Lodzer Tageblat № 164

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 30 גראשען

לאָדזער טאַגעבלאַט

היינט 12 זייטען.

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 100-57, פון אַדמיניסטראַציע 100-47

פרייטאָג, י"א תמוז תרצ"ב | 15 lipca 1932 | 25-טער יאָהרגאַנג

דאָנערשטאָג, דעם 14. יולי ד. י. איז געשטאָרבען נאָך לאַנגע און שווערע ליידען

נ"ע אסתר טענענבלום

(געבוירענע נעקריטש) איז עלטער פון 40 יאָהר.

די לויה איז פאָרגעקומען נעכטען דאָנערשטאָג, וועגען דער שווערער אבדה טיילען מיט די איבערגעבליבענע אין טיפען צער

מאַן, זוהן, טאָכטער און פאַמיליע

„פּאַרק העלענאָוו" | זונטאָג, ד. 17: יולי 3 אַ זייגער נ"מ קומט פאָר אין העלענאָוו לטובת דעם „בית-היתומים", זגערזשער 40 | „בית-יתומים" זגערזשער — 40 —

א גראַנדיעזע גאַרטען-פערוויילונג

מיט א זעהר אינהאַלטסרייכען פּראָגראַם. די פערוויילונג וועט זיין פערבינדען מיט אַ גרויסען קינדער-פעסט, בלומען-דעקאָראַציע, 2 אָרקעסטערס, פערשידענע ענגלישע פייער-ווערק אויפ'ן וואַסער און אויך אַנדערע אַטראַקציעס, אַ גרויסע ווערטפולע פאַנטען-לאָטעריע, און וועלכער עס געפינען זיך פיל קאָסטבאַרע חפצים, אייגענער כשר'ער בופעט אויפ'ן אָרט צו צוגענגליכע פּרייזען. בילעטען שיק צו בעקומען אין קאַנצעלאַריע פון „בית-יתומים" זגערזשער 40 און אין טאָג פון דער פערוויילונג ביי דער קאַסע פון פּאַרק „העלענאָוו".

בעמערקונג: אין פאַל פון אומגינסטיגע וועטער קומט פאָר די פערוויילונג זונטאָג, דעם 24-טען יולי ה. י.

כשר **Bar „Rogożyka"** Zielona 11 tel. 189-14

ערשטקלאַסיגע און שנעלע בעדינונג! - ס'ווערט געבעטען די ג' געסט זיך איבערצייגען!

מאַכט בעקאַנט, דאָס צוליב'ן פאַלען פון די פּרייזען פון געפליגעל זענען די פּרייזען פון היינט אָן רעדוצירט געוואָרן

א מיטאָג פון 4 געננ 1.50

א מיטאָג פון 5 געננ מיט געפליגעל 1.75

בעמ.: צוליב דעם צופרידענשטעלען פון די ג' געסט האָבען מיר אַנגאַזשירט דעם לאַנגיעהריגען קוכמייסטער פון „פּיקאַדילי" מיר עמפּפעהלען די בעסטע אָורעבדבריטען צו קאָנקורענץ-פּרייזען ערשטקלאַסיגע און שנעלע בעדינונג!

אַנערקענט אַלס בעסטע!

פריהשטיק, יאַרסקע-מיטאָגען, אָווענדברויט

פריש, געשמאַק, ביליג אין דער געמיטליכער עלעגאַנטער

צוקערניע „אדלאָן"

פּיעטריקאָווער 17, טעל. 247-22.

מיין וואונש: קומט איין מאָל צו מיר עסן!

מיין איבערצייגונג: איהר בלייבט דאָ

בעשטימט מיין שטענדיגער גאַסט!

אינה.: ל. ברייטשטיין

בעמערקונג: די קיך ווערט געפיהרט פון אַן ערשטקלאַסיגען פאַכמאַן.

בעזה"י

צום נייעם שול-יאָהר תרצ"ב 1932-33, אי"ה ווערט געעפענט דאָס נייע

ארטאדאקזישע 7-קלאַסיגע לעהר-אַנשטאַלט

„אהל יעקב"

פון בעוואוסטען לאַנגיעהריגען פּראַקטיצירטען מלמד און פּעדאַגאָג

ר' יעקב איינשידלער מזודונסקא-וואָלא

טיילט מיט, אַז ס'ווערען שוין אָנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים אויפ'ן שול-יאָהר 1932-33 אין אַלע מחלקות. עס ווערט אַנגאַזשירט די טיכטיגסטע פּעדאַג. קרעפטען סיי אין למודי קודש סיי אין למודי חול

לאָדז, שרודמיעסקא 20

וואָלטשאַנסקא 10

אין אַן ערשטקלאַסיג איינגעאָרדענט מיט אַלע בעקוועמליכקייטען לאָקאַל. עס איז שוין אַנגאַזשירט געוואָרען מלמדים מומחים, וואָס זענען בערופען אויף דעם און האָבען זיך קונה שם געווען אויפ'ן פּעדאַגאָגישען געביט אונטער דער הנהלה פון דעם לאַנגיעהריגען בעוואוסטען פּעדאַגאָג ר' יצחק מאיר קרעלל אויפער די כתות און קלאַסען פאַר די שול-פליכטיגע תלמידים איז אין דער חדר-שולע איינגעאָרדענט

אַ גן-ילדים (פרעבל-שולע)

פאַר קינדער וואָס פאַלען נאָכנישט אַרונטער דעם שול-צוואַנג. איינשרייבונגען קומען פאָר פון זונטאָג אי"ה פ' חקת ובלק ו' תמוז דעם 10-טען ליפּיעץ טעגליך פון 10—2 פאַרמ. און פון 7—4 אווענד אין דער קאַנצעלאַריע פון „אהל יעקב". שרודמיעסקא 20 וואָלטשאַנסקא 10, אי'ן הויף, לינקס אָפּיצינע.

די לייטונג.

כלב קורע ומורתח הננו מודיעים שאחרי מחלה כבדה וממושכה שבק חיים לכל חי האיש הישר באדם. המצוין במדותיו ובמעלותיו התרומיות

נ"ע אברהם ב"ר חנוך ז"ל ליבראך

בשנת 55 לימי חייו

הלויתו למנוחת עולמים תהי היום ביום ו' י"א תמוז תרצ"ב בשנה 12 בצהרים מבית האבל רחוב מאָניסטראַצקאַ № 24

משפחתו המתאבלת

הנני משתתף בצערו הגדול של חברי ש. ל. זשיטניצקי במות עליו

נ"ע אביו

היהודי המצוין יקר הרוח.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

תנצב"ה

יצחק קצנלסון

את ידידנו היקר הבחור

מר רפאל נ"י אלטמאַן

לארושיו את העלמה

מ' פיגה נ"י גלדמן

מברכים בברכת מזל-טוב.

יצחק דרמזוס

יודל גוטגלר

גם אני בן המברכים שמחה גוטגלר

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינד

רפאל אַלטמאַן

מיט פר"ל. פייגע גאָלדמאַן

ווינשע איך אַ הערצליכען מזל-טוב

אברהם גיטגאָלד

Ogród „MANTEUFEL" ZACHODNIA 45.

גאַרטען-דאַנסינג

יעדען טאָג פון 10 אָן

אַטראַקציע: קאַבאַרעט, וועלט-בערימ. ענגל. טענצערין און זינגערין אליפערי, טער דוכט, פּראָגראַם, ווינער שאַנסאָן סי, בצלעט אא.

אַטראַקציע: דער געניאַלער פידעל-ווירטואָז ע. בריה מיט זיין אַנסאַמבל קאָנצערטען יעדען טאָג

בעמ.: שבת, זונטאָג און חגאות פון 5 ביז 7

פייף א' קלאַק מיט'ן פולען פּראָגראַם.

ווינשען מיר אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד

ה' דוד רובינשטיין און פרוי

צו זייערע ניי-געבוירענע טעכטערל.

מיר ווינשען זיי אַ גרינגע ערציהונג.

מיט אַכטונג

די פערוואַלטונג פון 2. קליינהענדלער פעראיין אַלטשטאַט 10.

לעזט, אַבאָנירט - דאָס - „לאָדזער טאַגעבלאַט"

געזעלשאַפט „אינטערנאַט פאַר יודישע קינדער און פערמע אין „העלענוּווּעק" ציורא: לאָדז, קילינסקי 105.

זונטאָג, י"ג תמוז (דעם 17-טען יולי) 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אינטערנאַט און פערמע אין העלענוּווּעק

די טראַדיציאָנעלע פייערונג פונ'ם חג-הקציר

אויף די אייגענע פעלדער פון דער פערמע. — אויף דער דאָזיגער פייערונג לאַדען מיר איין אַלע לאָדזער יודען, וועלכע ווילען זיך בעקענען מיט דער אויפבוי-אַרבייט פון אונזער אינסטיטוציע, די איינציגע אין איהר אַרט, וועלכע האָט זיך געשטעלט די שווערע אויפגאַבע צו פּראָדוקטיווירען אָרימע יודישע קינדער אין ערלערנען זיי פעלד-אַרבייט און גערטנערייִ.

די פערוואַלטונג איז גערן צו דיספּאָזיציע פון אונזערע געעהרטע געסט און וועט ציינען אַלע איינריכטונגען פונ'ם אינטערנאַט און פערמע. ווי אויך די ניי-אויסגעבויטע אָראַנזשעריע פאַר בלומען און געמיזע-צוכט.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

קויפט נאָר ביי דער ערשטער האַנדל

ייִן כשר וטוב!

פון דער אַלטער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאָדז

נאַוואָמיעסקאַ 30, טעל. 210.50

גרויסער אויסוואַהל פון ווינען, ליקערן און בראַנפענ'ס

בעמ.: צוליב קאָנקורענץ האָב איך רעדוצירט דעם פּרייז:

פאַר אַ פירטעל ליטער יין כשר וטוב 75 און 65 גר.

ביליגע פּרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג

ייִן כשר!

פון דער בעוואוסטער פירמע

„פּראָגרעס"

וואָס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאָלג

אין פראַנט-געוועלב, אַלטער-מאַרק 1

פאַר אַ פירטעל ליטער יין כשר

65 און 75 גר.

פירמע „פּראָגרעס"

אַלטער-מאַרק 1, טעל. 184-82

בעמערקונג: פאַר לעדיגע פירטעל-ליטערדיגע פלעשער פון פירמע „פּראָגרעס" צאָהלען מיר 5 גר., באָטשינקעס און קוואַרט-פלעשער 10 גר.

דער ענגליש-פראנצויזישער צוטרוי-אפמאך

דערפיהרט צו אפערשטענדיגונג אין דער ענטוואפנונגס-פראגע

בערלין, 14. (ספ.) דער ענגליש-פראנצויזישער אפמאך האט אין בערלין ארויסגערופן א בעאומרוהיגונג. די פרעסע קאמענטירט דעם ציל פון אפמאך גאנץ פערשידענארטיג, אין אלגעמיין ווערט ארויסגעזאגט די מיינונג, אז העריא וויל ארומרינגלען דייטשלאנד מיט א רינג פון פערבינדעטע. אנדערע צייטונגען מיינען, אז דער הויפט ציל פון אפמאך איז צו שאפען א געמיינזאמען ענגליש-פראנצויזישען פראנט לגבי די אמעריקאנישע מלחמה חובות.

פאריז, 14 יולי (ספ.)

די מעסיגע און לינקע פרעסע לויבט העריא'ן פאר'ן ענגליש-פראנצויזישען אפמאך, דאגעגען די רעכטע צייטונגען דרוקען אויס די מורא, אז העריא איז געפאלען א קרבן פון מאקדאנאלד'ס אינטריגעס. מאקדאנאלד, שרייבט „פיגארא" וועט איצט אויסנוצען דעם אפמאך לטובת דייטשלאנד, וועלענדיג אויספועל'ן פאר זיי אזעלכע הנחות, וועלכע ער האט נישט געקענט ערלעדיגען אין לאזאן.

לאנדאן, 14. יולי (ספ.) די ענגלישע פרעסע שרייבט אונטער די בערייטונג פון אפמאך און שטעלט פעסט, אז ער פערמינערט נישט דעם פרעסטיזש פון פעלקער-בונד. דאגעגען די צייטונגען פון דער ליבער-פארטיי האלטען, אז דער ענגליש-פראנצויזישער אפמאך איז א פראדוקט פון נעהנטער דיפלאמאטיע.

אין די פאליטישע קרייזען פון לאנדאן ווייזט מען אן, אז די פונקטען 2 און 4 פון אפמאך בעווייזען, אז אין דער ענטוואפנונגס-פראגע און אין דער פראגע וועגען צאל-טאריף איז געקומען צו א פולשטענדיגען הסכם צווישען ענגלאנד און פראנקרייך.

קאפיטאן דע מעניל

דער גער. מסיוטשער קאפיטאן פון דער אונטערגעגאנגענער פראנצויזישער אונטערוואסער שיף.

בילאנס פון „באנק-פאלסקי"

פאר דער לעצטער דעקאדע

ווארשא (טעלעפאניש) דער בילאנס פון באנק פאלסקי פאר דער ערשטער דעקאדע פון יולי ווייזט אויף א זאפאס פון גאלד 479 מיליאן מיט 371 טויזענד זל' ד. ה. מיט 4 מיליאן 933 טויזענד זל. ווייניגער ווי אין דעם פערגאנגענעם דעקאדע. דאנעגען האבען זיך די געלטער אין אויסלענדישע חובות וואס זיינען צוגערעכענט אויף דעקונג פערגרעסערט אויף 2 מיליאן מיט 170 טויזענד זל. די נישט פעררעכענטע געלדער אויף דעקונג האבען זיך פערקלענערט אויף 3 מיליאן מיט 29 טויזענד זל. דער וועקסעל-פארטפעל ווייזט אויף א פערקלענערונג פון 7 מיליאן 33 טויזענד זל. דער מצב פון די פאנד-הלוואות האט זיך פערגרעסערט מיט 81 טויזענד זל.

זשאבאטינסקי-היים אין בני-ב"ק

ירושלים, (ספ. צום „ל. מ.") כ' תמוז וועט אין דער קאלאניע בני-ברק געפייערט ווערען די גרונדשטיין-לעגונג פון ערשטען רעוויזיאניסטישען בנין אין א"י א. נ. „בית זשאבאטינסקי".

די רעוואלוציע אין בראזיליען

לאנדאן, 14. (ספ.) פון ריא דע זשענעירא מעלדעט מען, אז דער אויפשטאנד פערבריטערט זיך. די אויסטרליטעט צו דערדריקען דעם אויפשטאנד ווערען וואס אמאל קלענער. דער פרעזידענט ווארגאז האט בעשלאסען צו רופען א קאמיסיע וואס וועט דארפען אויסארבייטען א פראיעקט פון צוריקקעהרען צו קאנסטיטוציאנעלער ארדנונג.

גרויסע שרפה אין דארף גאלאנקי

15 הייזער אוועק מיט'ן רויך. 4 פערזאן שווער פערוואונדעט דער שאדן בעטרעפט 360.000 זל.

(§) אין דארף גאלאנקי ראדאמסקער קרייז, האט אויסגעבראכען א שרפה בעם פויער אנטאני שטשיגעלסקי און ארבערגעכאפט זיך אויף די שכנישע בנינים. עס זיינען אוועק מיט'ן רויך 15 וואוין הייזער, 17 סטאלעס, 12 תבואה שייערן מיט'ן גאנצען לעבעדיגען אינווענ-טאר. דער שאדן בעטרעפט 360.000 זל.

בעת דער רעטונגס-אקציע זיינען פיר פערזאנען פערוואונדעט געווארען און אין א שווערען צושטאנד זיינען זיי איבערגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

—:§:—

אונרוהען אין בעלגיען

בריסעל, 14. (ספ.) נעכטען איז ווידער אין ליעזש געקומען צו א צוזאמענשטויס צווישען קאמוניסטען און פאליציי. עטליכע פערזאן זיינען פערוואונדעט געווארען. די פאליציי האט ארעסטירט 30 קאמוניסטען, צעהנטער פערזאן.

לעבעדיגער פאקעל

(§) בעם רג זאווארזקא און זאלארניא געפינט זיך די זאר-וואסער-בודקע פון דער 33-יעהריגער סטאניסלאווא פילפיאק.

נעכטען אזייגער 11 בייטאג איז די פילפיאק איינשלאפענדיג ארויפגעפאלען אויף א ברענענדיגער קארפיר-לאמפ. איידער וואס-ווען האבען שוין די קליידער אויף איהר געברענט. דורכגעהער האבען ארויסגערופען די גיכע-הילף וועלכע האט זי אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

יוד. ארבייטער-ספארט-קלוב „הפועל"

מיר מעלדען, אז ס'זיינען טעטיג די סעקציעס פאר לייכט-אטלעטיק, ציקליסטען און פוטבאל.

איינשרייבען זיך קען מען אין לאקאל (פיעטריקאווער 83) פון 8 ביז 10 יעדען אוונט.

מאנטאג ד. 25-טען ד. ח. קומט פאר דער בלימעל-טאג פאר דער קולטור-געזעלשאפט „פרייהייט" לטובת די זומער קאלאניעס פאר יוגענטליכע ארבייטער. אלע חברים און סימפאטיקער ווערען געבעטען זיך צו פערשרייבען אנטיילצונעמען אין בלימעל-טאג. זיך ווענדען טעגליך פון 8 ביז 10 אוונט אין סעקרעטאריאט (פיעטריקאווער 83).

לאדזשער בערזע

ביי א שוואכערע טענדענץ זיינען נעכטען פערנאטירט געווארען פאלגענדע קורסען:

4% אינוועסטיציע (ניט אפיציעל)	92.—
4% דאלארובקע	47.50
3% בודאוולאנע	37.—
8% ווארשאווער פאנד-בריף	55.—
8% לאדזשער פאנד-בריף (ניט אפ.)	55—
7% סטאביליזאציע (אמער.)	47.—
4½% זשעמסקע	45.—
10% שעדליץ	52
באנק פאלסקי	12.—
דאלארען (נישט אפיציעל)	8.90
פונטען	31.-5
פראנקען	35.03
גאלד-דאלאר	8.96
גאלד-רובעל	4.78
זילבער-רובעל	1.40
בילאן	0.60

יוד.סאצ. ארבייטער-פארטיי „פועלי ציון" (פעראייניגט מיט צ. ס. אין לאדז פיעטריקאווער 83)

שבת, ד. 16-טען ד. ח. 8.30 אוונט קומט פאר אין זאל פיעטריקאווער 82 א גרויסער קאלעקטיווער רעפעראט א.ה.ט. „די שעדליכע און שענדליכע ראל פון די רעוויזיאניסטען אין ציוניזם".

ס טרעטען ארויס די ח'ח לייזער לעווין, פ' ראבינאוויטש, וו. פאמעראנץ.

נייעס | היסטאריש ערשיינונג | נייעס

די ערשטע פעראייניגטע אויסגאבע דער וועלט דער

תלמוד בבלי

עם

תלמוד ירושלמי

געשלאסען אין קליינעם פארמאט אין 6 און 12 פראכט-בענדער מיט גרויסע סיף-שווארצע אותיות מרובעת, פון דער שטארקסטער פאטאגראפישער רעפראדוקציע אויף דער וועלט, אויפ'ן בעסטען, ריין, ווייסען, דויערהאפטען זיידען-פאפיר מיט כל המפרשים.

איצט ערשינען.

צו בעקומען נור אין דער בוכהאנדלונג „קולטורא" (אפטיילונג ספרי קודש) פיעטריקאווער 50.

דאס ניי-ערעפענטע

ארטאדאקסישע 7-קלאסיג. לעהר-אנשטאלט

„בית דוד"

פון בעוואוסטען לאנגיעהריגען פראקטיצירטען מלמד און פעדאגאג

דוד פוקס

לאדז, גדאנסקא (דל גא) 87

טיילט מיט, אז ס'ווערען שוין אנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים אויפ'ן שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות. עס ווערט אנגאזשירט די טיכטיגסטע פעדאגאגישע קרעפטען סיי אין למודי-קדש סיי אין למודי-חול.

„בית-דוד" ווערט איינגעארדענט אין א ערשטקלאסיגען מוסטער-האפטען איינגעריכטעטען היגיענישען לאקאל, וועלכער געפונט זיך אין א בעזונדער בנין אין דער מיט פון א פראכטפולען גארטען.

„בית-דוד" ווערט איינגעפיהרט דורך דעם לאנגיעהריגען בעוואוסטען פראקטיצירטען ערציהער און קינדער-פריינד, וועלכער האט זיך מיט זיין אייגנארטיגע פעדאגאגישע פעהיגקייטען ערווארבען אין אונזער שטאט פיל טויזענדער סימפאטיקער און אנהענגער.

„בית-דוד" וועט מיט זיין סדר הלמוד און אופן פון ערציהונג געבען דעם קינד א פולשטענדיגען תכלית אין למודי קדש ווי אויך א פולשטענדיגען 7-קלאסיגען קורס אין למודי חול אזוי, אז די תלמידים וועלען זיין בעזה"י לשמים ולבריות.

איינשרייבונגען קומען פאר פון דינסטאג ב' דר"ח תמוז (ה. 5-טען ליפיעץ) טעגליך פון 10—1 פארמיטאג און פון 4—9 אוונט אין די קאנצעלאריע פון „בית דוד" גדאנסקא (דלוגא) № 87

די לייטונג.

בעמ.: צו פאהר-טראמווייען 5, 6, 8, 9 און 17

דער יאנאס-פערלאג אין לייפציג
זוכט טיכטיגע פערקויפער
צום בעזוך פון פריוואט-קונדען.
צום מעלדען שריפטליך: פאסט-פאך 240 לאדז

פון זאפארט איבערצוגעבען

אגרויס צימער

מיט צוויי פראנט-פענסטער. צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע אונטער „F. B."

גאלד, בריליאנטען און לאמבארד-קוויטען

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

א בוכהאלטער-בילאנסיסט

פיהרט אויס אלערארט בוכהאלטעריע און קארעספאנדענץ. ספעציעל ביכער פון דער „איזבא סקארבאווא" זוכט א בעשעפטיגונג שטונדענווייז. אפערטען אין אדמ. פון „לאדזשער טאגעבל." אונטער „M."

Dr. med. Z. DATYNER

אור אלאג

ספעציאליסט פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען

Piramowicza 2, tel. 143-95

נעמט אן פון 6 ביז 8 אוו.

Dr. med.

D. Rozencwajg

האט זיך איבערגעצויגען אויף נארוטאוויטשא 16 (פילסודסקיעגא 76)

טעלעפ. 128-74

נעמט אן פון 9—10 פארמ. און פון 6—7 נאכמ.

Dr. Ludwik Falk

הויט און געשלעכט-קראנקהייטען

נאווראט 7, טעל. 128-07

נעמט אן פון 10—12 מיטאג און פון 5—7 אוונד.

Dr. med. H. Krauskopf

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

זגערזשער 15. טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אוונד.

Dr. I. CHAIN

הארץ-קראנקהייטען, עלעקטראקארדיאגראפיע

ארדינירט אין קרעניץ ווילע נאלענטשאווקא

(נעבען די ווילע לאזשינסקען)

רעשטען

Szczęśliwy ביי

נאוואמיעסקא 5 פראנט 2. שטאק

ווארגונג!

געעהרטע קונדען! אזוי ווי איהר קומט אויף נאוואמיעסקא 5 ווערט איהר פערפיהרט פון אנדערע סוחרים, וואס זיי זאגען, אז זיי הייסען שטשענשליווי ווייט דעריבער אויפמערקזאם און געדענקט די אדרעס פראנט 2 שטאק וואו איהר בעקומט בילליגער טאמאשאווער און אנדערע סחורות. די בעסטע קוואליטעטען, די נייעסטע און מאדערנסטע מוסטערן

אויף אנציגער און פאלטענס

מיט 30% בילליגער

קומט און איבערצייגט אייך!

מיט אכטונג: SZCZĘŚLIWY

Nowomiejska 5 front II piętro

Sanatorjum „PALACE"

פאר דערוואקסענע און קינדער

אין כעלמי (הינטער לאדז)

נעמט אן לייבענדע אויף אלערליי קראנקהייטען און רעקאנוואלעסצענטען. אויפזיכט פון דאקטוירים ספעציאליסטען, ערצטליכע הילף, הייל-בעדער, טאראסען צו זון-לופט-בעדער. ווצראנדעס פאר ליעזשאקעס, הייל-גימנאסטיק און עסעם. טעניס-שפיל און אנדערע פערוויילונגען. לויפענד וואסער אין די צימערן. שיינע געגענד אין סאסנאווע וועלדער — אידעאלע אברוה-בעדינגונגען. —

Dyrektor Dr. Rakowski

Dr. A. WITONSKI

הארץ, לונגען-קראנקהייטען

נאווראט 4, טעלעפאן 117-80.

נעמט אן יעדען טאג פון 2—3 נאכמ. אין ווישניאווא גורא (ווילע קארמאנסקעגא) ביים דענטיסט זשולטעקאווסקי פון 3 נאכמיטאג.

Dr. med. M. Taubenhaus

ספעצ. פאר פרויען און אקושער-קראנקהייטען

זגערזשער 11, טעל. 246-09

נעמט אן פון 1—3 נאכמ. און פון 5—8 אוונד.

Dr. med. D. Helman

ספעציאל. פאר האלז, נאז, און אויערן-קראנקהייטען

Piotrkowska 68, tel. 112-20

נעמט אן פון 10 ביז 12 און פון 5 ביז 7 אוונד

ד"ר מעד בערמאן

ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

צעגעלניאנא 15. טעלעפאן 149-07

נעמט אן פון 8 — 11 פארמ. און פון 4 — 8 אוונד זונטאג פון 9 — 1 נאכמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

אהן אפטרעט-געלד

אפצוגעבען איין סקלאד מיט א קאנטאר אין טעלעפאן אין בעסטען פונקט פון גריגעם-מארק. צו ערוויסען זיך אין קאלאניאל-געשעפט זשעראמסקיעגא 69.

Dr. med. Paulina Gewircówna

ארדינירט אין פאדעמביצע אין טעפפערס ווילע אנטקעגען איבער פיינען

Dr. med.

R. REICHER

ספעצ. פאר מענער-שוואכע קינדערלאזיגקייט בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג

פאלודניאווא 28, טעלעפאן 210-93.

נעמט אהן טעגליך פון 8 — 11 פריה און פון 5—6 אוונד, זונטאג פון 9—1 מיטאג.

Dr. med. Józef Izykson

ספעצ. פאר אויערן, נאז, האלז- קראנקהייטען און שפראכשטערונגען

נעמט אן פון 12—2 מיטאג און 5½—3½ נאכמ.

פאלודניאווא 9, טעל. 210-75

אין אויף ווישניאווא-גורא, קייזער'ס ווילע (נעבען ליכטענפעלד'ן)

בריף-איבערזעצונגען

פון פערשידענע שפראכען: ענגליש, פראנצויזיש, רוסיש, דייטש, און אנדערע אויף יודיש, פויליש און פערקעהרט

מ. קרוזעפיצקי. פאמארסקא 4.

(ביים צאהן-ארצט ר. קרוזעפיצקא)

נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אוונד

טעלעפאן 206-53.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און ווענערישע קראנקהייטען מענער-שוואכע און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98

נעמט אן פון 8—10 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—10 פריה

דאצענט

Dr. med. Adolf Falkowski

Dyrektor „Kochanówka"

נערווען- און פסיכישע קראנקהייטען

נעהמט אן פיעטריקאווער 64. וואוינונג 4 יעדען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון 4—6 טעלעפאן 102-62 אין לאדז.

Dr.med.M.Heller

ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

נאווראט 2, טעל. 179-89

נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אוונד פאר פרויען פון 4—5 נאכמ.

אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פרייז

בלוטיגע פאַרוואַל-קאַמפּאַניע אין דײַטשלאַנד

העפטיגע גאַסען-קאַמפּפע איז בערלין הערען נישט אויף; פאָן פּאַפּען נישט בכח צו בעהערשען די לאַגע

וויכטיגע רעגירונגס-בעראַטונג ביים פּרעז. הינדענבורג

אונצופרידענהייט מיט פאָן פּאַפּענס רעגירונג ווערט אין דײַטשלאַנד אַלץ שטאַרקער

בערלין, 14. (ספּ.) פאָן פּאַפּען און מיניסטער פאָן גייל זענען אויפגענומען געוואָרען דורך פּרעזידענט הינדענבורג אין נײַדעק.

[illegible] פאָן פּאַפּענס בע[illegible] האָט הינדענבורג אויס[illegible] פאָן פּאַפּענען און [illegible] [illegible] פאַר די אויפגעס [illegible] אין [illegible].

נאָכדעם האָט פאָן גייל אָפּגעגעבען א בעריכט וועגען דער לאַגע אין לאַנד.

דער וויזיט פון פאָן פּאַפּען און פאָן גייל אין נײַדעק ווערט צוגעשריבען א גרויסע בעדײַטונג. לעצטענס הערען זיך אַלץ אָפטער מענות געגען פאָן פּאַפּענ'ען סײַ פון לינקס סײַ פון רעכטס. מען האַלט, אז זײַן קאַבינעט געפינט זיך אין זעהר גרויסע שוועריגקייטען, צוליב דער געשפּאַנטער און קריטישער לאַגע אין לאַנד, וואָס פאָן פּאַפּענס רעגירונג וועט נישט בעוויזען צו בעהערשען.

היטלער גרייט זיך גענומען צו דער מאַכט

בערלין, (ספּ.) דער פיהרער פון די היטלעריסטען שטראַסער, האָט אין פיר מאַסענס געהאַלטען א רעדע, אין וועלכער ער האָט געזאָגט, אז נאָך די וואַהלען וועט היטלער ווערען קאַנצלער.

—§—

נאַציאָנאַל סאָציאַליסטן פאַרשוועכט א סינאַגאָגע הינטער ווינע

ווינע, 14. (יט"א) די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען האָבען הײַנט פאַרשוועכט די סינאַגאָגע אין באַדען, הינטער ווינע. זיי האָבען פאַרשמירט דעם בנין מיט פּאָגראָם לאָזונגען. די קהלה האָט אינטערווענירט.

גרויסע שרפה אין וואַרשע

וואַרשע, (טעלעפ.) הײַנט האָט אויף דער וואַרשאַווער פאָרשטאָט לאַזאנעבען דער ראַדיאָ סטאַציע אויסגעבראָכען א גרויסע שרפה. דאָס פײַער האָט זיך זעהר גיך פאַרשפּרייט און גענומען בעדראָהען די ראַדיאָ-סטאַציע. ערשט נאָך א לענגערער רעטונגס אקציע איז די שרפה געלונגען אײַנצולעשען. 11 ווירטשאַפטס בנינים און 7 וואַגאָנען הײַזער זענען אָוועק מיט'ן רויך. דער שאָדען איז זעהר א גרויסער. אַן ערך 10 מענשען האָבען בעקומען בראַנד וואונדען.

יודען-באַנדע אַרויס פון צאָפּאָט

דאַנציג, (יט"א) די טעג איז אין צאָפּאָט פאָרגעקומען א היטלעריסטישע פאַרזאַמלונג אויף דער דײַטשער שיף „האַנזאַשטאַדט דאַנציג". נאָך דער פאַרזאַמלונג האָבען היטלער-גרופּען זיך געלאָזען איבער'ן ים-שטעג, פאַרהאַלטענדיג זיך חוצפה'דיג און שרײַענדיג „יודען-באַנדען אַרויס פון צאָפּאָט". די אָנוועזענדע פּאָליציאַנטען האָבען זיך פאַרהאַלטען פּאַסיוו.

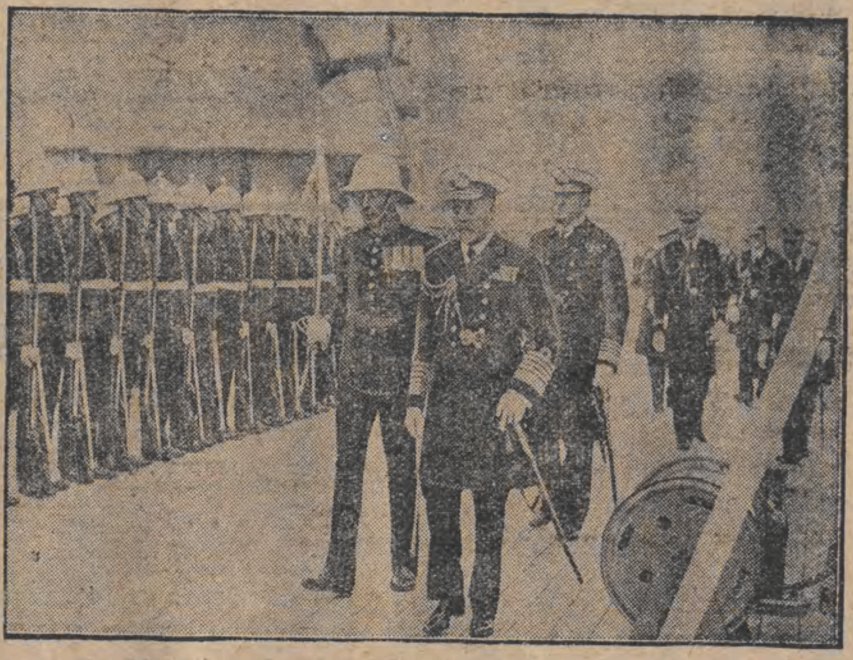

ענגלישער קעניג בעזיכטיגט זײַן פלאָט

די בלוטיגע וואַהל קאַמפּאַניע אין דײַטשלאַנד

בערלין, 14. (ספּ) די וואַהל-קאַמפּאַניע ווערט וואָס אַמאָל שטאַרקער. היטלער הויבט אָן מאָרגען א נײַעם פּראָפּאַגאַנדע פלי, האָבענדיג בדעה צו האַלטען 50 רעדעס. די דײַטשע ראַדיאָ סטאַציעס זענען געשטעלט געוואָרען אין רשות פון אַלע פּאַרטייען מיט'ן אויסנאַהם פון די קאָמוניסטען.

בערלין, 14. יולי (ספּ.) די גאַסעןקאַמפּפען אין בערלין האָבען זיך ווידער פאַרשטאַרקט. נעכטען בײַנאַכט זענען אין פאַרשידענע פּונקטען פון שטאָט פאָרגעקומען שאַרפע שיסערײַען. 2 פּערזאָן זענען געשטאָרבען אין שפּיטאָל.

א ערנסטע לאַגע הערשט אויך אויף דער פּראָווינץ, וואו עס קומען ווײַטער פאָר קאַמפּפען צווישען היטלעריסטען און קאָמוניסטען.

קוזיסטען שווער פאַרוואונדעט א גאַנצע יודישע פאַמיליע

בוקארעסט 14 יולי (יט"א) א באַנדע קוזיסטען פון שטעטעלע מאַלע, זענען אָנגעפאַלען אויף דער וואוינונג פון יודישען סוחר בערקאָוויטש און האָבען שווער פאַרוואונדעט אוהם, זײַן פרוי און זײַן קינד. די מאַכט פיהרט אַן אויספאָרשונג.

—**—

100 איבערוואַנדערער פון בעלגיע ווערען אַרויסגעפאָדערט קיין ביראָ-בידזשאַן

אַנטווערפּען, (יט"א) די היגע אָפּטיילונג פון „געזערד" האָט בעקומען א טעלעגראַפישע מיטטיילונג פון מאָסקווע, אז עס ווערען אַרויסגעפאָדערט פון בעלגיען קיין ביראָ-בידזשאַן 100 יודישע איבערוואַנדערער.

בראַזיליען אין בירגער-קריג

א בילד פון ריאָ דע זשאַנײַראָ בײַ די אונרוהען

טאַבאַק געשעפטען מוזען פאַרקויפן וועקסלען און סטעמפּעל מאַרקען

וואַרשע, (טעלעפּאָניש) הײַנט געהט אַרײַן אין קראַפט די פאַראָרדנונג פון פינאַנץ-מיניסטער, לויט וועלכער דער שטײַער אַמט וועט קענען אַרויפלעגען א פּליכט אויף יעדען טאַבאַק געשעפט נאָך א פאַרשטענדיגונג מיט'ן אקציז און טאַבאַק מאָנאָפּאָל צו פאַרקויפען סטעמפּעל-מאַרקעס און וועקסלען. אויב דאָס טאַבאַק געשעפט וועט זיך אָפּזאָגען אויסצופיהרען די פאַראָרדנונג פון שטײַער אַמט, דראָהט אהם צו פאַרלירען די קאָנצעסיע.

בעקאַנטמאַכונג

לויט דעם בעשלוס פון דער פערוואַלטונג-זיצונג וואָס איז פאָרגעקומען דעם 29.6 1932 זענען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון פעראיין „עזרת אחים" לויט דעם פּאַראַגראַף 14 פון פעראיינס-סטאַטוט פאָלגענדע פערזאָנען. 1) הערש וואַקסמאַן קעלמאַ 23, 2) כרזאַנאָוויץ פנחס, פּאָמאָרסקאַ 49 3) קאַץ שמואל, לוטאָמירסק 9, 4) ווייסבאַרד דוד, פּאָלגאַ 11, 5) וויצהענדלער מאיר, וואָלבאָרסקאַ 31, 6) מישליבאָרסקי אברהם גלובנאַ 31, 7) טאַפּלאָוויטש הערמאַן, זשעראָמסקיעגאָ 67, 8) קינאַס יוסף 11-עגאָ ליסטאָפּאַדאַ 76.

די פערוואַלטונג פון „עזרת אחים"

Tajemnica czystej zdrowej cery..? niezrównane MYDŁO HERBA

מוראַ'דיגע פײַער-קאַטאַסטראָפע אין ניו-יאָרק

דער לוקסוס-קוואַרטאַל קוני-אײַלאַנד איז אָוועק מיט'ן רויך

200 מענשען פאַרוואונדעט געוואָרען

ניו יאָרק, 14. (ספּ.) נעכטען 4 נאָכמיטאָג האָט אין קוני-אײַלאַנד אויסגעבראָכען א מוראַ'דיגע שרפה. דאָס פײַער האָט גיך אַרומגעכאַפּט 4 הײַזער-בלאָקען, אין וועלכע עס געפינען זיך טעאַטערן, קינאָס, רעסטאָראַנען, גאַראַזשען און אַנדערע עפענטליכע לאָקאַלען. צוליב'ן שטאַרקען שטורם-ווינד האָבען די פײַערלעשער נישט בעוויזען צו בעהערשען די שרפה, וואָס האָט זיך פאַרשפּרייט מיט א גוואַלדיגער שנעלקייט. די פײַערלעשער האָבען זיך דערריבער בעגנוגענט מיט ערמעגליכען דעם גרויסען פאַרזאַמעלטען פּובליקום אַרויסצוקריגען זיך פון די פאַרוואַלטונגסלאָקאַלען.

בעת'ן פּאַנישען אַנטלויפען פון די פערוואַלטונגס-לאָקאַלען זענען ביז 200 מענשען פאַרוואונדעט געוואָרען אָדער האָבען בעקומען בראַנד-וואונדען.

אין די גאַראַזשען זענען פאַרברענט געוואָרען אַן ערך 3000 אויטאָמאָבילען. די בסדר'דיגע אויפּרײַסען פון די בענזין רעזערוואַרען האָבען דאָס פײַער נאָך מעהר פאַרשפּרייט.

די ים-פּראָמענאַדע איז אינגאַנצען פאַרברענט געוואָרען. עס זענען אויך אָוועק מיט'ן רויך די באָד-אײַנריכטונגען אויף'ן ברעג ים. עטליכע טויזענד מענשען, וואָס האָבען נישט בעוויזען זיך אָנצוטון, זענען אַרויסגעשפּרונגען פון וואַסער און זיך צולאָפען האַלבנאַקעטע איבער'ן קוני אײַלאַנד. מיט די נאַקעטע האָט זיך פאַרנומען די פּאָליציי, וואָס האָט זיי אײַנקוואַרטירט אין עטליכע פּונקטען דערנאָך האָט מען פאַר זיי געבראַכט אויף לאַסט אויטאָמאָבילען וועש און אָנגעטוענס פון שטעטישע אנשטאַלטען פאַר הײמלאָזע.

דער שאָדען ווערט פּראָוויזאָריש בערעכענט אויף 2.500.000 דאָלאַר. גלײַכצײַטיג איז נאָך נישט בעוואוסט די סבה פון דער פײַער קאַטאַסטראָפע. וואַהרשײַנליך האָט די שרפה אויסגעבראָכען פון א קורץ שלוס.

„ועד הלאומי" וועט זיך בעטייליגען אין דער יוד. וועלט-קאָנפערענץ

ירושלים, (יט"א) דער ועדהלאומי האָט בעשלאָסען זיך צו בעטייליגען אין דער נעפּלאַנטער יודישער וועלט קאָנפערענץ אין גענף.

די דעלעגאַציע פון „ועד הלאומי" צו דער וועלט קאָנפערענץ וועט בעשטעהן פון הרב מאיר בערלין, יוסף שפּרינצאַק און אליהו בערלין.

שאַרפער קאָנפליקט צווישען נאָרוועגיען און דענעמאַרק

נאָרוועגיען אַנעקסירט דעם צפון מערב טייל פון גרענלאַנד

קאָפּענהאַגען, (ספּ.) די דענישע רעגירונג האָט נעכטען בעקומען א נאָטע פון דער נאָרוועגישער רעגירונג, וועגען בעשלוס צו אַנעקסירען די צפון-מזרח געביטען פון גרענלאַנד.

דער דענישער פּרעמיער סטאַונינג האָט תיכף צוזאַמענגערופען א זיצונג פון קאַבינעט ראַט כדי אַרומצורעדען די פּראָמפּטע אקציע.

אויף דער פראַגע פון זשורנאַליסטען, וואָס פאַר א שטעלונג די דענישע רעגירונג פאַרנעמט לגבי דעם פאַקט האָט דער פּרעמיער געענטפערט, אז די רעגירונג וועלען משפּט אַרויסוואַרפען די נאָרוועגען פון גרענלאַנדישער ערד, וואָס זיי האַלטען פאַר זייער אייגענטום.

אין קאָפּענהאַגען געהען אַרום קלאַנגען, אז די דענישע רעגירונג האָט בדעה אַרויסצושיקען אין די גרענלאַנדישע וואַסערן א קריגס-שיף. אייגער פון די קאַנטען [illegible] פּאָליטיקער האָט ערקלערט, אז דענעמאַרק וועט זיך נישט בעגנוגענען מיט א געוועהנליכען פּראָטעסט, נאָר זי וועט אָנווענדען א אקטיווע פאַרטיידיגונג.

דער צפון-מזרח'דיגער טייל פון גרענלאַנד, וואָס נאָרוועגיען האָט איצט אַנעקסירט איז גאַנץ אונבעוואוינט און דער צוטריט צו די פּאָרטען איז אין משך פון דער גרעסטען טייל צײַט פון יאָהר נישט מעגליך, צוליב דעם איז צוליב דעם איז שווער צו גלויבען, אז צווישען ביידע מלוכות זאָל קומען צו [illegible]. עס ווערט מען האָט בדעה דעם ענין סוף אָפּצוגעבען דעם אינטערנאַציאָנאַלען שידס טריבונאַל אין האַאַג.

א בעוואָפענטען קאָנפליקט. נאָרוועגיען

אַרום דעניש-נאָרוועגישען קאָנפליקט צוליב גרענלאַנד

אונזער בילד שטעלט פאָר א ברעג-לאַנדשאַפט פון גרענלאַנד

לעזט און אַבאָנירט דאָס „לאָדזשער טאָגעבלאַט"

לאָדזשער שטאָט-טעאַטער ציגעל-גאַס 27

XVII יאָר — יודיש דראַמאַטיש טעאַטער אין פּוילען — XVII יאָר

ווילנער טרופּע — דיר.: מ. מזאה.

הײַנט פרײַטאָג און מאָרגען שבת 9 אווענט צום 8-טען און 9-טען מאָל גאַסט-אויפטריט פון

זיגמונט טורקאָוו

אין שלום אַש'ס

„אנקעל מאָזעס"

דראַמאַטיזירט: אידאַ קאַמינסקאַ. — 3 אקטן מיט א פּראָלאָג (6 בילדער) — רעזשי: זיגמונט טורקאָוו

בילעטען פון 50 גר. אָן צו בעקומען אין שטאָט-טעאַטער-קאַסעס: פון 11 ביז 3 נ.מ. אין בעשטעל-קאַסע פּיאָטרקאָווסקאַ 1, און פון 7.15 אין שטאָט-טעאַטער.

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר געפינט זיך פון 7 ביז 8 אין אָוונט

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט

Lodzer Tageblatt", Łódź, Piotrkowska 16 Skz' poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 160-57, אדמיניסטראציע 110,47

די פאליטיק פון דער וואך

די ערשטע טויב פון לאזאן — די שרעק פון יענקי און צופרידענהייט פון ענגלאנד דער יונגער פאן פאפען און דער ראדיקאל העריא — די רייכסטאג'ס וואהלען אין דייטשלאנד און פרעזידענט וואהלען אין אמעריקא — ווירטשאפטס-קאנפערענץ און ענטוואפנונג'ס קאנפערענץ — דער קאנפליקט אויפ'ן ווייטען מזרח.

די ווירטשאפטליך-קראנקע וועלט, וואס ביינט זיך אונטער דער לאסט פון שווערען עקאנאמישען קריזיס האט אויפגענומען די ידיעות וועגען רעזולטאט פון דער לאזאנער קאנפערענץ מיט א געוויסער דערלייכטערונג. דאס אפשאפען די דייטשע רעפאראציע-צאהלונגען, וואס זענען קודם כל א גרויסע טובה פאר דייטשלאנד גופא, וועט מיט זיך ברענגען, גלויבט מען, א געוויסע ענטשפאנונג אין די בעציהונגען פון די אייראפעאישע מלוכות און וועט ממילא זיין דער ערשטער שריט צו דער קומענדיגער פערשטענדיגונג און ווירטשאפטליכער אויפריכטונג.

דער דאזיגער גלויבען, וואס איז געקומען מיט די ערשטע ידיעות וועגען גינסטיגען אויסגאנג פון לאזאן, איז אפילו שפעטער אפגעשוואכט געווארען דורך די ווייטערדיגע ידיעות, אז די בעשלוסען אין לאזאן וועלען ערשט דאן ווערען רעכטסקרעפטיג, ווען אמעריקא וועט פון איהר זייט מבטל מאכען די מלחמה-חובות. אבער די וועלט, וואס לעכצט נאך שלום, האט פארט דערזעהען די ערשטע טויב.

לאזאן, וואס האט אין תחילת געזאלט זיין נאר א ריין-ווירטשאפטליכע קאנפערענץ איז בכן פערוואנדעלט געווארען אין א צווייטע לאקארנא און גראד ווי לאקארנא האט אויך לאזאן געגעבען צום אויסדרוק דעם קלארען אמת, אז דאס צוזאמענלעבען פון די פעלקער, אז דער ווירטשאפטליכער וואוילזיין פון דער וועלט קאן נאר בערוהען אויף שלום און פערשטענדיגונג. דאס קלינגען מיט די שווערדען וועט נישט ראטעווען די קראנקע וועלט פון איהר צוזאמענברוך.

דאס אפהענגיג מאכען דאס אפשאפען די רעפאראציעס פון אמעריקא'ס הסכם מבטל צו מאכען די מלחמה-חובות, איז טאקע א שווערער אבן-נגף פאר דער אנגעהויבענער פערשטענדיגונג וואס ווערט דערמיט זעהר פראבלעמאטיש, אבער לאזאן וועט פארט בעדייטען א היסטארישע דאטע.

דער אמעריקאנער יענקי האט זיך דערשראקען פאר'ן געדאנק, אז די אייראפעאישע מלוכות וועלען איהם מעהר נישט צאהלען די מלחמה-חובות און ער פראטעסטירט. ער וויל נישט שענקען א גראשען. אמעריקא, וואס האט יאהרען-לאנג זיך געבאדען און פל-טוב אויפ'ן חשבון פון דער פערארימטער יתומ'טער אייראפא, וואלט אפשר איצט אויך צוניש זיך אויסגעלאכט פון דער גאנצער מעשה און גע'טענה'ט: „ר' יאקיל משלם"! דאס, וואס רופט ארויס איהר פראטעסט איז אבער די מורא פאר'ן געהיימען אפמאך, וואס איז געשלאסען געווארען אין לאזאן צווישען ענגלאנד און פראנקרייך, אויפ'ן פאל, ווען אמעריקא וועט זיך אפזאגען צו שענקען די מלחמה-חובות. אט דאס וואס דער אפמאך איז מיט זיין שארף געווענדעט געגען אמעריקא הגם דאס ווערט פארזיכטיג בעהאלטען, רופט ארויס דעם צארן פון יענקי.

אויב אין אמעריקא איז מען אונצופרידען מיט'ן אפמאך פון לאזאן איז דערפאר די צופרידענהייט גרויס אין דייטשלאנד, הגם היטלער טענה'ט, אז אין 6 חדשים ארום וועלען די 3 מיליארד נישט ווערט זיין קיין 3 מארק. אין צופרידען איז אויך פראנקרייך.

העריא האט באמת גוט געקאנט מעהר דערגרייכען אין לאזאן. דאס שטעלען זיך פון ענגלאנד און איטאליען אויף דער זייט פון דייטשלאנד, האט פראנקרייך איזאלירט און ווען העריא האט דערגרייכט, אז פאן פאפען'ס פאליטישע פאדערונגען זענען אפגעווארפען געווארען. און פאר'ן פרייז פון די 30 מיליארד, פון וועלכע פראנקרייך האט זיך אפגעזאגט, האט פראנקרייך ערצילט א פערשטענדיגונג מיט ענגלאנד און עווענטועל אויך מיט דייטשלאנד. אין פאל פון א געגען-אקציע מצד אמעריקא האט העריא ארויסבעקומען דאס גרעסטע, וואס ער האט געקאנט בעקומען.

דאס האט מען אין פראנקרייך ווי געהעריג אפגעשאצט און דערפון נעמט זיך טאקי העריא'ס נצחון אין פארלאמענט איבער די סאציאליסטען ביים אננעמען דעם פינאנץ-פלאן פון דער רעגירונג.

גרעסער פון אומעטום איז אבער די צופרידענהייט אין ענגלאנד. מאקדאנאלד איז פאר זיין געשיקטער פערמיטלונג אין לאזאן געלויבט געווארען אין טאג ארויין און דאס איז פאר איהם זעהר וויכטיג איצט פאר דער קאנפערענץ פון אימפעריום אין אטאווא, וואס וועט דארפען געפינען מיטלען צו פערפעסטיגען די לויז-געווארענע בענדער פון בריטישען מלוכה-ריי און ווי אזוי צו בערוהיגען דאס צובונטעוועטע אירלאנד.

די דערגרייכטע פערשטענדיגונג, וואס דארף ערשט ווייטער אויסגעבויט ווערען אויף דער קומענדיגער עקאנאמישער קאנפערענץ פון פעלקער-בונד אין הערבסט, בעדייט דערווייל שוין פאר געוויסע מלוכות א געווינס.

מעג אמעריקא סטראשען מיט די מלחמה-חובות. דער וועג אויף צוריק צום יאנג-פלאן איז אויף איינמאל אפגעצוימט געווארען. דורך לאזאן האבען די כמו ווי שוין לאנג אפגעשטעלטע דייטשע צאהלונגען בעקומען זייער רעכטליכע סאנקציע און הגם נאר על תנאי, איז דער דורכברוך געמאכט געווארען.

דאס פערשטעהט זעהר גוט פאן פאפען וואס רעדט איצט מיט דער שטייגער שטימע פון מאקדאנאלד'ן וועגען פולער פאליטישער גלייכבערעכטיגונג פאר דייטשלאנד, ווארום נאכדעם ווי די רעפאראציעס זענען אפגעשאפט פערלירען ממילא דער ארטיקעל 8 און ארט. 231 פון ווערסאילער טראקטאט זייער גילטיגקייט און עס איז נאר א פראגע פון צייט, ווען זיי וועלען באמת געשטראכען ווערען.

פאן פאפען געהט איצט צו די רייכסטאג וואהלען גאנץ האפערדיג. דער אטוט וואס ער האט זיך געשאפען אין לאזאן וועט פערפעסטיגען זיין פאזיציע, הגם עס איז קלאר, אז דעם נצחון וואס ער האט אפגעהאלטען אין לאזאן איז קודם כל צוצושרייבען אויפ'ן חשבון דערפון וואס איהם איז אויסגעקומען צו אונטערהאנדלען מיט'ן ראדיקאל העריא און מיט'ן קוואזי-סאציאליסט מאקדאנאלד. די דייטשע דעמאקראטיע ווייס דאס ווי געהעריג אפצושאצען. און אויב דער איינהייטליכער פראנט פון ארבייטער-קלאס וועט צו די וואהלען אויסהאלטען די פייער-פראבע, דאן קענען זיך פאן פאפען'ס און מיט איהם היטלער'ס שאנסען ארויסווייזען פאר גאר נישט אזוי גלענצענדיגע.

צי וועט לאזאן אויך א רוהר טון פון ארט די פערשלאפענע „זאר קענער" פון דער ענטוואפנונגס-קאנפערענץ, וואס האלטען זיך און איין פלפול'ען וועגען קאליבר'ס און טאנאזש, וועגען ערלויבטע און אונערלויבטע מארד כלי-זין, דאס איז א גרויסער ספק, ווארום עס איז דאך א פשטות צו גלויבען, אז איינשטעלען דעם שלום אויף דער וועלט וועלען מלחמה — זאר-קענער!

די וועלט האט טאקי אויף א מאמענט לייכטער אפגעאטעמט אבער נאר אויף א מאמענט דערווייל איז גילטיג דער מאראטאריום ביז צו דער ראטיפיקאציע פון לאזאנער אפמאך דורך די פארלאמענטען איז נאך ווייט און נאך ווייטער צו די פרעזידענט-וואהלען אין דייטשלאנד וואס קען אין דער פראגע וועגען די מלחמה-חובות ברענגען א גאנץ אונגערווארטעטע לעזונג, אבער די כמארעס אויפ'ן פאליטישען הימעל ווערען נאך השרמים נישט צעשטרייט.

צוזאמען מיט דער בשורה פון לאזאן טראגט זיך אן א צווייטע בשורה וועגען פערשארפען די בעציהונגען צווישען יאפאן און סאוויעט רוסלאנד, דורכ'ן פערכאפען דורך די יאפאנער דעם משא-וואקזאל פון דער מזרח-כינעזישער באהן אין כארבין. יאפאן פראוואצירט סאוויעט-רוסלאנד צו א קאנפליקט, וואס קען מיט זיך ברענגען זעהר ערנסטע קאנסעקווענצען.

דער שלום-וואגען שלעפט זיך שווער איבער דער וועלט. פון ווערסאיל ביז לאזאן איז א לאנגער דערנער-וועג, בעלעגט מיט הונדערטער טויזענטער קרבנות פון הונגער, ארבייטסלאזיגקייט און נויט, אבער עס ווערט גוט פרוהער ליכטיג ביז עס ווערט גוט פינסטער.

פ. א.

קליינע כראניק פון ארץ-ישראל

דורך יט"א. „אל כרמל" טיילט מיט, אז לעצטענס זענען פון סאוויעט-רוסלאנד קיין א"י אנגעקומען עמיגראנטען, וואס האבען אלס אויפגאבע צו רעארגאניזירען און פערשטארקען די קאמוניסטישע טעטיגקייט אין לאנד. די קאמוניסטישע שלוחים זאלען פרובען געפינען פערבינדונגען אין די קרייזען פון די אראבישע נאטאבלען.

* * *

אין תל-אביב זענען אין איין טאג פלוצלונג געשטארבען צוויי אנגעזעהענע יודישע דאקטוירים: ד"ר קרינסקי און ד"ר קיטאיאו. דער לעצטער איז געווען א דאקטאר פון „הדסה"-שפיטאל. אין די לויות פון ביידע דאקטוירים האבען זיך בעטייליגט גרויסע מאסען תל-אביב'ער תושבים.

* * *

ווי עס ווערט מיטגעטיילט, וועט אנהויב אויגוסט דער הויך-קאמיסאר סער ארטור וואוקאפ אפפאהרען קיין גענף און פון דארט קיין לאנדאן. דער הויך-קאמיסאר זאל צוריקקעהרען קיין א"י אין סעפטעמבער.

* * *

דער עקאנאמישער בעל-יועץ פון די רומענישע געזאנדשאפטען אין טערקיי און גריכענלאנד ניקאלא מאנעסקו איז נאמינירט געווארען דורך דער רומענישער רעגירונג אלס ווירטשאפטליכער בעל-יועץ אויך פון רומענישען גענעראל קאנסולאט אין ירושלים.

* * *

אין תל-אביב איז געעפענט געווארען א נייער בית-עולם אין שכנות מיט'ן קווארטאל נחלת-יצחק. דער נייער בית-עלמין פערנעהמט א שטח פון 54 דונאם.

* * *

חיים מאלטער, וואס איז אנגעקלאגט געווארען אין פערשפרייטען קאמוניסטישע ליטעראטור, איז דורכ'ן חיפה'ער קרייז-געריכט פער'משפט געווארען אויף 4 חדשים תפיסה.

* * *

אין נאציאנאל-מוזעאום (בצלאל) איז דא געעפענט געווארען אן אויסשטעלונג פון די ווערק פון בערימטען מאלער פראפ. לעאניד פאסטערנאק אין צוזאמענהאנג מיט זיין 70-טען געבורטסטאג-יובילעאום.

—:§:—

דער מענש מיט'ן גאלדענעם הארץ

(אויפ'ן פרישען קבר פון באריס עיטינגאן ז"ל)

פון **משה לימאן**

ס'איז שוין א וואך. די ערשטע טרויעריגע שבעה-וואך, נאך דער פטירה פון באריס עיטינגאן, און דער מוח זאגט זיך דאך אב צו פערשטעהען די גרויזאמקייט פון טויט-זאל... צושרייבענדיג צום פון באריס אייטינגאן די אותיות ז"ל — „זכרונו לברכה" — פאלט די פעדער ארויס פון האנד און כאפט דיר ארום א קאשמאר:

היתכן? צי איז טאקי דער טייערער, ליבהארציגער מענשען-פריינד מער נישט צווישען אונז? צי איז עס מעגליך, אז קיינמאל מעהר, ווען ס'וועט זיך עפענען די טיר פון זיין קאבינעט, וועט דער דאנקבארער קארידאר אין דער פירמע אייטינגאן נישט בעלויכטען ווערען מיט'ן הארציגען שמייכעל, וועלכער פלעגט, ווי א זונען-שטראהל, צוטרייבען די שאטענס און דערווארעמען די געמיטער פון די צעהנדליגער ווארטענדע אויף איהם?

און צי וועט ער שוין אויף דיין אקסעל מעהר שטיל, חבר'יש, ברידערליך און פאטערליך, נישט אויסקלעגען די הענד, וואס דאס פלעגט ביי באריס אייטינגאן פערבייטען די געוועהנליך אנגענומענע האנד-בעגריסונג?

און צי וועט שוין קיינמאל צו דיר נישט צוגעהן די איידעלע פיגור און וועט זיך נישט אויספרעגען וועגען אלץ, וואס מיט דיר איז געשעהען — פון דיינע פריידען און ליידען, פרעהענדיג זיך מיט דיין שמחה און טיילענדיג מיט דיר צוזאמען דיין טרויער...

צי איז עס מעגליך, אז דאס הארץ וואס איז געווען פול מיט אזוי פיל גוטסקייט און אמת'ע ליבע פאר אלעמען, זאל מיט אמאל, אין די בעסטע יאהרען פון לעבען, אויפהערען קלאפען — און אויס מיט דער שעהנער לעגענדע פון מעשים טובים, צדקה און חסד ביז מסירת-נפש, מקיים זייענדיג באמת די גאנצע תורה דורך „ואהבת לרעך כמוך".

גרויס איז דער וועהטאג, טיף איז דער שמערץ — נישטא מעהר באריס אייטינגאן!

* * *

זאגט מיר, איהר צעהנדליגע און הונדערטע בעקאנטע, געשעפטס-פריינד, נאהנטע און ווייטערע, האט איהר אמאל געזעהן, אז באריס אייטינגאן ע"ה זאל זיין אין כעס?

און צי האט אמאל געטראפען, אז האבענדיג צו איהם עפעס א ענין, זייט איהר פון איהם אוועק נישט צופרידען און נישט בערוהיגט?

ווייל דער מענש איז געווען לויטער הארץ וואס האט אייך מיטגעפיהלט, פערשטאנען און גלייך אייך גענומען צו הילף מיט ראט און טאט, נישט זעשטעלענדיג זיך פאר קיין שוועריגקייטען און אונאנגענעהמליכקייטען — ווייל די ליבע צום מענשען, איז צוזאמען מיט זיין בלוט געפלאסען אין זיינע אדערן און איז געווען אונטיילבאר פון זיין גאנצען מהות פון זיין גאנצען כוח החיוני.

* * *

איך האב נישט געשריבען אין די ערשטע טעג נאך זיין טויט, ווען מ'האט מעהר גערעדט וועגען זיינע פערדינסטען אויפ'ן געביט פון האנדעל און אינדוסטריע, ווייל פאר מיר איז באריס אייטינגאן געווען שטענדיג א סימבאל פון גוטס צופערוויליגקייט, וואס האט קיין שייכות נישט מיט זיין הייכען שטאנד און רייכקייט, אזוי ווי די גוטסקייט פון לאדזשער גאון ר' אליהו חיים זצ"ל איז נישט ארויסגעפלאסען פון זייער גאונות. דאס זענען מענשען אויסדערוועהלטע, וועלכע ווערען בעשאנקען מיט דער מתנת-אלה'ם וואס הייסט גוטסקייט, און זיי ווערען פון הימעל בערופען דערצו, ווייל גאונות גרעניצט זיך אפט מיט קפדנות און עשירות נאך אפטערס מיט קמצנות און ס'איז א גליק פאר דער מענשהייט צו האבען די „אויסדערוועהלטע" צווישען זיך און גרויס איז דער טרויער, ווען מען פערלירט זיי.

* * *

ס'איז נישט דאס ארט און א צייטונגס-ארטיקעל דערצעהלען וועגען די הונדערטער, הונדערטער טובות אין לעבען, רעטונגען פון עקזיסטענצען, ביר-רחבה'דיגע שטיצע א.ז.וו., וואס ס'פלעגט אפגעטון ווערען אין די ווענד פון באריס אייטינגאן'ס קאבינעט און אויסער זיי. ס'וועט דאך געוויס געשריבען ווערען א מאנאגראפיע פון דעם אויסגעצייכענטען מענשען און טייערען יודען, פאר וועלכען אלץ, וואס איז געזונד און שעפעריש אין יודישען לעבען, איז געווען נאהענט און טייער. האט דורך זיין אינטואיציע פון זיין אונבעגרעניצטע גוטסקייט בשום אופן נישט פערשטאנען די צושפליטערטקייט אין צוריסענקייט אין יודישען לעבען; ער האט געוואלט זעהען א גאנצע פעראייניגט יודיש פאלק אויף אלע געביטען פון לעבען און שאפען און האט ענדליך דערזעהען אין ארץ-ישראל די פעראייניגונג-קראפט פון צוזייטען און צושפרייטען יודישען פאלק און די יודישע „אגענץ" אלס אויסדרוק פון דער גרויסער יודישער אחדות, צו וועלכע ער האט געשטרעבט.

* * *

שלאף רוהיג, אונפערגעסליכער דורש טוב לעמו ולאחיו, די לעגענדע וועגען דעם מענשען מיט'ן גאלדענעם הארץ, וועלכער איז נישט צוטומעלט געווארען פון זיין עשירות און האט עס נאך אויסגענוצט אויף טון גוטס, וועט לאנג לעבען אין די הערצער פון זיינע אונצעהליגע פערעהרער, וועלכע בעוויינען הארציג און אויפריכטיג זיין טויט, און זאל דאס אלעס דינען אלס טרייסט פאר זיין פער'יתומ'טער פאמיליע, וועלכע איז דורכ'ן גרויסען פערשטארבענעם ערצויגען געווארען צו געהן אין זיינע וועגען, וואס פיהרען צו אייביגען רוהם און אונפערגעסענקייט.

א יודישער קאנגרעס איז נויטיג

ער דארף זיך אבער אפגעבען הויפטזעכליך מיט דער יודען-פראגע אין מזרח-אייראפא

(ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט") פון -:- **ד"ר ה. בלאנק** (פאריז)

דער אלגעמיינער קאנגרעס פון יודישען פאלק-טוער, כדי צוזאמען צו בעראטען דעם יודישען מצב אין פערשידענע לענדער, איז איצט א גרויסע נויטווענדיגקייט, וועלכע מ'טאר נישט אפלייגען. די יודישע לאגע איז אין א סך לענדער און א זעהר קאטאסטראפאלען מצב. אין מזרח-אייראפא זענען מיליאנען יודען לחלוטין רואינירט עקאנאמיש און האלטען אין איין זינקען אין קולטורעלען זין.

פון טאג צו טאג ווערט אויך ערגער דער מצב פון יודען אין צענטראל-אייראפעאישע לענדער, ווי עסטרייך, טשעכאסלאוואקיען און דייטשלאנד. עס טרייסעלט זיך אויך דער יודישער באדען אין די מערב-לענדער. אפילו אין דער גרויסער אמעריקאנער רעפובליק — „לאנד פון די פרייע" — ווערען די יודען איצט סיסטעמאטיש ארויסגעשטויסען פון אלע צווייגען פון עקאנאמישען און קולטורעלען לעבען. די אנטיסעמיטישע כוואליע האט אנגעהויבען צו פערפלייצען איין לאנד נאכ'ן צווייטען, הויבט זיך אלץ העכער און סטראשעט צו פערפלייצען אלץ, וואס דאס יודענטום האט דערגרייכט אין משך פון הונדערטער יאהרען. מען מוז זיך אננעמען מיט העלדישען מוט, כדי צו בעזארגען דאס יודישע פאלק מיט א בכבוד'יגען פלאץ צווישען די אנדערע פעלקער און דער וועלט. דאס גאנצע יודענטום לעבט איצט איבער זעהר א שווערען קריזיס, וועלכען ס'איז נאר מעגליך איבערצוקומען דורך א געמיינזאמער אנשטרענגונג פון אלע פאלקס-כחות.

ווי פערשידען עס זאלען נישט זיין די לעבענס-בעדינגונגען פון די יודען אין מזרח און פון די יודען אין מערב; ווי גרויס עס זאל נישט זיין דער אונטערשיד אין פאליטישע, עקאנאמישע און קולטורעלען מצב פון פערשידענע לענדער, — זענען די סיבות פון'ם קריזיס, וואס יודען לעבען איבער אומעטום כמעט איינע און די זעלבע, די שונאים פון יודענטום זענען אין אלע לענדער פון'ם זעלבען מין. זיי זענען בעגייסטערט פון איין „אידעאל", זיי שטרעבען צו איין ציל. און זיי, די שונאים פון יודענטום, זענען פערבונדען צווישען זיך אינערליך און טיילווייז אויך אויסערליך. פארמעל און פאקטיש. קאן דאס יודענטום בלייבען אזא צייט צוטיילט, צושפליטערט און צוריסען?

„צוטייל און הערש!"... דאס איז שטענדיג געווען דער בעסטער מיטעל פאר טיראניע, כדי צו זיגען. און די אנטיסעמיטישע טיראניע איז אויך זיכער מיט'ן נצחון, אויב דאס יודענטום וועט בלייבען, ווי ביז איצט, צוטיילט און צוריסען.

ווי אזוי קאן מען אבער פעראייניגען דאס גאנצע יודענטום צו בעשיצען זיינע רעכט און אינטערעסען פון'ם דרוק פון זייער שונא? דאס דאזיגע פראבלעם איז זעהר א שווערעס און זיין לעזונג פאדערט נישט ווייניג אנשטרענגונגען. ס'איז אבער קלאר, אז קודם-כל איז נויטיג, אז די פארשטעהער פון יודענטום זאלען זיך פערנעמען מיט דעם פראבלעם. און דאס דארף זיין די ערשטע אויפגאבע פון א יודישען קאנגרעס.

אין מערב-לענדער קאן, נאטירליך, די פראגע פון יודישען שוץ בלייבען אין די הענד פון די יודען, וואס לעבען אין די לענדער. דא זענען די ארטיגע יודען ביכולת צו פערטיידיגען זייערע אינטערעסען און זייערע רעכט מיט אייגענע כחות. אין די דאזיגע לענדער זענען די אנטיסעמיטען בלויז אן אונבעדייטענדער און פעראכטעטער מיעוט, און דער רוב פון דער בעפעלקערונג איז איבערצייגט, אז גערעכטיגקייט און יושר זענען די פונדאמענטען פון קולטורעלען צוזאמענלעבען.

גאנץ אנדערש איז אבער אין די מזרח- און די צענטראלע לענדער פון אייראפא. אין די לענדער זענען די פעלקער, וואס האבען זיך ערשט נישט לאנג אליין בעפרייט פון פערשקלאפונג און טיראניע, נאך נישט גענוג דורכגעדרונגען מיט'ן גייסט פון אכטונג צו רעכט און צו יושר, צו פרייהייט און גלייכהייט, און זיי פערשטעהען נישט גענוג די בעדייטונג דערפון פאר זיך אליין און פאר זייערע מיטבירגער. און אין אט די לענדער זענען די יודען נישט אימשטאנד מיט אייגענע כחות, אהן אויסערליכער הילף, צו קעמפען און פערטיידיגען זייערע רעכט. דאס איז אפיציעל אנערקענט געווארען דורך אלע קולטור-פעלקער אויף דער פאריזער שלום-קאנפערענץ אין יאהר 1919. אויף דער קאנפערענץ איז דערנאך די בעשיצונג פון די רעכט פון דער יודישער מינדערהייט, ווי אויך פון אלע רעליגיעזע, ראסען און נאציאנאלע מינדערהייטען, וועלכע געפינען זיך אין צענטראל-אייראפעאישע לענדער, געשטעלט געווארען אונטער דער אויפזיכט פון דער גאנצער קולטורעלער וועלט, וועלכע האט אויף זיך גענומען די התחייבות אכטונג צו געבען דורכ'ן פעלקער-בונד, אז די רעכט זאלען נישט פערלעצט ווערען.

אבער די ערשטע, וואס מוזען זארגען דערפאר, אז די קולטורעלע פעלקער זאלען באמת דורכפיהרען די התחייבות'ן, וואס זיי האבען אויף זיך גענומען אויף דער פאריזער קאנפערענץ בנוגע די יודישע מינדערהייטען, דארפען טאקע זיין די יודען פון די קולטורעלע לענדער. ביז איצט האבען זיי דעם דאזיגען חוב געטאן בלויז אויף זעהר א בעגרעניצטען אופן. דער פועל-יוצא דערפון איז, אז די רעכט פון די יודישע מינדערהייטען אין די מזרח- און צענטראלע לענדער פון אייראפא זענען פערנאכלעסיגט געווארען און אין מאנכע לענדער איז דער יודישער מצב אפילו ערגער, ווי ער איז געווען ביז דער פאריזער קאנפערענץ.

א יודישער קאנגרעס וועט זיך, דעריבער, קודם כל דארפען אפגעבען מיט דער פראגע וועגען פערווירקליכען דעם אפמאך וועגען די רעכט פון מינדערהייטען. דער קאנגרעס וועט דארפען אויסארבייטען א פראגראם, ווי אזוי צו פערווירקליכען פאר די יודען אין מזרח- און צענטראל-אייראפא גלייכע רעכט מיט אלע אנדערע בירגער און פולע פרייהייט פאר זייער ענטוויקלונג. דער קאנגרעס וועט אויך דארפען ארגאניזירען, ווי אזוי פראקטיש דורכצופיהרען דאס פראגראם.

דערמיט ענדיגט זיך נישט די אויפגאבע פון'ם קאנגרעס. דער קאנגרעס קאן נאטירליך, אויך נישט צוריקהאלטען זיך פון שענקען געהעריגע אויפמערקזאמקייט דער ארבייט פון ארץ-ישראל-אויפבוי, נאר אזוי ווי מיט דער ארבייט פון ארץ-ישראל-אויפבוי גיט זיך אפ אן אנדערע יודישע ארגאניזאציע — די יודישע אגענטור — דארף זיין די ראלע פון יודישען קאנגרעס צו דער ארץ-ישראל-פראגע נאר פון אלגעמיינעם כאראקטער. די הויפט-אויפגאבע פון'ם קאנגרעס איז אפצוגעבען זיך מיט דער פראגע פון די יודען אין מזרח- און צענטראל-אייראפא. אין די לענדער געפינט זיך א העלפט פון'ם יודישען פאלק. פון דער צוקונפט פון אט דער העלפט הענגט אפ די צוקונפט פון'ם גאנצען יודענטום. דורך דער דערנידריגונג פון דער העלפט ווערט דאס גאנצע יודישע פאלק דערנידריגט. זייער לאגע שפיגעלט זיך אפ אויף דער גאנצער אומה און ווירקט אויך, אז די בעציהונג פון דער וועלט צו יודען זאל זיין אנדערש, ווי זי דארף זיין. וואו יודען זאלען זיך נישט געפינען און ווי עס זאל נישט זיין זייער פערזענליכער מצב, זענען זיי מאראליש ענג פערבונדען מיט די יודען פון דער גאנצער וועלט.

דאס ליגט ארויף אויף די יודען אומעטום, וואו זיי לעבען, דעם חוב פון ארגאניזירען אלע זייערע כחות צו געמיינזאמער ארבייט פון היטען און בעשיצען דאס יודענטום. און דער איינציגער פראקטישער שריט דערצו איז אן אלגעמיינער קאנגרעס פון פארשטעהער פון גאנצען יודענטום.

(יטא)

—:§:—

יודישער יוגנד-וועלט-קאנגרעס פאר דעם שלום-געדאנק אין אנטווערפען

אנטווערפען, (יט"א) צום יודישען יוגענד-וועלט-קאנגרעס לטובת דעם שלום-געדאנק, וואס קומט פאר אין אנטווערפען פון 31-טען יולי ביז דעם 4-טען אויגוסט ה. י., ווערען ערווארטעט דעלעגאטען פון דייטשלאנד, עסטרייך, שווייץ, פראנקרייך, איטאליען, ענגלאנד, אמעריקא, א"י, עגיפטען, האלאנד און בעלגיען.

צוו. אנד. וועלען זיך אין קאנגרעס בעטייליגען מארטין בובער, עמע פאליער, ראבינער ד"ר בעק, יצחק גרינבוים, וול. זשאבאטינסקי, דער פארטרעטער פון אינטערנאציאנאלען ארבייטס-ביורא אין גענף ד"ר קאהען, ווי אויך פארשטעהער פון די וועלט-פערבאנדען פון „מכבי" און „השומר הצעיר". עס זאלען אויך קומען דעלעגאטען פון יודישען סטודענטען-וועלט-פערבאנד.

געגען די הויכע אויפענטהאלטס-אפצאהלען פון פוילישע בירגער אין טשעכאסלאוואקיי

פראג, (יט"א) אויף אן אינטערווענץ פון דעפוטאט פון דער יודישער פארטיי ד"ר אנגעלא גאלדשטיין און אינערן-מיניסטעריום געגען די הויכע אויפענטהאלט-טאקסעס, וואס ווערען געפאדערט אין טשעכאסלאוואקיי פון פוילישע בירגער, בעזונדערס פון יודען, האט דער אינערן-מיניסטער ערקלערט, אז די זעלבע הויכע טאקסעס ווערען אויך אין פוילען גענומען פון טשעכאסלאוואקישע בירגער און אז די רעגירונגען פון ביידע לענדער פיהרען איצט אונטערהאנדלונגען וואס האבען א ציל די געגענזייטיגע פולשטענדיגע בעשאפונג פון כל-ערליי אויפענטהאלטס אפצאהלען.

—:§:—

רעפּ. ד"ר י. ראָזענבלאַט

דער אַלטער אינהאַלט אין אַ נײַער פֿאָרם

הומלער ווייס מן הסתם נישט וויפֿיל שטילע פֿערבינדעטע ער האָט מחוץ פֿון דײַטשלאַנד; אַז זײַנע סימפּאַטיקער וועלען זיך אויך געפֿינען אין די דאָזיגע לענדער, געגען וועלכע ער טרעט אַמשאַרפֿסטען אַרויס. דאָס איז איהם גאַנץ זיכער נישט געקומען אויפֿ'ן רעיון.

אין דער ענגלישער פּרעסע פֿון דער לעצטער צײַט פֿיהלט זיך אַ וואָרעמער טאָן, אַ טאָן פֿון בעוואונדערונג, פֿון שטילער צונייגונג צו דעם דײַטשען „העלד" און צו זײַן טעטיגקייט.

מען מאַכט זיך מפֿלומר'שט פֿערגעסען, אַז דער ווילדסטער פּונקט פֿון פּאָליטישען טייל פֿון הומלער'ס פּראָגראַם איז צו פֿערשטעלען די גרעניץ פֿון דער פּוילישער מלוכה. מען זעהט נאָר זײַן פּראָגראַם, וואָס איז נוגע די אינערן-ענינים, צ.ב. דעם טייל, וואָס ווענדעט זיך געגען יודען.

די זעלישע פֿערוואַנדשאַפֿט געהט אַזוי ווייט, אַז איינער פֿון די חשוב'סטע אָנפֿיהרער פֿון דער פּוילישער ענדעציע שרײַבט גאַנץ אָפֿען לויבען פֿאַר הומלער'ן. אַז ביידע פֿערבינדט דאָס געפֿיהל פֿון אַנטיסעמיטיזם איז קלאָר. עס איז אָבער נישט קלאָר און פּסיכאָלאָגיש אַפֿילו זעהר שווער צו פֿערשטעהן, ווי אַזוי ביי מענשען, וואָס האַלטען זיך פֿאַר הונדערט-פּראָצענטיגע פּוילישע פּאַטריאָטען איז דער האָס געגען יוד בכח אויסצורוקען אויפֿ'ן צווייטען פּלאַן ענינים, וואָס בערוהרען די זעלבסטשטענדיגקייט פֿון אייגענעם פֿאָטערלאַנד.

פֿון איין זייט בעטייליגט מען זיך אין דעמאָנסטראַציעס געגען דער טעטיגקייט פֿון הומלער'ס חברה, וואָס איז געריכטעט געגען פּוילען'ס גאַנצקייט, פֿון דער אַנדערער זייט פֿערלאָזט מען נישט קיין שום געלעגענהייט צו געבען אַ שטויס דעם יוד וואו מען קאָן נאָר.

גראָד די גרעניץ-געביטען פֿון פּוילען, די יענינע געביטען, וואָס האָבען אַמאָל געהערט צו דײַטשלאַנד זענען אַזוי צו זאָגען דורכגעזאַפּט מיט יודען-שנאה, וואָס קומט צום אויסדרוק אין אַ ווילדער אומאַציע אין דער פּרעסע, אין בראָשורען און אויך אין טעגליכע אָנגריפֿען אויף יודען.

צי קאָן מען זיך למשל, פֿאָרשטעלען אַזאַ לאַגע, אַז פֿראַנצויזישע פּאַטריאָטען זאָלען זײַן פֿעהיג אויסצודריקען זייערע סימפּאַטיעס אַזוינע דײַטשן, וואָס פֿערלאַנגען דאָס אָפּרײַסען עלזאַס-לאָטרינגען פֿון פֿראַנקרײַך. דאָס איז אַזאַ מין אַבסורד, וואָס איז גענצליך אומעגליך.

עס איז גאַנץ אויסגעשלאָסען, אַז די אויבענדערמאָנטע פּוילישע פּאַטריאָטען זענען געקומען צום הומלעריזם אויפֿ'ן גרונד פֿון טיפֿע לאָגישע בעטראַכטונגען. ווײַל אַלע זייערע מעשים שטעהען אין סתירה צו דער לאָגיק. מ'מוז דעריבער אָננעמען די צווייטע מעגליכקייט, וואָס איז נעהנטער צו דער ווירקליכקייט, אַז דער האָס צום יוד איז ביי מאַנכע אַזוי טיף צוזאַמענגעוואַקסען מיט זייער נשמה אַז ער פֿערטונקעלט איהם דעם גאַנצען האָריזאָנט פֿון זײַן טראַכטען.

פֿון דעם שטאַנדפּונקט אַרויס געהענדיג, לאָזט זיך אויך ערקלערען די ערשײַנונג, וואָס דער הומלעריזם געפֿינט אויך אין אַנדערע לענדער און אַפֿילו אין אַמעריקא קרייזען — אמת, קליינע און אָהן אײַנפֿלוס — וואָס ווײַזען איהם אַרויס אַ פֿערשטענדניש און אַפֿילו סימפּאַטיע.

עס איז אַ טרויעריגע ערשײַנונג, אויף וועלכער די ציוויליזאַציע מאַכט נישט זײַן שטאָלץ, אָבער עס האָט נישט קיין שום צוועק זי אָפּצולייקענען און צוצומאַכען די אויגען נישט צו זעהען די ווירקליכקייט. מיר האָבען שוין נישט איינמאָל בעמערקט, אַז די טאַקטיק פֿון נישט זעהן, פֿון צומאַכען די אויגען נישט צו זעהען דאָס, וואָס קומט פֿאָר, איז פֿון יודישען שטאַנדפּונקט אַ זעהר שעדליכע זאַך.

עס וואָלט אויך געווען אַ פֿעהלער צו בעטראַכטען דעם הומלעריזם ספּעציעל זײַן בעציהונג צום יודענטום אַלס אַ לאָקאַלע דײַטשע ערשײַנונג. דער הומלעריזם איז נישט עפּיס אָריגינעל, ער איז נאָר אַ נײַע פֿאָרם פֿון מיטעלאַלטערליכען אַלטען אַנטיסעמיטיזם, וואָס ציהט זיך, ווי אַ רויטער פֿאָדעם, דורך אונזער געשיכטע אין גלות.

אַמאָל האָט מען געמיינט, אַז אין די צײַטען, ווען דער גרעסטער טייל יודען האָט זיך געפֿינען אונטער דער צאַרישער הערשאַפֿט, זענען די פּאָגראָמען געווען אַ ספּעציפֿיש-רוסישע ערשײַנונג. די צײַט האָט אונז געלערנט, אַז ביי אַנדערע בעדינגונגען און אונטער אַנדערע פֿאָרמען קומען פּאָגראָמען פֿאָר אויך אין אַנדערע געאָגראַפֿישע ברייטען.

מען האָט זיך איבערצייגט, אַז ווילדע פּאָגראָמען קאָנען אַפֿילו פֿאָרקומען ביי אַן ענגלישער אַדמיניסטראַציע. הײַנט ווייסט יעדעס קינד, אַז אָנפֿאַלען אויף יודען קאָנען אויסברעכען ספּאָנטאַן און פּאָגראָמען מיט צעהנדליגער און הונדערטער נעהרג'עטע און פֿערוואונדעטע מוזען פֿאַרגעבראַכט ווערען און אַז אַזוינע פֿאַרגעבראַכטע פּאָגראָמען קאָנען אָהן דעם ווילען און אָהן דעם שטילען הסכם פֿון דער אָרטיגער אַדמיניסטראַציע בכלל נישט פֿאָרקומען.

די וועלט שטעהט נישט אויף איין אָרט און דאָס לעבען שטעהט אויך נישט אויף איין אָרט. אַלץ בייט זײַנע פֿאָרמען, אָבער דער אינהאַלט בלײַבט אומבייט. דער יודען-האָס איז אַן אַלטע, אַלטע חולאת און וועט וואַהרשײַנליך נישט אַזוי גיך פֿערשוואונדען פֿון דער וועלט. מען וואָלט געמוזט איזאָלירען די נײַ-געבוירענע דורות און זיי הערמעטיש אָפּשליסען פֿון דער איבריגער וועלט, כדי זיי זאָלען נישט אײַנזאַפּען אין זיך דעם אַנטיסעמיטיזם מיט דער מאַמעס מילך. אָבער דאָס איז אומעגליך.

יודישע פּאָליטיקער, אָנפֿיהרער פֿון דער יודישער עפֿענטליכקייט מוזען קלאָר קוקען אויף דער ווירקליכקייט און נישט בעטראַכטען ווילדע ערשײַנונגען פֿאַר פֿאָראיבערגעהענדע עפּיזאָדען.

—:§:—

ווי אַזוי לענין האָט געוואָלט לעזען די יודען-פֿראַגע

עס זענען נאָר-וואָס אַרויס אין דײַטשער איבערזעצונג זײַנע אַרטיקלען וועגען יודען. — ער האָט אַנדערש גערעדט פֿאַר דער רעוואָלוציע און אַנדערש נאָך דער רעוואָלוציע. — צוערשט האָט ער געהאַט די מיינונג פֿון אַן אַסימילאַטאָר אָבער שפּעטער איז ער געוואָרען אַ טעריטאָריאַליסט. — וואָס יודען האָבען געטוהן פֿאַר דער רעוואָלוציע, האָט לענין שטאַרק אָפּגעשאַצט

פֿון א. גלאַנץ

עס איז אַרויס אַ דײַטשע איבערזעצונג פֿון די געזאַמעלטע אַרטיקלען און רעדעס וועגען דער יודען-פֿראַגע, וואָס לענין האָט פֿערעפֿענטליכט אין משך פֿון זײַן טעטיגקייט. כאָטש דער רוסישער אָריגינאַל איז שוין אַלט 8 יאָהר, שאַדט נישט נאָך אַמאָל זיך אָפּצושטעלען אויף דעם, וואָס דער פֿיהרער פֿון דער גרעסטער רעוואָלוציע אין דער וועלט האָט אין פֿערשידענע צײַטען געהאַט צו זאָגען וועגען דער יודישער נאַציאָנאַלער פֿראַגע און וועגען אופֿן זי צו לעזען.

מען דאַרף נישט פֿערגעסען, אַז פֿאַר קאָמוניסטען זענען לענינ'ס מיינונגען נישט סתם מיינונגען, נאָר שיער נישט עיקרים, וואָס מען טאָר גאָר נישט בײַטען.

אמת, לענין אַליין איז דווקא נישט געווען אַזאַ שטרענגער „לעניניסט", ער האָט זיך גאַנץ אָפֿט ערלויבט צו בײַטען זײַנע מיינונגען, ווען דאָס לעבען האָט געפֿאָדערט. אויצטיגע לעניניסטען אָבער צאַרען זיך אָט דעם לוקסוס נישט פֿערגינען. אַזוי ווי לענין האָט אין דער יודען-פֿראַגע טאַקע נישט אַלע מאָל געהאַט די זעלבע שטעלונג — ווי מיר וועלען דאָס שפּעטער זעהען — האָבען מיר פֿאַר זיך נישט-זעלטען אַ משונה'דיגע ערשײַנונג אין קאָמוניסטישען צוגאַנג צום יודען-פּראָבלעם. אַלע מיינונגען לענינ'ס זענען אָנערקענט, ווי געזעצע. דערפֿון נעמט זיך אָפֿט דער מאָדנער פֿאַקט, וואָס פֿערשידענע קאָמוניסטישע גרופּען אין פֿערשידענע צײַטען זאָגען אַרויס פֿערשידענע מיינונגען און בעקרעפֿטיגען זייער שטעלונג מיט ציטאַטען פֿון לענינ'ען. עס ווענדעט זיך וואָס, וואו און ווען.

וואָס איז געווען לענינ'ס גרונד-בעציהונג צום יודענטום?

ספּעציעל מיט דער יודען-פֿראַגע האָט לענין זיך קיינמאָל נישט פֿערנומען. זי איז איהם ווינציג וואָס אָנגעגאַנגען. דערביי מוזען לענינ'ס מיינונג צוטיילט ווערען אויף צוויי שאַרפֿע פּעריאָדען: 1) ביז דער אָקטאָבער-רעוואָלוציע; 2) נאָך אָקטאָבער 1917.

לענינ'ס אינטערעס פֿאַר דער יודען-פֿראַגע ביז דער גרויסער רעוואָלוציע איז הויפּטזעכליך בעשטאַנען אין אַ פּאָלעמיק געגען „בונד" — געגען דער יודישער אַרבײַטער-אָרגאַניזאַציע אין אַמאָליגען צאַרישען רוסלאַנד, וואָס האָט אונטער איהר פֿאָהן צוזאַמענגעזאַמעלט צעהנדליגער טויזענדער יודישע אַרבײַטער אין פּוילען, ליטא, לעטלאַנד, אוקראַינא און רוסלאַנד גופֿא. דער „בונד" האָט אַרויסגעשטעלט אַ בעשטימטע נאַציאָנאַל פּראָגראַם. ער האָט געפֿאָדערט נאַציאָנאַל-קולטורעלע אויטאָנאָמיע פֿאַר דער יודישער בעפֿעלקערונג. פֿון אָט דער פֿאָדערונג איז אַרויסגעוואַקסען נאָך אַ פֿאָדערונג פֿון „בונד" — אַ ריין אָרגאַניזאַציאָנעלע. דער „בונד" האָט פֿערלאַנגט, אַז די אַרבײַטער פֿון די פֿערשידענע נאַציאָנאַליטעטען זאָלען זײַן גרופּירט אין בעזונדערע נאַציאָנאַלע אָרגאַניזאַציעס און אַלע צוזאַמען זאָלען זײַן פֿעדערירט אין איין אַלרוסלענדישער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער פּאַרטיי.

אָט געגען די צוויי זאַכען איז לענין אַרויסגעטרעטען אויף דעם שאַרפֿסטען אופֿן. דערביי איז כאַראַקטעריסטיש, אַז דער הויפּט-מאָטיוו פֿון לענינ'ען איז דאָ געווען אַ מעהר טאַקטישער און פּראַקטישער, אײַדער אַ טעאָרעטיש-פּרינציפּיעלער. דער „בונד" האָט פֿערמאָגט אַ היבשע רעוואָלוציאָנערע אינטעליגענץ. לענין האָט געהאַלטען, אַז די דאָזיגע אינטעליגענץ קאָן גוט צו נוץ קומען דער אַלגעמיינער רוסלענדישער סאָציאַליסטישער בעוועגונג, וואָס האָט דווקא קיין צופֿיל אינטעליגענטע כחות נישט געהאַט. חוץ דעם זענען אין „בונד" אָרגאַניזירט געווען צעהנדליגער טויזענדער יודישע אַרבײַטער — אמת'ע רעוואָלוציאָנערען און גוטע צוטרײַבער פֿון דער קומענדיגער רעוואָלוציע. כּל-זמן זיי זענען געווען פֿעראייניגט בלויז אין אַ יודישער אָרגאַניזאַציע, האָט לענין געמיינט, קאָנען זיי נישט זײַן אַזוי נוצליך פֿאַר דער רעוואָלוציע, ווי ווען זיי וואָלטען געווען דירעקט פֿערבונדען מיט דער אַלגעמיינער רוסלענדישער בעוועגונג.

פֿערשטעהט זיך, אַז לענין האָט נישט געקאָנט אָפּקומען בלויז מיט אַזוינע ריין פּראַקטישע מאָטיווען און זײַן קאַמף געגען „בונד". ער האָט אויך מאָטיווירט אַ פּרינציפּיעלע, אַ טעאָרעטישע אַטאַקע געגען „בונד'ס" פּאָזיציע.

און אָט דעם פּרט איז לענין געווען אַ אויסגעשפּראָכענער, הונדערט-פּראָצענטיגער אַסימילאַטאָר. ער האָט געלייקענט, אַז יודען זענען אַ נאַציע, אַז זיי האָבען נאַציאָנאַלע בעדערפֿנישען, און ער האָט בעטראַכט יעדען פֿערזוך אויפֿצוהאַלטען די יודישע נאַציאָנאַליטעט, ווי רעאַקציאָנערע זאַך, וואָס קומט צוניץ בלויז די „רבנים און דער יודישער בורזשואַזיע".

לענינ'ס קאַמף געגען „בונד" און אָט דעם פּרט איז בעזונדערס שטאַרק געווען דערפֿאַר, וואָס דער „בונד" אַליין האָט נישט געהאַט קיין קלאָרע שטעלונג צו דער פֿראַגע, צי דאַרפֿען יודען יאָ, אָדער נישט בלײַבען אַ בעזונדערע נאַציע. די בונדיסטישע טעאָרעטיקער האָבען גע'טענה'ט, אַז זיי ווילען גאָרנישט פֿון דערפֿאַר, אַז די יודען זאָלען בלײַבען, אָדער אַז זיי זאָלען אונטערגעהן אַלס נאַציע. אין דעם, האָבען זיי געזאָגט, פֿערלאָזען זיי זיך אויף דעם לעבען אַליין, אויף די היסטאָרישע פּראָצעסען. זיי זענען פֿאַר נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע בלויז דערפֿאַר, ווײַל כּל-זמן עס זענען דאָ יודען, האָבען זיי אויך נאַציאָנאַלע בעדערפֿנישען.

אָט די פּאָזיציע האָט לענין אַטאַקירט מיט זײַן געוועהנליכער שאַרפֿקייט און קלאָרקייט. „אַהין, אָדער אַהער! — האָט ער געפֿאָדערט — אויף צוויי שטוהלען דאַרף מען נישט זיצען. אָדער, בונדיסטען, זענט די זעלבע ציוניסטען, נאָר אָהן דער ציוניסטישער אויסגעהאַלטענקייט, אָהן דעם ציוניסטישען מוט דורכצוטראַכטען אײַער שטעלונג ביז דעם לאָגישען שלוס". פֿון ציוניזם גופֿא איז לענין געווען אַן אַבסאָלוטער שונא. ער האָט דעם ציוניזם בעטראַכט, ווי אַ דורכאויס בורזשואַזע און רעאַקציאָנערע אידעע.

עס איז אַ ביסעל קאָמיש אויצט צו לייענען לענינ'ס אַרגומענטען, פֿאַרוואָס יודען זענען נישט קיין נאַציע און פֿאַרוואָס זיי דאַרפֿען אַליין שטרעבען וואָס גיכער זיך אויסצומישען מיט די שכנ'ישע פֿעלקער. ער שטיצט זיך אין זײַנע אַרגומענטען קודם כל אויף די מיינונגען פֿון קאַרל קאַוטסקי'ן, דעם זעלבען קאַוטסקי'ן האָט לענין אַליין אין דער צײַט פֿון דער מלחמה און רעוואָלוציע אָנגערופֿען רענעגאַט און פֿעררעטער צו די אמת'ע אינטערעסען פֿון אַרבײַטער-קלאַס. יעדער איינער מעג זיך דאָך זאָגען אַז ווײַבאַלד קאַוטסקי האָט לויט לענינ'ען גופֿא געקאָנט זײַן פֿאַלש און שעדליך אין די גרונד-פֿראַגען פֿון סאָציאַליזם, האָט ער דאָך געקאָנט מאַכען אַ טעות אויך אין דער נאַציאָנאַלער פֿראַגע בנוגע יודען...

נאָך משונה'דיגער זעהט אויס אַנ'אַנדער אַרגומענט לענינ'ס פֿאַר אַסימילאַציע. ער איז זיך סומך אויף אַ פֿראַנצויזישען יודישען אַסימילאַטאָר, וואָס פּאָלעמיזירט געגען בערנאַרד לאַזאַר'ן — דעם בעקאַנטען פֿראַנצויזיש-יודישען בעקעמפֿער פֿון אַנטיסעמיטיזם — און וואָס ערקלערט פֿײַערליך, אַז ער פֿיהלט זיך נישט ווי אַ יוד, נאָר ווי אַ פֿראַנצויז. אָט אויף דעם פֿיהלען זיך בויט לענין זײַן אַסימילאַטאָרישע פּאָליטיק. וואָס וואָלט ער געטוהן, ווען מיליאָנען יודען זאָלען קומען צו איהם און ערקלערען, אַז זיי פֿיהלען זיך דווקא יאָ, ווי יודען? ווי די זאַך זאָל נישט זײַן — לענינ'ס וועג פֿאַר יודען איז געווען דורכאויס אַסימילאַציע. אַפֿילו נאָך דעם קישענעווער פּאָגראָם, ווען דאָס נאַציאָנאַלע געפֿיהל צווישען די יודישע אַרבײַטער האָט זיך בעזונדערס שטאַרק אַ הויב געטוהן, האָט ער אַליין בעקעמפֿט יעדען נעראַנק פֿון אַ יודישער נאַציאָנאַליטעט און נישט אויפֿגעהערט צו פּרעדיגען אַסימילאַציע.

געוויס, עס איז נישט געווען קיינער, וואָס זאָל אַזוי ענערגיש פֿערדאַמען און בעקעמפֿען דעם אַנטיסעמיטיזם, ווי לענין. אָבער אויך דעם צוועקמעסיגען קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם האָט ער געזעהען אין דער אויסמישונג פֿון יודען, אין זייער אויפֿהערען צו עקזיסטירען, ווי אַ בעזונדערע נאַציאָנאַליטעט.

עס איז אינטערעסאַנט, וואָס אין זײַן אַסימילאַציע-פּראָפּאַגאַנדע האָט לענין זיך אַפֿילו אָנגעבאַפּט אָן אַזוי-גערופֿענע „מיסיאָנערישע" אַרגומענטען. להיפוך אַ סך אויצטיגע יודישע קאָמוניסטען און אַלע לענדער האָט ער נישט געהאַלטען פֿאַר „גראָבען שאָוויניזם" די מיינונג, אַז יודען זענען זעהר אַ בעגאַבט פֿאָלק, האָבען צוגעטראָגען אַ סך פֿאַר דעם פּראָגרעס און דער קולטורעלער ענטוויקלונג פֿון דער מענשהייט, און זיי זענען בטבע ראַדיקאַלער און רעוואָלוציאָנערער, ווי אַנדערע פֿעלקער-גרופּען. אדרבא, ער האָט דווקא יאָ אָנערקענט אָט די אַלע זאַכען, אָבער ער האָט דערפֿון ווידער געדרונגען אַ דורכאויס אַסימילאַטאָרישען שלוס. ווײַל יודען זענען פּראָגרעסיוו, ראַדיקאַל, רעוואָלוציאָנער און בעגאַבט, דאַרפֿען זיי זיך אויסמישען מיט די אַנדערע פֿעלקער, כדי אויך די לעצטע צו בעווירקען.

מען מוז מודה זײַן: אַזוינע מיינונגען זענען גאַנץ עהנליך דערצו, וואָס מען הערט אָפֿט פֿון אַלערליי רעפֿאָרמירטע ראַביינער.

לענינ'ס בעציהונג צו דער יודישער נאַציאָנאַליטעט איז ספּעציעל מאָדנע, ווען מען געדענקט, אַז צו אַנדערע פֿעלקערשאַפֿטען האָט ער זיך גאָר אַנדערש פֿערהאַלטען. עס איז איהם קיינמאָל נישט אײַנגעפֿאַלען צו פֿערלייקענען, אַז די אוקראַינער זענען אַ נאַציאָנאַליטעט, אָדער די אינדיער, אַראַבער א.א.וו. עס איז קלאָר, אַז דעם בעגריף פֿאָלק האָט ער פֿערבונדען נאָר מיט אַ לאַנד — אַ שטאַנדפּונקט, וואָס קאָן שטאַרק אָפּגעפֿרעגט ווערען, ווי אַ בעגריף, וואָס איז ענג פֿערבונדען מיט דער בורזשואַזער אָרדנונג, און וואָס איז הויפּטזעכליך נוצליך פֿאַר אַ הערשערישער בורזשואַזיע און אַ בעשטימטען לאַנד.

אָבער, דאָס אַלעס איז געווען ביז דער אָקטאָבער-רעוואָלוציע.

אַלס הויפּט פֿון אַ נײַעם פּראָלעטאַרישען רעזשים, אַלס פֿיהרער פֿון דער בעפֿרײַטער „פֿעלקער-טורמע", ווי די צאַרישע רוסלאַנד איז געווען, האָט לענין אַרויסגעשטעלט דעם היסטאָריש אַנגעהויערן ווילכטיגען פּרינציפּ, אַז אונטער אַנ'אַרבײַטער-הערשאַפֿט מוז איינמאָל

(ענדע זעה זייט 11)

באָלשעוויזם און אַנטיסעמיטיזם

(ספּעציעל פֿאַר'ן „לאָדזער טאָגעבלאַט")

פֿון

גראַף קודענהאָווע-קאַלערגי

דעם דאָזיגען אינטערעסאַנטען אַרטיקעל דרוקען מיר מיט דער ערלויבניש פֿון גראַף קודענהאָווע-קאַלערגי, דער בעקאַנטער פֿאָרקעמפֿער פֿון דער פּאַן-אייראָפּאַ-אידעע און מחבר פֿונ'ם בוך „אַנטיסעמיטיזם", וואָס איז נישט לאַנג ערשינען אין ווינער „פּאַן-אייראָפּאַ-פֿערלאַג".

די רעדאַקציע.

דער נצחון פֿון באָלשעוויזם אין רוסלאַנד און זײַן פּרוּב צו ערגאָבערן אייראָפּאַ, האָט דעם אַנטיסעמיטיזם געגעבען נײַע אַרגומענטען פֿון דער גרעסטער שלאָג-קראַפֿט.

וואָרום סײַ צווישען די פֿיהרער פֿון רוסישען באָלשעוויזם, סײַ צווישען די פֿאַרטרעטער פֿון קאָמוניזם אין אייראָפּאַ איז די צאָהל יודען פֿערהעלטניסמעסיג גרויס. און דאָס זעלבע גילט קודם כל בנוגע די גײַסט. פֿיהרער פֿון דער קאָמוניסטישער רעוואָלוציע אין אונגאַרן און בײַערן.

די סבות פֿון דער דאָזיגער ערשײַנונג זענען גאַנץ פֿערשידענע. פֿאַר דעם, וואָס האָט געקענט די שטעלונג פֿון די יודען אין פֿאַר-רעוואָלוציאָנערען רוסלאַנד, דאַרף מען נישט ערקלערען, אַז די יודען זענען געווען פֿײַנד פֿון צאַריזם און אַז זייערע אינטעלעקטועלע פֿיהרער האָבען זיך אָנגעשלאָסען אין דער ראַדיקאַלער אָפּאָזיציע, צום קאַמף מיט'ן צאַריזם.

וואָרום די פּאָליטישע אײַנשטעלונג פֿון יודענטום אין די פֿערשידענע מלוכות איז נישט מעהר ווי אַנ'עכאָ דערפֿון, ווי זיי ווערען בעהאַנדעלט. בעת די יודישע אינטעליגענץ איז אין צאַרישען רוסלאַנד געווען רעוואָלוציאָנער געשטימט איז זי אין ענגלאַנד געווען גראָד אַזוי קאָנסערוואַטיוו אָדער ליבעראַל געשטימט, ווי די נישט-יודישע אינטעליגענץ. דיזראַעלי, דער גרעסטער פֿיהרער פֿון די ענגלישע קאָנסערוואַטיווע, איז געווען אַ יוד. אויך הײַנט צו טאָג שטעהען אין ענגלאַנד אַ רייהע אָנגעזעהענע יודען בראָש פֿון די קאָנסערוואַטיווען און ליבעראַלען. וואָרום די ענגלישע יודען מוזען ליב האָבען ענגלאַנד, וואָס וויל נישט וויסען פֿון אַנטיסעמיטיזם און גיט זיי פֿולע פּאָליטיש-סאָציאַלע גלײַכבערעכטיגונג.

אין מיטעל-אייראָפּאַ איז די שטעלונג, וואָס יודען פֿערנעמען צווישען רוסישען און ענגלישען עקסטרעם. די דײַטשע און עסטרײַכיש-אונגאַרישע יודען זענען אַפֿילו געווען פּאָליטיש, אָבער נישט סאָציאַל גלײַכבערעכטיגט מיט די נישט-יודישע בירגער. עס זענען דאָרט קיין פּאָגראָמען נישט פֿאָרגעקומען, אָבער די יודען זענען אַלגעמיין בעטראַכט געוואָרען אַלס מיטבירגער פֿון צווייטער מדרגה, זענען פֿעראַכט און פֿערשפּאָט געוואָרען. עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, אַז אַ ריי יודישע אינטעלעקטועלע אין דײַטשלאַנד, עסטרײַך און אונגאַרן האָבען געהאַסט דאָס דאָזיגע סיסטעם און זענען געטריבען געוואָרען אינ'ם לאַגער פֿון די רעוואָלוציאָנערען.

פֿיל מערקווירדיגער קומט עס אויס, וואָס דער איבערוויגענדער רוב פֿון די מיטעל-אייראָפּעאישע יודען זענען געווען גוטע פּאַטריאָטען און האָבען די מלוכה נישט פֿעראַנטוואָרטליך געמאַכט פֿאַר דער אומווירדיגער סאָציאַלער לאַגע, אין וועלכער זיי האָבען זיך געפֿינען. עס איז אָבער זיכער, אַז די מיטעל-אייראָפּעאישע יודען וואָלטען געווען גראָד אַזוי קאָנסערוואַטיוו, ווי די ענגלישע, ווען זייער שטעלונג אין מיטעל-אייראָפּאַ וואָלט געווען די זעלבע, ווי אין ענגלאַנד און אַז דער אַנטיסעמיטיזם איז דעריבער דאָ נישט געווען קיין שוין-וואָס, נאָר אַ פֿרוכטבאַרער באָדען פֿאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציע.

בעת דער יודישער פּראָטעסט געגען דער הערשאַפֿט פֿון אַנטיסעמיטיזם איז געווען אַנ'עלעמענט פֿון דער דאָזיגער רעוואָלוציאָנערער אײַנשטעלונג, איז דער יודישער ווילען צו גערעכטיגקייט, וואָס האָט זײַנע וואָרצלען אין דער ביבעל, געווען דער צווייטער עטישער עלעמענט.

דער דאָזיגער ווילען צו גלײַכהייט, צו סאָציאַלער גערעכטיגקייט, געפֿינט ווידער זײַן אויסדרוק אין 14-טען יאָהרהונדערט בײַ די פּאַטריאַרכען פֿון סאָציאַליזם און קודם כל בײַ מאַרקס און לאַסאַל. און מאָדערנע פֿאָרמען ווערט דאָ איבערגע'חזר'ט דער ביבלישער פּראָטעסט געגען דער אומנאַראַלישקייט און אונגערעכטיגקייט פֿון דער געזעלשאַפֿט און איהרע פֿיהרענדע קלאַסען. דער מאָראַלישער פּראָטעסט געגען דעם לוקסוס פֿון דעם מיעוט און דעם עלענד פֿון רוב האָט געמוזט פֿיל פֿון די בעסטע יודען טרײַבען אין סאָציאַליסטישען און קאָמוניסטישען לאַגער. זיי האָבען געהאַפֿט אַלס פֿאָרקעמפֿער פֿון אַ גערעכטערער אָרדנונג צו זיגען אָדער צו פֿאַלען אַלס מערטירער. און די דאָזיגע קעמפֿען האָבען יודען אַרויסגעוויזען אַזאַ העראָאיזם, וואָס דערמאָנט אין זייער רעליגיעזער מערטירעלאָגיע און די צײַטען פֿון דער אינקוויזיציע.

אָבער דער דאָזיגער אידעעלער מקור פֿון יודישען סאָציאַליזם איז נישט דער איינציגער. פֿיל יודען האָבען געוועהלט די מאַכט און דעם רוהם. וואָס טראָצקי, זינאָוויעוו און אַנדערע יודישע פֿיהרער פֿון דער רוסישער רעוואָלוציע האָבען דערגרייכט. זיי האָבען גלײַכצײַטיג געזעהען, ווי אין אַלע ליבעראַלע, קאָנסערוואַטיווע און אַפֿילו סאָציאַליסטישע פּאַרטײַען פֿון אייראָפּאַ האָבען די יודישע פֿיהרער צולוב'ן אַנטיסעמיטיזם פֿון די מאַסען שווער צו קעמפֿען מיט זייערע נישט-יודישע ריוואַלען און דעריבער ווען די דאָזיגע יודען האָבען פֿערמאָגט אַ גרויסע אײַגען-ליבע זענען זיי געטריבען געוואָרען אין עקסטרעמיסטען לאַגער, וואָס האָט נאָך געזוכט מענשען מיט אינטעליגענץ און ענערגיע, נישט פֿרעגענדיג זיך וועגען רעליגיע און אָפּשטאַמונג.

דערצו קומט נאָך צו דאָס, וואָס סײַ דער סאָציאַליזם, סײַ דער קאָמוניזם פֿאָדערן אַ ראַדיקאַלע גלײַכבערעכטיגונג פֿון אַלע מענשען און אין לענדער, וואו יודען האָבען די דאָזיגע גלײַכבערעכטיגונג נישט געהאַט, האָט דאָס פֿאַר זיי געמוזט זײַן אַ געוואַלדיגע צוציהונגס-קראַפֿט.

עס איז געווען זעהר קלאָר, אַז די אונטערדריקטע יודען האָבען זיך געפֿיהלט פֿערבונדען מיט די אונטערדריקטע פּראָלעטאַריער, כדי בשותּפֿות צו קעמפֿען פֿאַר דער גלײַכבערעכטיגונג און גערעכטיגקייט.

חוץ מזה איז דער סאָציאַליזם אַלס ווירטשאַפֿטס-טעאָריע אין זײַן מאַטעריאַליסטישער אויפֿפֿאַסונג אַ גרויסשטעטישער פּראָדוקט. דער שטאָט-מענש איז וועניגער געבונדען צו דער נאַטור, באָדען און אייגענטום, ווי דער דאָרף-מאַן. דעריבער מאַכט איז גרויס-שטאָט דער סאָציאַליזם און קאָמוניזם.

דאָס אייראָפּעאישע יודענטום איז דורכ'ן פֿערבאָט צו בענוצען ערד געוואָרען אַ שטעטיש פֿאָלק פֿון ערשטער מדרגה, ממילא זענען יודען נעהנטער צו דער סאָציאַליסטישער תורה.

די דאָזיגע בעציהונגען פֿון יודענטום צום סאָציאַליזם און קאָמוניזם האָבען געטריבען דאָס רוב געגנער פֿון מאַרקסיזם אין אַנטיסעמיטישען לאַגער. וואָרום בײַם אײַנגעוואָרצעלטען אַנטיסעמיטיזם אין האַרץ פֿון די נישט-יודישע מאַסען אין אייראָפּאַ, איז געווען דער סמיכת הפּרשיות פֿון מאַרקסיזם און יודענטום אַ גוט מיטעל צו פֿערשאַפֿען זיך אָנהענגער.

דער אַנטיסעמיטיזם איז געוואָרען אַ מיטעל אַרויסצורײַסען אַ טייל פֿון דער אַרבײַטערשאַפֿט פֿון סאָציאַליסטישען לאַגער און זיי צו טרײַבען אין נאַציאָנאַליסטישען לאַגער. דער נאַציאָנאַליזם אין דײַטשלאַנד האָט צו דער פֿרייד פֿון קאַפּיטאַליזם זיך בענוצט מיט'ן אַנטיסעמיטיזם צו שפּאַלטען די רייהען פֿון אַרבײַטער-קלאַס. דאָס זעלבע איז געשעהען אין אונגאַרן נאָכ'ן דורכפֿאַל פֿון דער רעוואָלוציע.

מיט דער דאָזיגער פֿעלשונג לאָזען זיך ערקלערען די גרעסטע רדיפֿות אויף יודען אין 20-טען יאָהרהונדערט. די געגנער פֿון קאָמוניזם האָבען נקמה גענומען פֿון די יודען, וואָס זענען דעם גרעסטען טייל נישט קיין קאָמוניסטען, פֿאַר די חטאים פֿון די קאָמוניסטען.

דער דאָזיגער בלבול-המוחות האָט אין מיטעל-אייראָפּאַ געפֿיהרט דערצו, אַז די פּאָליטישע פּאַרטייען, וואָס זענען די גרעסטע געגנער פֿון מאַרקסיזם, זענען אַנטיסעמיטען און אַזוי אַרום ווערען דאַרף די יודען געטריבען זיך אָנצושליסען אין די לינקע פּאַרטייען און צו בעקעמפֿען די רעכטע, אַפֿילו ווען זיי זענען לויט זייער געזינונג קאָנסערוואַטיוו.

די דאָזיגע געצוואונגענע שטעלונג פֿון מיטעל-אייראָפּעאישען יודענטום דינט אַלס נײַער כלי-זין פֿאַר די אַנטיסעמיטען. דער קאַמף געגען ליבעראַליזם און פּאַרלאַמענטאַריזם בענוצט זיך גראָד אַזוי מיט די אַנטיסעמיטישע לאָזונגען, ווי דער קאַמף געגען סאָציאַליזם און קאָמוניזם. די פֿערביטערונג, מיט וועלכער עס ווערען געפֿיהרט פּאַרטיי-קאַמפֿען נאָך דער מלחמה לאָזט זיך ערקלערען נאָר מיט דעם אומשטאַנד. ראַטענוי איז ערמאָרדעט געוואָרען נישט דערפֿאַר, וואָס ער האָט געפֿיהרט אַ פֿערשטענדיגונגס-פּאָליטיק, נאָר דערפֿאַר, ווײַל ער איז געווען אַ יוד.

פֿאַר דעמאַגאָגען און מענשען, וואָס זענען פֿויל צו דענקען איז די אידענטיפֿיצירונג פֿון יודענטום מיט ליבעראַליזם קאַפּיטאַליזם, סאָציאַליזם, קאָמוניזם, נאַציאָנאַליזם, מאַטעריאַליזם, פּאַרלאַמענטאַריזם זעהר בעקוועם, אַז זיי זאָלען זיך דערמיט נישט בענוצען.

דער אַנטיסעמיטיזם איז דעריבער געוואָרען אין דער פּאָליטיק אַנ'אוניווערזאַל מיטעל; ער געפֿינט תמיד אַנ'עכאָ, ווײַל ער ענטשפּרעכט אַ טיף-וואָרצלענדען פֿאָראורטייל פֿון די מאַסען. די מיטעל-אייראָפּעאישע רעאַקציע פֿערשטעהט אויסגעצײַכענט ווי אַזוי אויסצונוצען דעם דאָזיגען פֿאָראורטייל און איהם דערמיט אויטאָמאַטיש צו פֿערשטאַרקען.

„זעקס־און־צוואַנציג מלאכות“

פון ד"ר א. קאַראַלניק

געשטאָרבן דער עילוי. נישט געווען אפילו קראַנק, פאַר קיינעם זיך נישט בעקלאָגט. אָבער אין שעהנעם טאָג — פאַרשוואונדן. און מיר דוכט זיך, אז דאָס איז דער ערשטער געקראָכן נעשריבן וועגן איהם. געווען אַמאָל — א טיפּיש־יודישע ערשיינונג...

...

פאַרטראָגען אַ יאַרמאַלקע פלעגען אַמאָל יודען אין רוסלאַנד צאָהלען שטייער

פון שאול גינזבורג

פּאָליציי האָט געכאַפּט יודען אויף די גאַסען און זיי אונטערגעשווירען די בגדים און די פּאות

2.

...

פון שבת צו שבת

חקת־בלק

אין דעם צייטפּונקט, פון וועלכען האַנדעלט זיך אין דער היינטיגער סדרה, שטעהען די בני־ישראל פאַר דעם ווייטסטען מאָמענט פון זייער געשיכטען גאַנג.

...

בעטראַכטונגען און אויס־טייטשונגען פון דער סדרה

פון הרז

...

די ערציהונג צו האנדווערקעריי!

נייע פראבלעמען פון דער יודישער יוגענד פון מיטעלשטאנד

פון מיקרי

II

וואס אנבעלאנגט די איינצעלנע פאכן און בראנזשעס, וועלכע קאנען רעקאמענדירט ווערן און ווערן אויך שוין אוצט געלערנט פון א גרויסער צאהל יודישע אביטוריענטען, מוזען זיי געטיילט ווערן אין צוויי קאטעגאריעס:

א) אין העכערע, אינטעליגענטערע, וואס פארלאנגען א גרעסערן סכום קענטענישן און טעארעטישע פארבילדונג, און

ב) געוועהנליכע, ווייניגער קאמפליצירטע מלאכות, פאר וועלכע עס איז גענוג די אויסבילדונג פון א פאלקס־שולע, אדער פון איינינע קלאסן מיטעלשולע.

פאר די אינטעליגענטערע, פעהיגע יונגעלייט, וואס בעזיצען א מאטורע, אדער א מעהר־קלאסיגע פאר־שולע, קומען זעלבסטפערשטענדליך אין בעטראכט די מעהר אינטעליגענטערע, קאמפליצירטערע פראפעסיעס און האנדווערק־פאכן. צו די דאזיגע בראנזשעס קאנען אין ערשטער רייהע צוגערעכענט ווערן די מעטאל־בעארבייטונג און אלע איהרע פארמען: מעכאניק, שלאסעריי, מאנטאזש, מאשינענבוי וכדומה.

אויב די דאזיגע בראנזשע איז שוין אין „די גוטע צייטן" געווען פערעכענט אלס א „בעסער פאך" פאר די קינדער פון מיטעל־שטאנד, ווערט אוצט דער דאזיגער קאמפליצירטער און ווייט־פערצווייגטער פאך ממש א בעליבטער פאך. די בעדערפעניש אין פראקטיש־אויסגעבילדעטע, גוטע מעכאניקער, שלאסער, מאנטערן און מאשיניסטן איז צו יעדער צייט און אומשטאנד פארהאן און זיכער די דאזיגע פאכלייט א גוטע פרנסה און מעגליכקייט זיך צו מאכן זעלבסטשטענדיג.

און צוזאמענהאנג דערמיט איז כדאי צו בעמערקען, אז יונגעלייט, זיהן פון בעסערע פאמיליעס, וועלכע ווילען און קאנען אויך אוצט זיך ערלויבן צו בעזוכען א טעכנישע הויכשול דא אין לאנד אדער לכל הפחות א „טעכניקום" אין אויסלאנד, געפינען עס פאר צוועקמעסיגער צוערשט גרונדליך צו ערלערנען דאס דאזיגע פאך פראקטיש און ערשט שפעטער, אלס „געלערנטער ארבייטער" אריינצוטרעטן אין א טעכנישן אינסטיטוט. די פראקטישע פאר־ארבייט קאן דינען אלס בעוויז, צי דער יונגערמאן איז בכלל מסוגל צו דער פראפעסיע. שטודירט ער אבער זיין טעכנישען בערוף צוערשט טעארעטיש, בלייבט ער אפטמאל אן „ענטוישטער", אן אומבעפרידיגטער פאכמאן, וואס די פראפעסיע ווערט איהם שנעל צו־לאסט, און ער איז אפטמאל געצוואונגען אין די שפעטערדיגע יאהרען זיך צו נעמען צו אן אנדער בעשעפטיגונג.

די עלעקטרא־טעכניק איז אויך א שעהן אינטערעסאנט פאך פאר אינטעליגענטערע יונגעלייט, און זי שטעלט שוין גרעסערע און קאמפליצירטערע פאדערונגען צום פאכמאן. בעזונדערס קאן מען עלעקטרא־טעכניק און אלע איהרע ריי־פמי און נעבען־צווייגען רעקאמענדירען די פון אונזערע יונגעלייט, וואס האבען בדעה פריהער אדער שפעטער צו פאהרען קיין ארץ־ישראל, וואו עס ערווארט זיי א גוטע צוקונפט צוליב דער פסדר זיך פערגרעסערנדער עלעקטריפיקאציע אין גאנצען לאנד, לויט אינזש. רוטענבערג'ס פלאן.

אנ'אינטערעסאנטער און דערביי וויסענשאפטליך־קאמפליצירטער פאך איז די בעצויגענע „פיין־מעכאניק", ווי למשל: די אנפארבייטונג פון פערשיידענע טעכנישע אפאראטען, מעכאניזמען, וויסענשאפטליכע מכשירים, וואס ווערען געברויכט ביים לערנען פון מאטעמאטיק, פיזיק, מעכאניק, כעמיע און מעדיצין (כירורגישע אפאראטען און אינסטרומענטען).

זעהר אינטערעסאנט און פראקטיש איז אויך די גלאז־אינדוסטריע, דערהויפט די אויסארבייטונג פון אפטישע גלעזער (ברילען, מיקראסקאפען, לופען, טעלעסקאפען), אויך כעמיש־טעכנישע געפעסען און מכשירים, וואס ווערען געברויכט אין דער מעדיצין און כעמיש־טעכנישע לאבאראטאריעס און אפטייקען. דאס דאזיגע פאך פאדערט שוין א געוויסע מאס העכערע מאטעמאטיק און פאך־קענטנישען, עס ווערט אבער זעהר גוט בעצאהלט אין דער וועלט, ווייל אזעלכע ספעציאליסטען זענען קיין סך נישט פארהאן. פאר ארץ־ישראל, וואס אימפארטירט אט די מכשירים פון אויסלאנד, וואלט דאס דאזיגע פאך געווען גאנץ בעזונדערס געוואונשען.

דאס זעצער־פאך, בעזונדערס מאשינען־זעצעריי (לינאטיפיע) גיט דעם אויסגעלערנטען יונגענמאן, בפרט די, וועלכע בעהערשען גרינדליך פרעמדע שפראכען, א מעגליכקייט אומעטום אין דער וועלט צו געפינען זייער ברויט.

צו די אינטעליגענטערע פראפעסיעס קאן נאך צוגערעכענט ווערן די צאהן־טעכניק, וועלכע איז שוין אפילו פון פריהער פאפולער ביי אונזער יוגענד.

אבער אויך די צווייטע קאטעגאריע פון האנדווערק, די מעהר איינפאכערע, ווייניגער קאמפליצירטערע און וואס פאדערט א קלענערע שול־בילדונג פאר מאנכע פערשיידענע „בראנזשעס", וואס קאנען רעקאמענדירט ווערען דער יוגענד פון אונזער מיטעלשטאנד. צו די דאזיגע בראנזשעס איז קודם כל צו רעכענען:

די האלץ־בראנזשע, ווי: טישלעריי, טאקעריי. די דאזיגע מלאכות זענען שוין צוליב זייער רויה־מאטעריאל (האלץ) ריינע, זויבערע פראפעסיעס, און נישט אזוי קאמפליצירט און שווער צו דערלאנגען, ווי די מעטאל־בראנזשע. די דאזיגע מלאכות זענען דעריבער צו עמפפעהלען פאר די פיזיש־שוואכערע יונגעלייט. די בראנזשע איז שוין דערמיט אליין אינטערעסאנט, וואס זי פערלאנגט (בעזונדערס די מעבעל־טישלעריי) אנ'עסטעטישען געפיהל, א גענוג־ענטוויקעלטען קונסט־זין, געוויסע סטיל־קענטעניש און צייכען־קונסט און א בערייטענער מאס. דאס אלץ ברענגט שוין ממילא דעם יונגענמאן דערצו, ער זאל זיך אינטערעסירן מיט דער קונסט־געשיכטע בכלל, מיט סטיל־פארמען און אפילו בוי־קונסט (ארכיטעקטור). נעמענדיג אין אכט, אז אין די מאדערנע געבוידעס ווערען די מעבעל צוליב גרויסען יקרות אויף האלץ און די פערקלענערטע שטחים פון די צימערן — „איינגעבויט" אין די ווענד. אויך די סופיטען ווערען אוצט ס'רוב בעלייגט מיט האלץ־איינלאגען, אנשטאט שטוק, ווי ביז אוצט.

פאר א געוויסער צאהל יונגעלייט, בעזונדערס פאר אונזערע צוקונפטיגע חלוצים און עולים קיין ארץ־ישראל, איז צו רעקאמענדירען דעם בוי־פאך, אויף וויפיל אט דער שווערער פאך לאזט זיך בכלל ביי אונז אין לאנד און ביי די איצטיגע בעדינגונגען אויסלערנען. צום בעדויערן קאנען אונזערע יונגעלייט אויף דעם ארכיטעקטאנישען געביט, וועלכער איז דוקא וויכטיג און נויטווענדיג פאר דעם אויפבוי פון ארץ־ישראל, דא ביי אונז נישט בעקומען די נעהטיגע פראקטישע אויסבילדונג. ראשית ווערט ביי אונז בכלל גאנץ ווייניג געבויט, והשנית ליגט דאס בוי־פאך בירוע ס'רוב אין נישט־יודישע הענד.

א וויכטיג און אינטערעסאנט פאך איז אויך די שטיין־בעארבייטונג. אויך בנוגע דעם דאזיגען פאך מוזען מיר ליידער ארויסזאגען דאס זעלבע, וואס ווענגען דעם מויערער־פאך. אויך די שטיין־האקעריי געפינט זיך ס'רוב אין נישט־יודישע הענד און ביי אונז דריקט זיך אויס דאס דאזיגע אורגאלטע, קינסטלערישע האנדווערק בלויז אין „מצבה־קריצעריי". און נראה איז דער דאזיגער פאך אין איצטיגען מאמענט א זעהר וויכטיגער און נויטווענדיגער פאר אונזערע חלוצים, ווייל אין ארץ־ישראל ווערען נאך עד היום ס'רוב געביידעס אויפגעשטעלט פון דארטיגען נאטור־בוי־מאטעריאל: גראניט און זאמד־שטיין, וועלכע פאדערן א בעזונדערס גענייטע און קינסטלעריש־שעהנע בעארבייטונגס־מעטאדע.

אט דאס זענען איינינע פון די מלאכות און האנדווערקער־פאכען, וואס קומען אין איצטיגען קריטישען מאמענט אין בעטראכט פאר אונזער יוגענד פון מיטעלשטאנד, וואס שטעהט איצט פאר דער פראגע פון שאפען זיך אנ'עקזיסטענץ און צו זיכערן פאר זיך די צוקונפט.

זעלבסטפערשטענדליך זענען דערמיט נאך נישט אויסגעשעפט אלע פאכען און בראנזשעס. עס וואלט דעריבער געווען געוואונשען, ווען די דאזיגע שורות זאלען דינען אלס געלעגענהייט פאר אונזערע פראקטישע ערפאהרענע פאכלייט און קאמפעטענטע פערזענליכקייטען ארויסצוזאגען זייערע מיינונגען בנוגע דעם פון אונז בעריהרטען ענין, וואס איז פון העכסטער בעדייטונג און וויכטיגקייט פאר אונזער יוגענד!

—§—

די רעגולאציע פון אבארטען

פון ד"ר ל. עבין (לאדז)

ווי ווערט די פראגע געלעזט אין פראיעקט פון נייעם שטראף־קאדעקס פון דער פוילישע קאדיפיקאציע קאמיסיע?

2

ביז אהער האט מען זיך קנאפ פערנומען מיט דער פראגע פון רעגולירען אבארטען, בעטראכטענדיג זי פון ריין־געזעלשאפטליכען און עקאנאמישען שטאנדפונקט. אפילו די דאקטוירים האבען דורך די בעשלוסען פון זייערע קאנגרעסען איינגענומען א געוויסע שטעלונג צו דעם ענין, מיט'ן אויסנאהם פון די פוילישע פרויען־דאקטוירינס, וואס פאדערט צו ערלויבען די אבארטען, הן צוליב געזעלשאפטליכע, הן צוליב עקאנאמישע, סאציאלע, אדער מאראלישע טעמים, מיט'ן תנאי, אז די אפעראציע וועט דורכגעפירט ווערען אין ענטשפרעכענדע היגיענישע בעדינגונגען.

מיר האבען שוין פאריגע וואך אנגעוויזען, אז די פערפליכטענדע 3 קאדעקסען אין פוילען זעהען פאר שווערע שטראפען פאר איבעררייסען די שוואנגערשאפט, וואס זיי בעטראכטען אלס קינדער־מארד. מיר מוזען אבער פעסטשטעלען, אז אויך דער נייער געזעץ־פראיעקט פון דער קאדיפיקאציע־קאמיסיע אנערקענט אין פרינציפ די שטראפבארקייט פון דורכפיהרען אבארטען, פאר וואס עס ווערט פארגעזעהען א שטראף פון 5 און אפילו ביז 10 יאהר תפיסה, אדער ארעסט. נישט קוקענדיג אבער דערויף לעזט דאך דער נייער געזעץ־פראיעקט ראדיקאל די פראגע ווענען דער רעגולאציע פון אבארטען, מחמת דאס נייע געזעץ רייסט להלכה איבער מיט דער טראדיציע פון בערעכטיגען אבארטען נאר צוליב ריין־מעדיצינישע טעמים און פערברייטערט שטארק דעם בעגריף און דעם זין, אז דער דאקטאר קאן ערלויבען דורכצופיהרן דעם אבארט אויך צוליב ריין־עקאנאמישע טעמים, ווי למשל צוליב דער שווערער מאטעריעלער לאגע פון דער שוואנגערנדער, ווי אויך צוליב דעם וואויל פון דער פאמיליע, אדער צוליב א וויכטיגער געזעלשאפטליכער סיבה.

ווען זשע זעהט דער נייער פראיעקט פאר שטראפען פאר אבארטען? דעמאלט, ווען דער אבארט ווערט דורכגעפיהרט נישט צוליב קיין איינעם פון די אויסגערעכענטע טעמים. די ארטיקלען 229 230 זעהען פאר א שטראף פאר דער פרוי, וואס טרייבט אפ איהר פרוכט, אדער ערלויבט דאס דורכצופיהרען ביי איהר דורך אנ'אנדערער פערזאן, פון 1 ביז 3 יאהר ארעסט. דער וואס פיהרט דורך דעם אבארט מיט'ן הסכם פון דער שוואנגערנדער, קאן בעשטראפט ווערען פון איינס ביז 5 יאהר תפיסה, אהן איהר הסכם — מיט 10 יאהר תפיסה. אבער דער ארטיקעל 231 גיט צו אזא אויסבעסערונג, וואס שוואכט אפ אין א גרויסער מאס די ערשטע צוויי ארטיקלען, דהיינו: דארט ווערט געזאגט, אז דער דורכגעפיהרטער אבארט קאן נישט בעשטראפט ווערען אלס פערברעך, ווי־באלד עס איז געמאכט געווארען דורך א דאקטאר און דערביי איז ער געווען נויטווענדיג צוליב'ן געזונט־צושטאנד פון דער שוואנגערנדער, צוליב איהר שלעכטער מאטעריעלער לאגע, צוליב'ן וואויל פון דער פאמיליע, אדער צוליב א וויכטיגער געזעלשאפטליכער סיבה. אזוי ארום איז אין שטראף־קאדעקס צום ערשטען מאל בפירוש ארויסגעזאגט דער געדאנק, אז דער דאקטאר בעגעהט נישט קיין פערברעך, ווען ער פיהרט דורך א אבארט מיט'ן ציל צו ראטעווען דאס געזונד פון דער שוואנגערנדער. דערביי האט דער דאקטאר אליין דאס רעכט צו ענטשיידען, צי דער אבארט איז א נויטווענדיגקייט, אדער נישט. ער דארף נים האבען פאר דעם צוועק קיין ספעציעלע בעראטונגען, קאנסיליומס, אדער געוויסע בעשייניגונגען.

צי קאן דער דאקטאר דעצידירען ווענען אנ'אבארט אויך צוליב עקאנאמישע, אדער געזעלשאפטליכע טעמים, ד.ה. צי האט ער דאס רעכט דורכצופיהרען דעם אבארט בלויז אויפ'ן סמך פון די ערקלערונגען פון דער שוואנגערנדער, אדער ער דארף האבען דערויף געוויסע בעשייניגונגען? — ווענגען דעם ווערט אין נייעם געזעץ נישט געזאגט. מעגליך, אז עס וועט פאר דער צייט געשאפען ווערען א ספעציעלער אמט, ווי דער פאל איז, למשל, אין רוסלאנד. עס איז אבער גענוג צו זאגען, אז דער פונקט 231 וועט תמיד געבען א מעגליכקייט דער שוואנגערנדער, וואס וויל איבעררייסען איהר שוואנגערשאפט צו געפינען איינעם פון די אויסגערעכענטע טעמים, צוליב וועלכע דער אבארט ווערט ערלויבט. ווארום דוקא דערפאר, וואס אין דערמאנטען פונקט ווערען נישט גענוי אויסגערעכנעט די פאלען, וואס קאנען בעטראכט ווערען אלס וויכטיגע געזעלשאפטליכע סיבה, פאר איבעררייסען די שוואנגערשאפט, קאן מען איהם גאנץ ברייט אויסטייטשען און איהם אנווענדען אויך ביי אומגעזעצליכע קינדער, ווען מען איז זיכער, אז די מוטער וועט סוף כל סוף זיין געצוואונגען אונטערצווארפען איהר קינד, נישט קאנענדיג עס אליין דערנעהרען און אזוי ארום וועט עס נאך פאלען צו לאסט אויף דער געזעלשאפט.

מיט איין ווארט: דער נייער געזעץ וועט אין א גרויסער מאס לעזען דאס „אנגעוועהטאגטע" פראבלעם, פערשטעהט זיך, אויב עס וועט דורכגעהן אין סיים און סענאט. לעת־עתה איז דאס דערווייל נאר א פראיעקט פון א געזעץ. מען קאן אבער האפען, אז דאס וועט אקע אזוי געשעהען און דאן קאן מען זיכער זיין, אז דאס נייע געזעץ וועט די געזעלשאפט פערהיטען פון פיל קלאגען, פון א גרויסער צאהל קראנקהייטען, בלוט־פערגיפטונגען און טויט־פאלען פון יונגע מוטערס, וואס עס זענען גורם די כל־ערליי ווינקעל־אקושערקעס און „באבעס", אפטרייבענדיג די פרוכט פון פערבאטענער, צי אפילו ערלויבטער ליבע אויף א ממש פערברעכערישען אופן.

איך וויל נישט זאגען, אז די געהעריג דורכגעפיהרטע אפעראציע אין קליניק דורך דאקטוירים־ספעציאליסטען גיט שוין די הונדערט־פראצענטיגע זיכערקייט פאר'ן לעבען פון דער שוואנגערנדער. קאמפליקאציעס זענען תמיד מעגליך, אבער בדרך כלל זענען דא טויט־פאלען א זעלטענע ערשיינונג און עס איז מעהר־ווייניג פארהאן די זיכערקייט, אז די שוואנגערע פרוי וועט נאך דער אפעראציע לעבען און זיין געזונד.

מיט'ן איינפיהרען אין לעבען דאס נייע געזעץ, וועט די געזעלשאפט פטור ווערען פון פיל שלעכט און אנשיקענישען. די שרעק פון געוויסע מלוכה־טוער, אז צוליב'ן ערלויבען דורכפיהרען די אבארטען וועט זיך פערקלענערן די בעפעלקערונג, האט באמת נישט קיין יסוד. פערקעהרט, מען מעג אננעמען, אז דוקא פונ'ם שטאנדפונקט פון דער פאפולאציע וועט דאס נייע געזעץ בלויז זיין א טובה, עס וועט דאן ווייניגער זיין אומגעבראכט בארען פרויען, וואס פערלירען די פעהיגקייט צו געבוירען קינדער, א דאנק דער שלעכט־דורכגעפיהרטער אפעראציע פון אומפעהיגע הענד. מען דארף בלויז אויפקלערען די פרויען, אז היות ווי ביים דורכפיהרען אבארטען, אפילו אין קליניקעס און דורך דאקטוירים־פאכמענער, קאן אויך זיין א סכנה פאר'ן לעבען פון דער שוואנגערנדער פרוי, דארפען בעסער בעצייטענס אנגעווענדעט ווערען ראדיקאלע מיטלען נעגען שוואנגערשאפט, נישט דארפענדיג אנקומען צום אבארט.

אין אונזער היינטיגער געזעלשאפט, ווען די פרוי האט זיך בעפרייט פון פיל אבערגלויבענס, איז געווארען עמאנציפירט און גלייכבערעכטיגט אויף אלע געביטען פון לעבען, מוז ווערען א חוק ולא יעבור, אז די פרוי דארף געבוירען קינדער נאר דורך בעוואוסטזיניגער מוטערשאפט און נישט דורכ'ן בלינדען און הארטען מזל.

מען דארף ארויסגעהן פון דער הנחה, אז די פרוי האט רעכט איבער איהר איינענעם קערפער און איבער איהר איינענעם גורל. דעריבער בלייבט בלויז צו בעגריסען די איניציאטיווע פון דער רעגירונג, צו בעפרייען די פרוי פון א טויזענד־יעהריגער ירושה־לאסט אין דער פארם פון הארטען געזעץ נעגען אפטרייבען.

==§==

דאס הייליגע בילד

(ערצעהלונג)

פון בן־ציון גרינבוים

(1־טע פארטזעצונג)

און דרויסען, הינטער'ן פענסטער, האבען אין ליכטיגען העלען אווענט געזוי־גען די ערשטע פריהלינגס־שוואלבען, וועלכע האבען זיך אומגעקעהרט פון די ווארעמע ווייטע לענדער.

רוטא'ן איז ניך נמאס געווארען דער בעלויכטענער זאל. איהרע ליפען האבען זיך בעוועגט און זי האט א פליסטער געטאן:

— קום ארויס, דאוויד, דער אווענט איז אזא שעהנער און ליכטיגער. לאמיר ארויס שפאצירען אויף גאט'ס אויפגעהאלטער וועלט.

דאוויד האט זי געפאלגט. ארעם אין ארעם געשלאסען זענען זיי ארויס. זיי זענען ארייַן אין אנ'אלעע. רוטא האט פעסטער צוגעטוליעט צו זיין ברוסט איהר קליין, צארט און בויגעוודיג געשטאלט און האט געזאגט:

— ווי גוט איך פיהל זיך היינט, מיין טייערער.

זיי זענען געגאנגען וואס ווייטער. די שטאט האט זיך דערווייטערט הינטער זיי. עס האט זיך געזעהען א טייכעל. די לאמפעס זענען פרעהליך געלאפען און געשפרונגען ווי צעהוליעטע קינדער. די גאלדענע, פונקלענדיגע שטים האט זיך געשפיגעלט אין דעם ריינעם וואסער.

ווי שעהן האט אוצט אלץ אויסגעזעהען! וואס פאר א פרעכטיג כשוף־קלייד די נאטור האט אויף זיך ארויפגעצויגען! דער וואלד איז געווען גרין, די בוימער האבען געמורמעלט שורה אין דער העלער נאכט. דאס גאלד פון די שטערען איז אויף זיי געפאלען, ווי גאלדענע קערנער. און די הערצער פון ביידע יונגע מענשען האט דאס בלוט ענערגישע, האסטיגער און שטורמישער געפלאסען.

— איך ליב דיך, רוטא! — האט דאוויד געמורמעלט און האט אפגעפרעסט זיינע היים־צאפליהטע ליפען אויף איהרע אין א לאנגען, ליידענשאפטליכען קוש.

זי האט זיך נישט געוועהרט. זי האט זיך געלאזט נעמען אין זיינע ארעמס. זי האט זיך געפיהלט אזוי גוט אויף זיין קרעפטיגער ברוסט.

— וועסטו מיך איביג ליב־האבען, דאוויד!

— יא, רוטא!

— שווער מיר!

— איך שווער.

און ווידער האט זיך דערהערט אפקלינגען א ליידענשאפטליכער, ברענענדיגער קוש אין דער לייכטער, שעהנער פריהלינגס־נאכט, וואס איז געווען אזוי הייליג און פערטראכט, ווי פערזונקען אין א חלום.

2

די ענטוישונג

ר' משה קעניג איז געשטאנען אין לעצטען צימער און געדאווענט אין טלית און תפילין. אויפ'ן טיש אין עס־צימער האט שוין דאס דינסט־מיידעל אנגעגרייט פאר איהם פריהשטיק. דער זייגער איז שוין געווען האלב עלף. ר' משה האט שטענדיג ליב געהאט צו עסען שפעט פריהשטיק. אין דער זעלבער מינוט האט זיך דערהערט פון קארידאר א קלינג. דאס דינסט־מיידעל האט געעפענט די טיר. דער אריינגעקומענער איז געווען א יונגערמאן פון א יאהר צוואנציג. דאס דינסט־מיידעל האט אין איהם גלייך דערקענט דעם, מיט וועלכען די פעניושא, רוטא, געהט שטענדיג ארום.

דאוויד איז אוצט געווען זעהר אויפגערעגט. דאס האט מען גלייך געקאנט זעהען. זיין פנים איז געווען בלאס. עס איז געווען קענטיג, אז ער איז בעדריקט פון עפעס אנ'אינערליכען אומרוה.

— איז דער פאן אין דער היים? — האט ער געפרעגט.

דאס דינסט־מיידעל האט זיך געוואונדערט, וואס ער פרעגט זיך אוצט אויף פאן: ער פלעגט דאס קיינמאל נישט טון. שטענדיג האט ער זיך געפרעגט אויף רוטא'ן.

— יא, — ער איז אין דער היים, דער פאן, אבער ער איז פערנומען ביי דער „מאדליטווע".

דאוויד איז אריינגעגאנגען. ער האט זיך אוועקגעזעצט ווארטען. ער האט אנגעהויבען צו פייבערן, אבער מיט אלע כחות האט ער זיך איינגעהאלטען צו זיין רוהיג און ביים גלייכגעוויכט.

דערווייל איז דאס דינסט־מיידעל ארייַן אין רוטא'ס צימער און דערצעהלט ווער עס איז דא.

רוטא איז אויפגעשפרונגען. אנגעטאן אין א לייכט מארגען־קליידעל איז זי ארייַן צו דאוויד'ן.

— אך, דו ביזט עס! דו ביזט אזוי שטיל אריינגעקומען.

אבער דאוויד האט שוואך געענטפערט אויף איהר ווארעמער בעגריסונג. זי האט גלייך בעמערקט, אז ער איז פערטראכט און אומרוהיג און זי האט איהם געפרעגט:

— וואס איז מיט דיר, דאוויד?

איהר קול האט געקלונגען בעזארגט און איבערגענומען.

— היינט וועט עס געשעהען! — האט זיך אין א צוויי מינוט ארום דערהערט זיין ענטפער.

— וואס וועט געשעהען? — האט זי ערשטוינט געעפענט די אויגען.

— היינט וועל איך ערקלערען דיין פאטער, אז מיר מוזען חתונה האבען, אז מיר מוזען פערבינדען אונזער לעבען אויף איביג.

א פרעהליכער שמייכעל האט זיך בעוויזען אויף רוטא'ס פנים. א ביסעל פערשעהמט, אבער דאך מיט צופרידען האט זי ארונטערגעלאזט איהר קעפעל.

און א פאר מינוט ארום האט מען דאוויד'ן אריינגערופען צו ר' משה'ן.

ר' משה האט צו איהם אויסגעשטרעקט די האנד, דערלאנגט „שלום" און געבעטען זיצען.

— נו, וואס ווילסטו זאגען גוטס, דוד?

— האט ר' משה איהם געפרעגט מיט זיין רוהיגער באס־שטים.

דאוויד האט א ביסעל אראפגעלאזט דעם קאפ און זיין פנים איז געווען רויט.

ר' משה האט גלייך פערשטאנען ווענען וואס ער איז געקומען. ער האט א טיפען זיפץ געטאן און האט געווארט, דער יונגערמאן זאל אנהויבען צו רעדען.

עס איז אוועק א לענגערע פויזע פון שטילשווייגען.

מ'האט געקאנט זעהען, אז ביידע פיהלען זיך נישט בעקוועם, אז ביידע זענען בעזארגט און איבערגענומען.

ענדליך האט דאוויד זיך אפגערופען מיט א שטיל קול:

— איך בין געקומען בעטען די האנד פון אייער טאכטער...

מעהר האט ער נישט געקאנט רעדען. ער האט איבערגעריסען און א ציטערנדיגער האט ער געווארט אויף אנ'ענטפער.

אבער אנשטאט ענטפערן, האט ר' משה אראפגעלאזט דעם קאפ און פון זיין מעכטיגער ברוסט האט זיך ווידער ארויסגעריסען א טיפער זיפץ.

מען האט געקאנט דערקענען, אז ער האט מיט זיך אליין עפעס א ישוב־הדעת, אז ער טראכט עפעס.

זיין ברייטער, למדנ'ישער שטערן האט זיך צונויפגעלייגט אין דיקע קנייטשען. דער סאמעטענער פאטעל, אויף וועלכען ער איז געזעסען, האט א קרעכץ געטאן פון דער אומרוהיגער בעוועגונג פון זיין שווערען, מאסיווען קערפער.

— קינד מיינס, — האט ער פלוצלונג זיך אפגערופען מיט א געבראכען קול — איך בין זעהר צופרידען דערפון, וואס דו, ר' לייבוש אוירעלמאנ'ס איינניקעל, קומסט בעטען די האנד פון מיין טאכטער רויזעלע. באמת, עס וואלט געווען פאר מיר א גרויס גליק צו האבען דיך פאר אנ'איידעם, נאר איך מוז דיר אויסזאגען א גרויסען סוד...

דא האט ר' משה ווידער א זיפץ געטאן.

אויף זיין פנים האט זיך בעוויזען אנ'אויסדרוק פון צער.

— זעהסטו, דוד, — האט ער ווייטער גערעדט — די גאנצע וועלט האלט מיך פאר א שווערען גביר, פאר א רייכען מאן. אבער איך קאן דיר פערזיכערן, אז די גאנצע וועלט האט א טעות אין מיר. דאס ווייס איך דאך בעסער פון אלע. אבער איך האב זיך נאך פאר קיינעם נישט ארויסגעזאגט מיט קיין ווארט, ווייל צו וואס ארומלויפען און דערצעהלען דעם אמת? עס איז בעסער צו ליידען אין דער שטיל און קיינער זאל נים ווייסען, ווי עס זעהט אויס. נאר אוצט, ווען איך שטעה פאר א וויכטיג געשעהעניש, מוז איך דיר ארויסזאגען דעם גאנצען נאקעטען אמת. איך בין אנ'ארימאן, דוד, א ביטערער ארימאן. ווענען געבען נדן מיין רויזעלע'ן איז נישטא קיין רייד. אך, ווען איך זאל דיר געבען דערצעהלען, ווי אזוי איך שאף אויף די פאר צעהנדליג גילדען, וואס מען דארף אויף דורכצושטופען די וואך, וואלסטו אפשר אויך פערגאסען גוס און טרעהר. אבער צו וואס זאל איך דיך מאטערן מיט דעם, וואס איך וועל דיר דערצעהלען ווי יענעם לעבט זיך שווער? דער עיקר איז, דוד, איך בין א גרויסער ארימאן, איך האב נישט פאר מיין טאכטער אפילו דעם נדן, וואס א פראסטער שניידער גיט זיין טאכטער.

— יא, יא, אזוי, זעהסטו, האב איך מיך אויסגעארבייט. איך, ר' משה קעניג, ביי וועמען עס איז געווען די מינדסטע זאך ארויסצוגעבען א טויזענדער און געבען אנ'ארימער כלה, האב אוצט אפילו נישט קיין טויזענדער צו געבען מיין איינציגען בלוט און פלייש, מיין איינענער טאכטער, זי זאל ווערען א כלה..

ר' משה האט טיף אראפגעלאזט דעם קאפ אויף זיין ברייטער ברוסט. א פיינליכע שטילקייט האט געהערשט אין צימער. מ'האט געהערט, ווי דער זייגער שלאגט זיינע געוועהנליכע מעטאלענע קלעפ.

דאוויד'ן איז געווען זעהר שווער אנצוקוקען דאס פון ליידען אויסגעקרימטע פנים פון ר' משה'ן. איהם האט זיך געדאכט, אז אין פערלויף פון די פאר מינוט, וואס ער געפינט זיך דא, איז דעם אלטען'ס גראהע בארד געווארען ווייס ווי שניי.

מיט א שווערען קרעכץ האט זיך ר' משה אויפגעשטעלט, האט דוד'ן אויסגעשטרעקט די האנד און האט געזאגט:

— זיי געזונד, דוד! — און ער איז ארויס פון צימער.

(דאס ווייטערע מארגן)

„גאט'ס שליח“, וואס האט געפייניגט יודישע טעכטער

מחמד'ס קאמף געגען די יודען אין דער אלטער אראביע. — יודישע פערטרעטער האבען געשפילט א גרויסע ראָל. — די יודען זענען פערטריבען געווארען נאך מחמד'ס טויט. — אין תימן בלויז זענען געבליבען יודען און האלטען זיך דארט אויף ביז'ן היינטיגען טאג.

פון **ש. ראזענפעלד**

פונקטער און לעצטער ארטיקעל

1

אין נאך דעם, ווי מחמד, דער „שליח פון גאט“, האט מיט אייזען און מיט בלוט אויסגעראטעט דעם יודישען שבט קינוקע און דעם יודישען שבט נאצור, האט ער געזוכט די געלעגענהייט אויסצוראטען דעם יודישען שבט קוראיטא אויך.

קיין קלארע, זיכערע און גענויע באשרייבונג פון די סיבות, וואס האבען געבראכט מחמד'ן צו אזא בלוטיגען באהאנדלען די יודישע שבטים און אראביען — איז נישטא. דאס, וואס די מוסולמענישע היסטאריקער דערצעהלען וועגען דעם, איז נישט מעהר — אדער איז דערהויפט — לעגענדע. און דאס וואס די לעגענדעס דערצעהלען, גיט מען אן ווי היסטאריע.

זיכער איז, אז נישט בלויז די יודישע שבטים און צפון־אראביען, נאר אויך פיל אראבישע שבטים זענען געווען אונצופרידען פון „גאט'ס שליח“ און פון זיינע באנדעס, וואס האבען צושטערט דאס רוהיגע, פרידליכע און גליקליכע לעבען פון צפון־אראביען און — דער עיקר — פון מעדינא און דער געגענד ארום. האבען זיך די אונצופרידענע פארבונדען, כדי מיט די אייגענע כחות צו בעקעמפען דעם אונרוהיגען און רוה־שטערענדען מחמד, ביז מען וועט בעפרייען גאנץ אראביען פון איהם און מ'וועט ווידער איינפיהרען דעם פריהערדיגען שטילער לעבען.

האבען אבער די אראבישע פערבינדעטע פון די יודען פערראטען די יודען. מחמד האט געשלאסען פרידענס־אפמאכען מיט די אראבישע שבטים, פון וועלכע די יודען האבען נישט געוואוסט. אומזיסט האבען די יודען געווארט אויף דער שטיצע פון זייערע אראבישע פריינד — די שטיצע איז נישט געקומען. פינף און צוואנציג טעג און פינף און צוואנציג נעכט זענען די יודען געווען בעלאגערט און זייערע פעסטונגען און האבען געווארט, אז זייערע פערבינדעטע וועלען צווינגען מחמד'ן אראפצונעמען די בעלאגערונג, נאר אז זיי האבען זיך איבערצייגט, אז זיי האבען נישט מעהר אויף וועמען צו ווארטען, האט דער פיהרער פון די בעלאגערטע, כעב אבן־אסאד צו זיי אזוי געזאגט:

— דריי עצות קאן איך אייך געבען. קלויבט אייך אויס די, וואס ווערט אייך אמבעסטען געפעלען. די ערשטע עצה איז: לאמיר אנערקענען מחמד'ס אמונה און דערמיט ראטעווען אונזער לעבען און דאס לעבען פון אונזערע פרויען און קינדער.

דערויף האט מען איהם געענטפערט:

— קיינמאל וועלען מיר אונזער תורה נישט פערביטען אויף קיין אנדערער!

— די צווייטע עצה איז: אויב נישט שטה'ן זיך, לאמיר אויס'הרג'ענען אונזערע ווייבער און קינדער. נאכדעם וועלען מיר ארויסקומען געגען מחמד'ן מיט בלאנקע שווערדען און וועלען מלחמה האלטען אזוי לאנג, ביז גאט אליין וועט בעווייזען ווער עס איז דער גערעכטער צווישען אונז. וועלען מיר שטארבען, איז פערפאלען. און וועלען מיר ארויס די זיגער, וועלען מיר פאר אונז געפינען ווייבער און קינדער.

דערויף האבען די יודען געענטפערט:

— אויב אויס'הרג'ענען אונזערע פרויען און קינדער, וואס טויג אונז נאכדעם דאס לעבען אהן זיי?

דאן איז ער ארויסגעקומען מיט דער דריטער עצה:

— אזוי ווי איצט איז פריטאג־צו־נאכט; מחמד און די זייניגע גלויבען נישט, אז מיר זאלען מחלל־שבת זיין און היינט זיי אנגרייפען; טא לאמיר היינט ארויסקומען פון די פעסטונגען און אומגעריכט זיי איבערפאלען. דאס קאן אונז געבען א זיג.

אבער די יודען האבען געענטפערט:

— שוין־זשע זאלען מיר מבטל זיין די מצוה פון שבת און טון אזוינס, וואס מיר האבען קיינמאל נישט געטון? און בפרט, אז דו ווייסט דאך, אז די יודען וואס האבען זיך ערלויבט מחלל שבת זיין, האבען געליטען א גרויסע מפלה.

אזוי איז בלויז געבליבען זיך אונטערגעבען צו מאכמער'ן.

און אונטערפריה, אז די קוראיטער יודען האבען געעפענט די טויערן פון די פעסטונגען, זענען אריינגעקומען מאכמעד'ס באנדעס, האבען אלע מענער געבונדען מיט שטריק און אריינגעזעצט אין געפענגעניש. דאס גאנצע האב און גוטס און סטאדעס שאף און רינדער פון די פעלדער האבען זיי אוועקגעטריבען. אי״, איינעם פון דעם שבט אוס, סעד־אבן מעד, האט מאכמעד בעשטימט, ער זאל ארויסגעבען זיין אורטייל וועגען די געפאנגענע יודען. און זיין אורטייל איז געווען:

— די מענער זאלען גע'הרג'עט ווערען. דאס פערמעגען זאל מען צוטיילען און די פרויען און קינדער זאלען געהן אין געפאנגענשאפט.

אין מאכמער, דער „שליח פון גאט“, האט געזאגט דערצו:

— דו האסט אויסגעדריקט גאט'ס משפט; אזוי האט מען אויף זיי גוזר געווען און זיבעטען רקיע...

דאן איז מאכמער ארויס אין מארק (אויף דעם זעלבען פלאץ איז אויך נאך איצט דער מארק אין מעדינא), האט אויסגעגראבען עטליכע גריבער און געהייסען ארויספיהרען די געפאנגענע און זיי אפהאקען די קעפ. ביז אין דער נאכט ארין, ביים שיין פון ליכט, האט מען אלין די קעפ געהאקט און אין די גריבענס געווארפען. אזוי זענען געפאלען פון זעקס ביז זיבען הונדערט מענשען. צווישען זיי — די חשוב'סטע און גרעסטע. דערנאך האט מען אויף די גריבער אנגעשאטען בערגעלעך ערד. און „גאט'ס נצחון“ איז געווען פער'חתמ'ט.

די מינדעריעהריגע מענער האט מען געלאזט לעבען און מען האט זיי פערקויפט פאר קנעכט.

ביז אונדערפריה האבען די פרויען און די קינדער נישט געוואוסט, וואס מיט זייערע מענער איז פאסירט און געשעהען. און ווען זיי האבען דערהערט די טרויעריגע בשורה, האבען זיי זיך די האר פון קאפ געריסען. די קליידער אויף זיך צופליקט און זייער יאמער האט קיין סוף נישט געהאט. ווארום קיינער האט לכתחילה נישט געגלויבט, אז מען וועט די קוראיטער אזוי מערדערליך בעהאנדלען. מען האט גערעכענט, אז אין ערגסטען פאל וועט מען זיי ארויסטרייבען פון מעדינא, ווי מען האט עס געטון מיט די שבטים, וואס מען האט פריהער שוין ארויסגעטריבען פון זייערע ערטער. אזוי האט מען גערעכענט, און מען האט א בלוטיגען טעות געהאט.

אין דער אלטער אלזובאר האט געזאגט צו די יודישע פרויען:

— בערוהיגט אייך. זיינט די וועלט איז א וועלט, זייט איהר די ערשטע יודישע פרויען, וואס נעהמען אוועק און קנעכטשאפט. זייט־זשע א מוסטער: מיט אלע קרעפטען האלט־אן אונזער אמונה, מיט איהר זאלט איהר לעבען, מיט איהר זאלט איהר שטארבען!

פארוואס האט מען דעם אלזובאר געלאזט לעבען? — אט פארוואס:

„אין דער מלחמה פון בועס האט ער געראטעוועט פון טויט און פון קנעכטשאפט אנ'אראבער מיטן נאמען תאבאת אבן קאיש. בעת עס איז אנגעגאנגען דער מארד אויף די קוראיטער איז תאבאת געקומען צו אלזובאר'ן און צו איהם געזאגט:

— איצט וויל איך דיר אפצאהלען פאר דעם גוטס, וואס דו האסט מיט מיר געטון.

„און ער איז אוועקגעגאנגען צו מאכמער'ן און געזאגט צו איהם:

— א חוב בין איך שולדיג צו אלזובאר'ן, און איך וויל איהם דעם חוב בעצאהלען: שענק מיר זיין לעבען!

— ער איז אין דיין רשות — האט מאכמער איהם געענטפערט.

„און תאבאת אוועק און האט אנגעזאגט די בשורה צו אלזובאר'ן.

— וואס קאן אבער אזא אלטער מאן, ווי איך, טון — האט אלזובאר געענטפערט — אהן א פאמיליע און אהן קינדער?

„און תאבאת ווידער אוועק צו מאכמער'ן און האט גע'פועל'ט, מחמד זאל איהם שענקען אלזובאר'ס ווייב מיט די קינדער. נאר אז דער אלטער האט עס דערהערט האט ער געזאגט צו תאבאת'ן:

— ווי קאן א מענש, ווי איך, מיט א פאמיליע אין העדושאז לעבען אהן א פערמעגען?

„און תאבאת איז ווידער צו מאכמער'ן און גע'פועל'ט, מ'זאל אלזובאר'ן אומקעהרען זיין פערמעגען אויך. א גליקליכער איז תאבאת געקומען צו אלזובאר'ן איהם אנזאגען די בשורה. אבער דאן האט אלזובאר ביי איהם געפרעגט:

— הוי, תאבאת, זאג מיר: וואס איז געשעהען מיט יענעם מאן מיט דעם שטראהלענדיגען פנים, וואס מיידלעך פלעגען זיך שפיגלען אין פנים זיינעם, כ'מיין כעב אבן אסאד?

— דער'הרג'עט! — האט תאבאת געענטפערט.

— און וואס איז געשעהען מיט דעם ריטער פון ישיב און פון דער מדבר, איך מיין חי אבן אחיטוב?

— דער'הרג'עט! — האט יענער ווידער געענטפערט.

און וואס איז געשעהען מיט דעם העלר עוזאל בן סמואל?

— דער'הרג'עט!

— און וואס איז געשעהען מיט די הויכע ריכטער: כעב אבן קוראיטה און עמרו אבן קוראיטה?

— דער'הרג'עט!

„דאן האט דער אלטער געזאגט:

— זעה, תאבאת, פיהר מיך צו יענע אומגעקומענע מענשען. אהן זיי האט פאר מיר דאס לעבען מעהר קיין שום זין נישט. זאל בעסער די שטריק נעהן גאכ'ן עמער, ביז איך וועל בעגעגענען מיינע ליבע.

„דאן האט איהם תאבאת איבערגעגעבען אין די הענד פון די תלינים און מען האט איהם אויך אפגעהאקט דעם קאפ“.

(דאס ווייטערע קומט)

אויפ'ן שויס פון דער נאטור

ג׳טער פריינד

צו אמינצסען'ס אנדענקען

דער טראגיש אומגעקומענער נארוועגישער פאלאר־פארשער

ער איז געבוירען געווארען מיט 60 יאהר צוריק, 16 יולי 1872, און איז ווייבעקאנט, אומגעקומען מיט 4 יאהר צוריק וועלענדיג ראטעווען די נאבילע־עקספעדיציע

„זעקס-און-צוואנציג מלאכות“

(ענדע פון זייט 6)

טער „יודען־קאפעלגש“, וואס די ווענעציאנער געטא־יודען האבען געמוזט טראַגען, ווען נישט זיין רבנישער לבוש, וואלט ער זיכער געווען א מין קאזאנאווא־טיפ, מיט א בארעט און מיט א קורצער שווערד, כרייזט פאר אלע איבערלעבונגען, אבי פרייד, אבי געלד.

איך וויל דא נישט אפשטעלען זיך אויף דער פיגור פון לעאָ דע מאָדענא — אויף זיין היסטאָרישער און ליטעראַרישער אפשאצונג. ער וואלט עס פערדינט. מען האט זעהר ווייניג געשריבען וועגען איהם — און ער איז זיכער אפשר די אינטערעסאנטסטע ערשיינונג צווישען די איטאליענישע יודען. א רב, וואס גלויבט נישט אין יודישקייט — ווי ער ווייזט עס אין זיין „קול סכל“, אדער ווי ער רופט דעם ספר אויך אנדערש: „שאגת אריה“; א ראבינער, וואס שרייבט אונטער דעם כתב פון ווענעציאנער ראבינאט אקעגען אוריאל אקאסטא — און שרייבט אין דער אייגענער צייט א בוך, וואו ער נעהמט נאך ווייטער, ווי אקאסטא. פערלאנגט אזא רעפארם פון יודענטום, אז עס בלייבט פון איהם זעהר ווייניג.

א יודישער פרעדיגער, וואס בענויטערט קריסטען — אפילו גלחים — מיט זיין ארטאדאקסישער קונסט; א שרייבער, וואס שרייבט אהן אויפהער — און קאן פון דעם אלעם נישט פערדינען גענוג פאר זיין לעבען. א תלמודיסט, וואס שפילט אין קארטען — און פערשפילט אלצדינג, וואס ער פערמאגט. — אזא מענש איז מעהר א סוזשעט פאר א ראָמאן, ווי פאר א היסטאָרישער אונטערזוכונג. דער ראמאן פון א מושלם.

דאס הייסט — אלצדינג געקאנט און — שטענדיג נישט געענוג. אלצדינג געוואוסט — און תמיד נישט גוט.

אט האט עס געפינען פאר נויטיג ד״ר ש. בערנשטיין ארויסצוזוכען פון ארכיווען און אפדרוקען דעם „דיוואן“ פון דע־מאדענא, ד.ה. די לידער־זאמלונג פון דעם יוגענטליכען מושלם. געבליבען איין איינציגער מאנוסקריפט אין דער באָדליאנישער ביבליאטעק פון אקספארד — געלעגען אזוי רוהיג און קיינעם נישט געארט. קיינער האט אויך נישט זעהר שטארק זיך נאכגעפרעגט נאך מאדענא'ס לידער, ביז עס איז געקומען ד״ר בערנשטיין און האט זיי ארויסגעריסען פון זייער אייביגען שלאף. און עס ליגט פאר מיר איצט לעאָ דע מאדענא'ס „לידער־בוך“ — מיט געלערנטע השערות, מיט צוויי איינליייטונגען — פון דעם ארויסגעבער און פון פראפ. י. דאווידסאן — און וואס?

א רחמנות אויף דעם אלטען לעבעמאן דע מאדענא. הלואי וואלט די שפעטערע וועלט נישט געלייענט זיינע שירים — זי וואלט געהאט מעהר רעספעקט פאר זיין טאלאנט — אדער פאר זיינע טאלאנטען.

זאגען — אז מאדענא האט נישט געהאט דעם קלענסטען פונק פון דיכטערישען טאלאנט — איז צו ווייניג. א סך פון די אמאליגע יודישע פאעטען האבען זיך אויסגעצייכענט מיט טאלאנטלאזיגקייט. און אפילו, אויב עס איז געווען א פונק — „דער לשון“ האט איהם אויסגעלאשען.

אבער מיר דוכט זיך, אז מאדענא האט געוויינען דעם רעקארד פאר נישט זיין קיין פאעט. אזא קלינג־קלאנג, אזא ווארט־געצימבעל איז זעלטען צו געפינען אפילו צווישען די פייטנים.

אט, צ.ב., דער אנהויב פון א ליד — איינעם פון די בעסטע:

אשרוב שיחי עם כל כוחי אשפוך רוחי
על כל בשר
עשיר שורו עני שיו למה חציו אוכל
בשר.

איך וויל נארנישט פרובען צו איבערזעצען. פאר די, וואס קענען העברעאיש, איז דאס גענוג. גענוג פראבע פון טאלאנטלאזיגקייט.

און דאס אלץ שרייבט א מענש פון „זעקס און צוואנציג מלאכות“, פון אזוי־פיל חכמות, א בעגאבטער, פעהיגער און פילזייטיגער מענש!

ווען יודען וואלטען געוועזען א ביסעל ווייניגער בעגאבט. אפשר וואלטען זיי געהאט מעהר טאלאנט — מעהר שאפונגס־קראפט. ווייניגער מלאכות — און בלויז איין ברכה — די גנאד פון שעפערישער קראפט. אדער זענען מיר באמת שוין צו־אלט?

„לאדזער טאגעבלאט“ פאר קינדער

ספעציעלע ביילאגע פאר אונזער קליינוואַרג

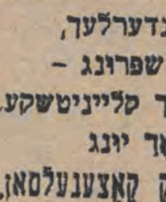

לעבעדיג, קינדערלעך,
א זינג און א שפרונג —
מיר זענען נאך קליינטשקע.
מיר זענען נאך יונג
יצחק קאצענעלסאן.

ערשיינט יעדען פרייטאג
צוזאמענגעשטעלט דורך
פעטער פיניע

דריי יתומים

דריי זענען זיי געווען. דריי יונגעלעך. איינער יאסעלע, דער צווייטער מאטעלע און דער דריטער וועלוועלע. קיין ברידער זענען זיי נישט געווען, אבער געלעבט האבען זיי צווישען זיך ווי אמת'ע ברידער. אלע דריי זענען געווען יתומים. יאסעלע האט נישט געהאט קיין טאטען, מאטעלע קיין מאמען, און וועלוועלע — נישט קיין טאטען און נישט קיין מאמען — א קײלעכדיגער יתום. זיי זענען געווען זעהר ארים. גוטע מענשען האבען אויף זייער רחמנות געהאט און געגעבען זיי עסען, טרינקען און א געלעגער צום שלאפען.

יאסעלע, מאטעלע און וועלוועלע האבען געלערנט אין דער תלמוד־תורה און זענען געווען זעהר פלייסיגע תלמידים. אונ'ס ערשטען טאג, וואס זיי האבען זיך בעקענט, האט איינער דעם צווייטען שטארק ליב געקרעגען און האבען זיך נישט געקאנט שיידען. אלע תלמוד־תורה־יונגלעך האבען שטארק מקרב געווען די עלענדע יתומים און נישט געלאזט זיי אנרוהרען אפילו מיט א פינגער.

זיי זענען דאך יתומים און א יתום טאר מען נישט שלאגען!

ש. ב. לאנורסאו

די באבעשי דערצעהלט א מעשה

אברהם'עלע און חנה'לע האבען געבעטען די באבעשי, זי זאל זיי דערצעהלען א מעשה.

— גוט, קינדערלעך, זעצט אייך נעבען מיר, וועל איך אייך דערצעהלען.

— נו, באבעשי, דערצעהל, מיר וועלען הערען.

— איהר וועט זיין וואוילע קינדערלעך? — פרעגט די באבעשי.

— יא!

— פאלגען טאטע־מאמע?

— יא!

— אויב אזוי, הערט־זשע מיט קאפ:

אמאל איז געווען א האן מיט א האן —
די מעשה הויבט זיך אן.
אמאל איז געווען א קי מיט א קאלב —
די מעשה איז שוין האלב.
אמאל איז געווען א וואגען מיט א שליטען —
די מעשה איז שוין אין מיטען.
אמאל איז געווען א שטעקען מיט א שטעקעלע —
די מעשה איז שוין א ברעקעלע.
אמאל איז געווען א קאץ מיט א מויז —
די מעשה לאזט זיך אויס!

— ני, קינדערלעך, געפעלט אייך די מעשה?

— יא! יא! — שרייען די קינדערלעך — דערצעהל, באבעשי, ווייטער!

— אויף היינט, קינדערלעך, איז גענוג, אויף מארגען — וועט נאך זאָרגען.

י. ק.

דער ליגנער

איינער האט אמאל דערצעהלט אזא מעשה:

א שטומער האט איהם געזאגט, אז א בלינדער האט געזעהען, ווי א לאמער איז געלאפען, האט דער שטומער אנגעהויבען צו שרייען, האט א טויבער דערהערט און דעם לאמען קוים געכאפט...

זאגט, קינדערלעך, ווי קאן עס זיין?

י. ק.

עטעל די קליינע

עטעל די קליינע
האט געשפילט זיך אין קיך,
און געקומען דאס קעצעל
און פערשלעפט איהר א שיך
זיצט עטעל די קליינע
און שטיל איצט אליין,
און ווארט ביז די מאמע
וועט קומען צו געהן.

ב. סמאליאר

דאס העזעלע און דאס הינטל

אמאל איז געווען א העזעלע. האט עס געהאט לאנגע, לאנגע אויערן און א קורץ עקעלע. געוואוינט האט העזעלע אין א גרויסען, ברייטען פעלד, וואו עס האבען געוואקסען קאָרן־בלומעלעך און מאָן־בלומעלעך, און ווייסע ראמאשקעס מיט געלע קעפעלאך, און א סך, א סך פערשידענע גראזען.

פלעגט דאס העזעלע ארומלויפען אין פעלד צווישען די גראזען און בלומעלעך, ארומשפרינגען און ארומטאנצען, און שטיפען אהן א שיעור.

נאר עס איז דעם העזעלע אמאל אומעטיג געווען אויך, ווייל א חוץ די בלומעלעך האט ער זיך נישט געהאט מיט וועמען צו שפילען. און די בלומעלעך פלעגען אלע מאל זיצען אויף איין פלאץ און זיך נישט א ריהר טאן פון ארט, טא ווי האט ער געקענט מיט זיי ארומלויפען?

טרעפט זיך איינמאל, ווען העזעלע לויפט אזוי ארום און פעלד — בעגעגנעט ער א הינטעל. האט זיך דאס העזעלע זעהר דערפרייט און גלייך צוגעלאפען צום הינטעל.

ווי דאס הינטעל האט דערזעהן דאס העזעלע, האט ער זיך צושריגען: האַו, האַו, האַו!

האט זיך דאס העזעלע דערשראקען. זיינע לאנגע אויערן הויבען אן צו ציטערן און פלאטערן, און עס רופט זיך אפ מיט א ציטערדיגען קול: „הינטעל, הינטעל! פארוואס שרייסטו אזוי? איך וויל זיך מיט דיר שפילען!“

אבער הינטעל האט דערזעהן העזעלעס לאנגע אויערן, און האט זיך נאך בעזער צעשריגען: האַו, האַו, האַו!

האט זיך העזעלע נאך מעהר דערשראקען און גענומען וויינען: „וואס שרייסטו אזוי? איך האב מורא פאר דיר!“

זאגט דאס הינטעל: „האַו, האַו, האַו! איך וויל דיר אפבייסען אנ'אויער!“

„ניין, ניין! בייס נישט קיין אויער! ס'וועט מיר וועה טון. איך וויל וויינען! דיך לעבט הינטעל!“

אז הינטעל האט דערזעהן, אז העזעלע האלט טאקע ביים אנטלויפען, האט איהם שוין באנג געטאן, ווייל אין דער אמת'ען האט זיך טאקע הינטעל געוואלט אביסעל שפילען. האט ער געזאגט:

„האַו, האַו, העזעלע, שרעק זיך נישט פאר מיר! איך וועל זיין א גוט הינטעל! און מיר וועלען זיך בעידע שפילען. קום אהער, העזעלע!“

איז העזעלע פאמעלעך צוגעגאנגען. און נאך אלץ מורא האבענדיג, האט עס געפרעגט: „וועסט שוין נישט בייסען קיין אויער? ניין? וועסט זיך שוין שפילען מיט מיר?“

„יא, יא!“ — האט הינטעל געזאגט — „לאמיר זיך שפילען אין כאפערלעך!“

„גוט!“ — האט העזעלע אונטערגעכאפט א פרעהליכער, און זיך באלד געלאזט לויפען איבערן פעלד.

אידא גלאזער

קלוגע ווערטער פאר קלוגע קינדער

געזאמעלט דורך ה.

1) בעסער מיט א קלוגען אין גיהנום איידער מיט א נאר אין גן־עדן.
2) א נאר איז א גזר.
3) וויפיל קעפ אזוי פיל דעות.
4) זכות אבות איז נישט קיין קאמאוועס.
5) אז מ'לעבט אהן חשבון, שטארבט מען אהן וידוי.

פערוויילונגס־ווינקעלע

רעטענישען

גרין ווי גראז —
נאך נישט דאס;
רויט, ווי בלוט —
נאך נישט גוט;
שווארץ ווי קויהל —
א, דאס איז וואויל!

צוויי ברידער:
איינער איז מיינער א פעטער,
דער אנדערער נישט.
ווער איז ער?

צוויי ברידער זיצען אויף איין בוים
און זעהען זיך נישט.

חוזק

הומאר און סאטירע פון דער וואך

לאכט און בייסט,
מאסקעס רייסט
מיט שפאט און וויץ
און פעדער-שפריץ

דער טריאומפאטאר פון לאזאן

פון גראף קאלי

ס'איז די קאנפערענץ פארענדיגט.
בראווא, בראווא, מאקדאנאלד!
ס'רוישעו פאר איהם לויב-געזאנגען,
ווי אין שטורעם רוישט דער וואלד...

ער, דער אלטער גרויסער שדכן,
פול מיט כבוד, ווי עס פאסט,
האט דאס איינגע'עקשנ'ט פארל
קונציג, וואונדערליך פערק'נס'ט...

צו עס וועט א חופה ווערען,
איז אצווייפעל נאך פארהאן -
דאך איז מאקדאנאלד געבליבען
דער טריאומפאטאר פון לאזאן...

וואלט דאס אלץ געווען נישקשה,
וואלט דאס אלץ געהאט א זין,
אנדערש, אבער. ווי אין לאזאן,
טענה'ט היטלער אין בערלין...

שלום - זאגט ער, - מהיכא תיתי,
עס איז נישט קיין קיי און שפיי,
ווען אין דאס גערעדט געווארען,
ווען אר יר דאנציג איז דערביי...

דאנציג, פאמערן און שלעזיען
און קאלאניעס אלערליי...
אנדערש איז דער גאנצער שלום
ווערט אנ'אויסגעבלאזען איי...

יא, משמעות, אז ר' היטלער
אט דער ווילדער קליגער-יאט
האט אנ'אפעטיט אגוטען
און דארף נישט קיין פענסיאנאט...

וואס יודען זאגען

א) די אומגליקליכסטע זאך וועגען אונזער געפלאנטען „וועלט-קאנגרעס" איז — אז עס זאלען זיך געפינען יודען, וואס זענען געגען אנ'אסיפה!...

ב) דער רב אין אמעריקא, וועלכער קריגט נישט קיין בירגער-פאפירען, ווייל ער וויל נישט אויסטאן די יארמולקע, איז א ייד מיט שטאלץ: ער, הייסט עס, נעמט נישט ארונטער זיין יארמולקע אפילו פאר אנקעל סעם'ס הויכען קאפעלוש.

ג) אויב מען זאל אפילו באמת ווערען יונג פון דער נייער פעריונגערונגס-מאשינקע, וועלכע מען דארף צומשעפען צו דער עלעקטריע פון הויז, וועט מען צוריק אלט ווערען פון די גרויסע עלעקטריע-חשבונות, וואס מען וועט דורכדעם קריגען.

ד) א סך פרויען ליידען נישט אויף „מאנדלען" — נאר אויף „מאו".

—:§:—

צווישען לעדיג-געהער

— זאג מיר נאר, בענטשע, פארוואס האסטו אייגענטליך נישט געהייראט?

— עס איז אזוי. ווען איך בין געווען יונג, האב איך זיך געזאגט: אום צו הייראטען מוז מען האבען א חוב פיסעל אפגעשפארט געלד.

— ווי מיר דאכט זיך, האסטו געגוג אפגעשפארט.

— יא, אמת, נאר איצט זאג איך זיך: בענטשע, כדי דאס וואס דו האסט אפגעשפארט זאל זיך האלטען — טארסטו נישט הייראטען!

* * *

— העסט, אפרים, עס זענען נאך פארהאן אויף דער וועלט איידעלע מענשען! אפילו צווישען רעדאקטארען!

— וואס איז?

— פערשטעהסט? איך האב לעצטע וואך געשיקט אין רעדאקציע צוויי לידער — קריג איך געלטען צוריק דריי!

—:§:—

אויפ'ן שפיץ פעדער

דער פערבאנד פון יודישע פרויען פון דייטשלאנד איז אויך ארויס קעגען א יודישען וועלט-קאנגרעס. מענער רעדען אהן דעם שוין אויך מעהר, ווי פרויען.

* * *

דער פאקט, אז די צאהל און דער פראצענט טויט-פאלען איז קלענער, ווי פריהער, ווייזט, אז די מיליאנען, וואס „שטארבען פון הונגער" שלאגען זיך ווי עס איז דורך.

* * *

קובא איז פריי פון אנטיסעמיטיזם, ערקלערט א ראבינער בעזוכער. די העברעע קולטורעלע לעגער האבען איצט פון וועמען צו לערנען.

* * *

די מיליאנען געלד, וואס זענען ארויס געשלעפט געווארען פון א געזונקענער שיף, שטעלען אפשר פאר דעם איינציגען אמת'ען פראפיט, וואס מען קאן היינטיגע צייט מאכען.

* * *

טשארלי טשאפלין האט א פלאן, ווי אפצושאפען דעם קריזיס. ער איז אבער אזוי טויט-ערנסט ווענן דעם פלאן, אז עס איז דא אנ'אורזאך צו גלייבען, אז ער האט פערלוירען זיין חוש פאר הומאר.

* * *

א האלבער מיליאן בונעזער געטויטעט און קאמף מיט קאמוניסטען. אויב דער חשבון שטימט, איז כינא איצט רויטער, ווי געלער.

* * *

פרעזידענטער ווענען נישט קיין רעגקער, זאנט א בעוואוסטער פרעדיגער. דאס איז אבער אנ'אלט ווארט, פון וועלכען פרעדיגער שלאגען נאך ער היום קאפיטאל.

* * *

פראפ. איינשטיין איז פאר א יודישען וועלט-קאנגרעס. אבער וואס איז ביי איהם א וועלט-קאנגרעס? ער האט געראפט, אמוויינונגסטען, זיין פאר א יודישען אינגיווערזי-קאנגרעס.

* * *

פינף יודישע היימלאזע און קאמונאקיטוניאפאל נעמען אן מאלמעראנישען גלויבען צו קריגען בירגערשאפט. ווען מאלמער וויל נישט געהן צום בארג, שטופען זיך שטיצנגע זעמרלער צו איהם.

איך די הייסע טעג

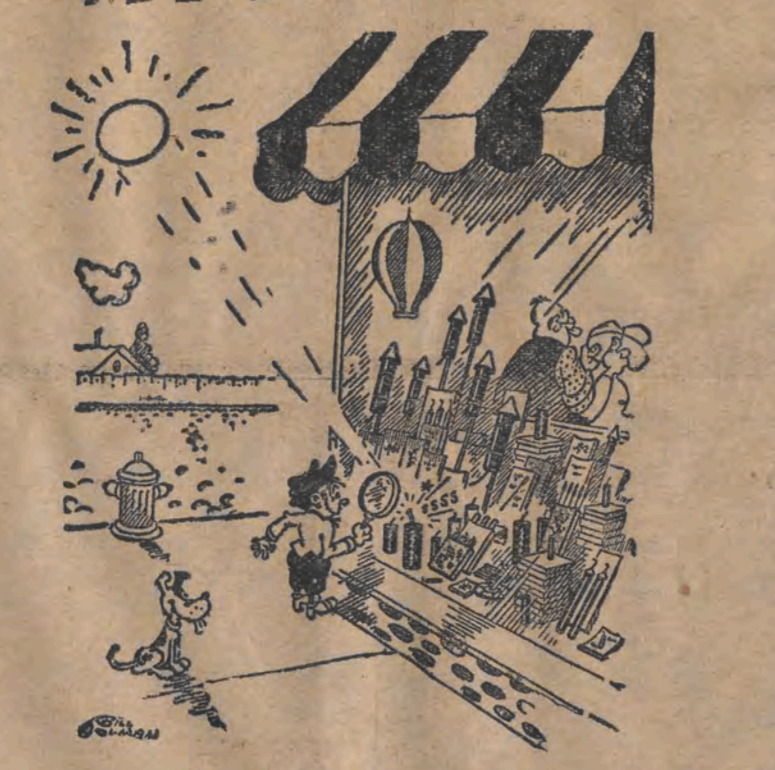

משה מרדכי, נעביך, נעביך,
קען נישט ליגען, קען נישט זיצען
ס'האט די זון אים שטארק צופרעגעלט
און ער חלשט נאר אין איין שוויצען...

איז ער דאך א גרויסער חכם
פאלט ער טאקי אויף אנ'עצה,
דרעהט זיך אויף פון איהר אין שאטן
און קר שטעלט איהר אויף די פלייצע.

נאר אלץ, א לאפיטוטעל
האט קיין נחת נישט דערפון
און מיט ברען-גלעזער פון הינטען
שטעלט ער אויס אויף איהם די זון...

בריצען

א סך מענשען האבען מעהר הנאה פון זאגען א ליגען, ווי פון זאגען אן אמת.

* * *

מער באוואָרענטער, ווען מען פאר-שליסט דעם גנב, ווי דאס הויז...

* * *

האלט די טיר פון דיין הויז שטענדיג פערשלאסען, וועלען אלע שכנים זיין ערליכע...

* * *

עס איז א גרעסערע איינצושטעלען דאס גאנצע פערמעגען אויף עצות, וואס קומען בלויז פון ארימע פריינד.

* * *

א גוטע פרוי איז נישט נאר א פרוי, זי איז אויך דער קוואל פון רייכטום; דער מאן, וואס האט אזא פרוי איז רייך שוין מיט איהר אליין.

*

טייל מענשען זענען, ווי פויגעל: פאר כבוד וועלען זיי פליהען אין דער לופטען.

*

צוויי גוטע פריינט הנלפען זיך; צוויי גוטע גנבים—היטען זיך...

*

וואס גרעסער דער פארברעך, אלץ גרעסער איז דער גנב.

* * *

פילע מענשען טוען זאכען שנעל, כדי זיי זאלען זיך קענען דערנאך לענגער אפרוהען.

*

מיט א שווערער קעשענע ווערען אלע בערג לייכט.

ש. בירשטיין,

שאלות און תשובות

— וועלכע פרויען זענען די טרייעסטע — די בלאנדע, צי די שווארצע?

ענטפער: — נישט די בלאנדע און נישט די שווארצע — נאר די גרוי-האריגע.

* * *

איז אמת, אז א סך מענער קאנען ליידען זייערע פרויען, ווי א בור?

ענטפער: ס'איז אמת. ליידען קאנען זיי, אבער ווען עס קומט צו פערמאכען, איז א ביסעלע שווערער, ווי א בור.

אנ'אנאנס פון א זומער-האטעל און ואקאציע

דער בעסטער גרעסטער פלאץ אין אלע בערג פון דער וועלט!

אלע פענסטער און אונזער האטעל — קומען ארויס צו מזרח.

די ווינטען, וועלכע בלאזען ביי אונז, זענען אלע יאהר בלויז פון מערב (גאראנטירט).

אויף אונזערע בערג דארף מען נים קלעטערן — מיר האבען אזעלכע וועגען און זיי פיהרען ארויף אויף די העכסטע שפיצען מיט איין פליה.

וואנצעס זענען ביי אונז אמגעמוירערט אין די בעטען!

חיים און קאלט וואסער קומט ביי אונז פון אונטער'ן קישען.

פאר יעדען פון אונזערע געסט איז דא א בעזונדערער טייך, מיט א יאכט-שיף.

אונזער הויפט-קוכער איז א פראנצויז, דער זעלבער, וואס האט געקאכט פאר נאפאלעאן דעם ערשטען.

צווישען די אקטיארען, וועלכע טרעטען פיי אונז אויף דעם זומער, זענען דא ואלענטינא און סאראה בערנארד.

אויף צו אמוזירען די פרויען אין ארומצוציהען מיט זיי, איז אנגעשטעלט געווארען דער פערשטארבענער רודאלף וואלענטינא.

קומט צו אונז אויף אורלויב און איהר בערצייגט אייך.

האטעל רע לא בלאף

ווערסייל בלייבט...

ליבע און קייטען

גרויסער סענסאציאנעלער ראמאן פון דער נאהנטער פערגאנגענהייט

(30-טע פארטזעצונג)

שטאהל האט זיך דערמאנט, אז ער האט אמאל געהערט פון דער מוטער, אז אמאל האבען א סך געהאט בעהאלטען אין די דאזיגע מעדאליאנען צעטעלעך, אויף וועלכע עס איז געווען געשריבען פערשידענע אינטימע איבערלעבונגען און געהיימנישען.

פארזיכטיג האט שטאהל ארויסגענומען די בראנזאלעטקע פון דער האנד און האט אויסגעזוכט די ספרענזשינע, וואס האט געעפענט דעם מעדאליאן.

און ער האט נישט געהאט קיין טעות אין זיינע אויסרעכנונגען.

ער האט געפינען א צעטעלע, וואס איז געווען עטליכע מאל צונויפגעלעגט, עס איז געווען פון דינעם, שוין געל געווארענעם פאפיר.

ער האט אויפגעוויקעלט דאס צעטעלע און האט בענומען לייענען די האלב-אפגעמעקטע אותיות:

„ער ערמארדעט מיך. ער ליבט מיך שוין נישט מעהר. איך פיהל עס. איך וויל צורייסען די קייטען, וואס די ליבע האט ארויפגעלעגט אויף מיר. ווען ער האט מיר נעכטען געגעבען צו טרינקען א גלאז לימאניאדע, האב איך גלייך אויסטרינקען עס דערפיהלט ווי איך ווער שוואכער. א דאנק דעם, וואס איך האב באלד איינגענומען א געגען-מיטעל, האב איך אויסגעמיטען א זיכערן טויט.

מיר וואכען זענען אריבער, זינד ער האט מיר פארגעלעגט א רייזע. איך אנהויב איז אלץ צוגעגאנגען, ווי געהעריג, ביז מיר זענען ארויף אויף די בערג. מיר זענען צוגעקומען צו א טיפען אפגרונד. דאן האט ער א טרייב געטון די פערד, זיי זאלען פליהען מיט משוגע'נעם גאלאפ. ער איז ארויסגעשפרונגען פון דער פוהר און מיך האט ער געלאזט אליין.

מן הסתם האט ער גערעכענט, אז די צעהוליעטע פערד וועלען מיך אריינווארפען אין אפגרונד.

אבער גאט האט מיך דורך א נס געראטעוועט. די פוהר האט זיך אפגעשטויסען אין א בוים. וואס איז געשטאנען נעבען אפגרונד, האט זיך אפגעריסען און בלויז די פערד זענען אריינגעפאלען אין אפגרונד, דאן איז ער געקומען צו לויפען און פערזיכערט מיט א ציטערענדיג קול, אז די מורא פאר'ן אייגענעם לעבען האט איהם געצווינגען ארויסצושפרינגען און מיך איבערלאזען אליין אין דער פוהר און ער האט מיך געבעטען, איך זאל מוחל זיין דערפאר.

דאס אלץ איז געווען א העסליכער ליגענד.

די יודישקע איז איהם מיאוס געווארען. ער האט בעוואלט זיין פריי! נאך, ווען איך וואלט כאטש געוואוסט, וואס איז געשעהען מיט מיין ארים קינד, מיט מיין טייערן מארקוס'ן!

איך שרייב אויף די דאזיגע ווערטער, ווייל אויב עס וועט געשעהן מיט מיר א אומגליק, זאל די וועלט וויסען, ווער עס איז שולדיג.

איך האב קיינעם נישט אויף דער וועלט ווע-גען איך זאל רופען צו הילף, מיין משפחה האט זיך אפגעזאגט פון מיר, פערשעלטענדיג מיך דערפאר, וואס איך האב זיך פערליבט אין א קריסט.

מיין געבוירענער ברודער, איזאק זילבערשטיין פון ביעלסק, איז געווען א העלפער פון דעם דאזיגען מענש אהן א הארץ, אין וועלכען איך האב זיך אזוי וועהטאגליך גענארט.

און דאך האב איך איהם אפילו נאך היינט ליב, איך וואלט געקענט ענטלויפען פון איהם, אבער ניין, ניין, איך טרייב אוועק דעם דאזיגען געדאנק, ווייל אהן איהם קען איך נישט לעבען. אזוי בעשטראפט גאט די, וואס קעהרען זיך אפ פון איהם און פון זיין הייליגען גלויבען. אפשר האט מיך שוין געטראפען די שטראף.

אבער וואס בעדייט די רעליגיע, גלויבען געגען דער מאכט פון ליבע?".

דריי מאל האט שטאהל איבערגעלייענט די דאזיגע וידוי פון א פערצווייפעלטער פרוי.

ער האט צונויפגעוויקעלט דאס דינע פאפיר און עס בעהאלטען ביי זיך.

— ארימע אסתר'קע! — האט ער א מורמעל געטון און דו ביזט געפאלען א קרבן פון ליבע. אבער איך, אל-בערט שטאהל, וועל זיין דיין נקמה-נעמער, כאטש עס זענען שוין פערביי אזוי פיל יאהרען.

איך וועל מיט אלע כוחות זיך בעמיהען אויפצודעקען דאס געהיימניש פון דיין לעבען!

וועה, דריי מאל וועה דיין מערדער!

אויב איך וועל איהם טרעפען ביים לעבען, דאן וועט מיין נקמה איהם דערגרייכען און צושמעטערן.

און איצט ווייטער צו דער ארבייט! - האט שטאהל אויסגערופען, - צו לאנג זענען די איינוואוינער פון ביס-טרא-טאל רוהיג געשלאפען.

שוין האט א זאפאלקע זיך געברענט אין זיין האנד און שוין האט ער די געוואלט ווארפען אויף א קופע שטרוי.

ווי זיין בליק איז געפאלען אויף דעם קאסטען, אין וועלכען עס האט זיך געפינען דער טויטער קערפער פון דעם אומגליקליכען קרבן.

— ניין, דו וועסט נישט פערלוירען געהן אין די פלאמען — האט ער געשעפטשעט, פערלעשענדיג די זאפאלקע. — אפשר וועט דיין קערפער מיר העלפען צו ענט-דעקען דיין מערדער!

איך נעם דיך מיט מיר זיך. ארימע אסתר'קע. דארט, אין די בערג, וועסטו וואוינען, וועסט שלאפען אהן חלומות דיין אייביגע רוה.

שטאהל האט ארויסגענומען פון קאסטען דעם קער-פער, האט איהם איינגעוויקעלט אין א ווייס לייללאך, וואס ער האט געפינען און איהם אוועקגעלעגט אויף דער ערד.

דאן האט ער צוויי מאל אנגעצונדען זאפאלקעס און זיי געווארפען אויף דער קופע שטרוי.

באלד האט א בייסענדער רויך אנגעפיהלט דעם גאנ-צען בוידעם.

שנעל האט ער גענומען דעם טויטען קערפער אויף דעם אקסעל און איז מיט איהם געלאפען צו דער אפע-נער טיר.

שטיל איז ער אראפגעלאפען פון די טרעפען און דורך א קליינע פורטקע איז ער ארויס פון הויז.

אריינקומענדיג אין גארטען, איז ער אריבערגעשפרונגען דעם פלויט, און אין א קורצע צייט ארום האט ער דערזעהען זיינע געליבטע בערג, אין וועלכע ער האט זיך זיכער געפיהלט.

בעהאלטענדיג דעם קערפער אין א אונטערערדישער הייל אין די בערג, איז ער געלאפען זעהן, צי דער ווינט האט ערפיהלט זיין נקמה.

די פלאמען האבען זיך איבערגעווארפען פון איין הויז צום אנדערן און ארומגענומען ס'גאנצע דערפעל פון ביסטרא-טאל.

(פארטזעצונג קומט)

לאדז
15. יולי 1932
פרייטאג, ו'
תמוז תרצ"ב
פ' חקת בלוק

טאג-כראניק

כאנפיסקאציעס

נעכטן זענען קאנפיסקירט געווארן צוויי לאדזער פוילישע צייטונגען פאר איבערדרוקן א נאטיץ וועגן ארעסטירען דעם מערדער פון קאמיסאר טשעכאווסקי אין לעמבערג.

נאכט-דיזשורנע אין די אפטייקן

הײַנט דיזשורירן פאלגנדע אפטייקן: ס. לײַנוועבער (פל. וואלנאשטשי 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), וו. ראניעלעצקי (פעטריקאווער 127), א. פערעלמאן (צעגעלניאנא 32), י. צימער (וואולטשאנסקא 37) און ב. וויטשיעצס (זאביערקאוויסקי 27).

שטורמישער שטרייק אין „קרושע ענדערס" פאבריק אין פאביאניץ צוליב דער רעדוקציע פון 1300 ארבייטער

וואס ערקלערט דער ארבייטס-אינספעקטאר וועגן די געשעהענישן?

(§) נעכטן האבן זיך אין לאדז פארשפרייט קלאנגען, אז אין „קרושע און ענדער'ס" פאבריק אין פאביאניץ האבן אויסגעבראכן ארבייטער אומרוהען, וואס זענען ארויסגערופן געווארן דורך קאמוניסטישע אגיטאציע.

ווי עס אינפארמירט אונז דער ארבייטס-אינספעקטאר שטעלט זיך די לאגע אין פאביאניץ פאר אויף פאלגנדע אופן:

ביי „קרושע און ענדער" זענען לעצטנס בעשעפטיגט אנ'ערך 2,600 ארבייטער. צוליב דעם, וואס די בעשטעלונגען האבן זיך פארקלענערט, האט די פירמע בעשלאסן צו רעדוצירן די ארבייטער פון 1 שיכט און א צאהל פון 1300 פערזאן.

די ארבייטער האבן זיך געווענדעט צו די ביאפעבטאנעלע פעראיינען, וועגן אייכפוהל'ן ביי דער פירמע צוריקציהען די קינדיגונג. ידי פירמע האט אבער ערקלערט, אז זי קען די דאזיגע ארבייטער ביים בעסטן ווילן נישט בעשעפטיגן און דערביי איז זי גרייט זיי צו מאכן פאלגענדע הנחות, כדי זיי זאלן קענען געניסן פון ארבייטסלאזן פאנד.

דאן האבן די ארבייטער געפאדערט, נישט צו רעדוצירן זיי, נאר איינצופיהרן פאר אלע ארבייטער ווייניגער ארבייטס-טעג אין וואך. די פירמע איז דערויף נישט איינגעגאנגען, צוליב די פארגרעסערטע אדמיניסטראציע הוצאות, וואס זענען דערמיט פארבונדען.

בעקומענדיג אזא ענטפער, האבן די ארבייטער פארשטרייקט. דערביי איז געקומען צו שטורמישע ארויסטרעטונגען.

די ארבייטער האבן אקופירט די פאבריק און ערקלערט, אז זיי וועלען זיך פון ארט נישט ריהרען.

נעכטן איז די פאבריק געשטאנען, אבער די ארבייטער האבן זיך פערהאלטען רוהיג. די קלאנגען, אז מ'וט'ן שטרייק פיהרען אן די קאמוניסטען, שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט, מחמת דער שטרייק איז א ספאנטאנער און די פאליטישע, אדער פראפעסיאנעלע פעראיינען האבן אויף איהם קיין השפעה נישט.

באלד נאכ'ן אויסברוך פון שטרייק איז קיין פאביאניץ ארויסגעפאהרען דער ארבייטס אינספעקטאר וואיטקעוויטש, וואס האט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט ביידע צדדים.

צו קיין פארשטענדיגונג איז לעת עתה נישט געקומען.

* * *

שטרייק אין א מעכאנישע וועבעריי

(פ) אין דער מעכאנישער וועבעריי אויף קאנטנא 5 איז נעכטן אויסגעבראכן א שטרייק צוליב דער לוין-רעדוקציע. מארגען וועט פארקומען א קאנפערענץ ביים ארבייטס-אינספעקטאר.

ארום דעם מארד אויפ'ן פאליציאנט אין סילעזיע!

אפעלאציע געריכט פערגרעסערט די שטראף

(§) דעם 10-טען אקטאבער 1930 האבען די ארבייטער אין ניי-אויסגעבויטען הויז אין סילעזי געפונגען ליגען מיט א דורכגעשאסענער שלעף דעם פאליציאנט יאן קאזשעניעווסקי.

נאך א לאנגער אויספארשונג זענען ארעסטירט געווארן וולאדיסלאוו מאלאבי, וויקטאר וולאשטשינסקי, יוזעף קלים און פראנטשישעק לאינאצקי.

פאר איאהרען האט דאס קרייז-געריכט טאלאדי'ן פער'משפט אויף 8 יאהר שווערע תפיסה. די איבריגע — צו 4 יאהר. געגען אורטייל האט דער פראקוראר אפעלירט.

ענגעמן איז דער פראצעס בעטראכט געווארן דורכ'ן ווארשאווער אפעלאציע געריכט, וואס האט דעם אורטייל פון דער ערשטער אינסטאנץ מכטל געמאכט פער'משפט'נדיג אלעמען צו 15 יאהר שווערע תפיסה.

די בעסטע לאדעס ביליג און גוט
בעקומט מען אין דער
צוקערניע „אדלאו"
פיעטרקאווער 17, טעל. 247-22
א פארציע מיט וואפלעס 40 גראשען

דער שטרייק אין דער טריקאטאזש-אינדוסטריע

(§) דער שטרייק אין דער טריקאטאזש-אינדוסטריע דויערט ווייטער. הגם די מיטעלע און קליינע פאבריקאנטען האבען ערקלערט, אז זיי זענען גרייט צו קומען צו א פארשטענדיגונג, ווילען זיי דאך נאך אפווארטען אפשר וועלען די ארבייטער שוואכער ווערען.

מארגען וועלען די שטרייקענדע אפהאלטען א פערזאמלונג וועגען דער ווייטערדיגער טאקטיק.

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

פירמע בוראכאווסקי בעט א נאדזאר.—אינצירענטאל-אנקלאגע פון פערלמאן און טייכמאן.—אפעלאציע פון דער פירמע שוויאטלאווסקי קאן און ברענער

(5) נעכטן האט דער איינגעמיטער פון לאמפען געשעפט אויף פיעטריקאווער 37 מאקס בוראקאווסקי אפגעגעבען א פיטע וועגען א נאדזאר.

לויט'ן בילאנס שטעלט זיך ארויס, אז דער מצב פון דער פירמע איז נישט קיין שלעכטער, מחמת די פירמע איז שולדיג 933—23 זל. און די אקטיוויע בעטרעפען 52.843 זל. פון וואס פארטיגע סחורות אליין בעטרעפען 39.636 זל.

די פירמע זעהט פאר דורכצופיהרען א סאנאציע פון געשעפט דורך פערמינדערן די זאפאסען סחורות.

די פירמע פערלבערג און איילמאן האט מיט א צייט צוריק אפגעגעבען א פיטע וועגען א נאדזאר. דער בילאנס איז געווען אפגעשלאסען מיט א סומע פון 294,558 זל. פון וואס דער עודף פון די אקטיוון האט אויסגעמאכט 75,782 זל. אויסער דעם האט די וועקסעל אפליגע טעטראפען 195,000 זל.

היות די פירמע האט בשעתו נישט בעצאהלט די קאסטען פאר'ן עקספערט און קריגער איז די פיטע נישט בעטראכט געווארן.

געגען דעם האט די פירמע אפגעגעבען א אינצידענטאל אנקלאגע און אפעלאציע-געריכט פארערנדיג מעריטאריש צו בעטראכטען דעם ענין, ווייל אלע אנדערע אפצאהלען זענען געמאכט געווארן. אונאפהענגיג דערפון האט די פירמע נאכאמאל אפגעגעבען א פיטע אין לאדזער האנדעלס געריכט וועגען נאדזאר. דער ענין וועט בקרוב בעטראכט ווערען, סיי אין אפעלאציע געריכט, סיי אין לאדזער געריכט.

* * *

מיט א צייט צוריק האט די פירמע „שוויאטלאווסקי, קאן און ברענער" פאבריק פון וואל אויסארבייטונגען אויף פיע טריקאווער 49 אפגעגעבען א פיטע וועגען א נאדזאר דער האנדעלס ריכטער גראנטמאן, וואס האט דורכגעפיהרט א קאנטראלע פון מצב פון געשעפט, האט זיך ארויסגעזאגט פאר ערטיילען דער פירמע דעם נאדזאר און די קרעדיטאָרען זענען געווען דערפאר. פונדעסטוועגען האט דאס געריכט די פיטע אפגעווארפען, ווייל איינעיגע קרעדיטארען זענען געווען געגען דעם. אויסער דעם האבען די אדוואקאטען קאנארסקי און נאמען פון א פויזנער פירמע און אדוו. גנישיק און נאמען פון קרעדיטאר נאטליב געפאדערט דער פירמע צו ערקלערען א אופאדלאשטש, בעלייגענדיג פראטעסטירטע וועקסלען פון דער פירמע אלס בעוויז, אז זי האט אפגעשטעלט די צאהלונגען.

די פירמע האט דאן אפגעגעבען א אונקלאגע און אפעלאציע געריכט. א אנקלאגע האט אויך אפגעגעבען דער פאריזער קרעדיטאר פאדערענדיג צו ערקלערען דער פירמע „ש. קאן און ברענער" א אופאדלאשטש. ביידע אנקלאגעס וועלען בקרוב בעטראכט ווערען דורכ'ן אפעלאציע געריכט.

אויפצוריכטען דאס בלוט זאלט איהר טרינקען איינגע טעג צו איין גלאז נאטירליכעס „Franciszka Józefa" ביטער וואסער.

אראפגעריסען דעם דאך

כדי ארויסצוזעצען דעם לאקאטאר פון דער דירה

כאראקטעריסטישער פסק-דין פון הזכטע געריכט

(§) דאס העכסטע געריכט האט ארויסגעגעבען א כאראקטעריסטישען פסק דין, וועלכער האט א ווכטיגע בעדייטונג פאר א סך לאקאטארען, וואס די הויז-ווירטען שיקאנירען זיי.

אט האט, למשל, פאסירט אזא פאל:

א הויז-ווירט האט אראפגעריסען א האלבע דאך און אזוי ארום געצוואונגען דעם לאקאטאר, ער זאל זיך ארויסציהען. דער לאקאטאר האט איינגעקלאגט דעם הויז-ווירט אויף ענטשעדיגונג און איז איהם אלע דרײַ אינסטאנצען האט דער הויז-ווירט פערשפילט.

דער הויז-ווירט האט ארײַנגעטראגען א קאסאציע אין העכסטען געריכט, וועלכער האט ארויסגעטראגען א פסק-דין, אז אויב דער לאקאטאר וועט קענען בעווײַזען, אז דער הויז-ווירט האט איהם שיקאנירט, דארף דער ווירט גע'משפט ווערען לויט'ן ארטיקעל 07', וועלכער דראהט ביז 1 יאהר תפיסה. ביי מילדערענדע אומשטענדען ביז 3 חדשים תפיסה.

Dr. ROMAN BORNSTEIN
CIECHOCINEK
willa „Ormuzd"

וועלט רייזענדער מיט א „פערגאנגענהייט"

ווערט דעמאסקירט און ארײַנגעזעצט אין תפיסה

(§) מיט איניגע טעג צוריק איז קיין פיעטרקאוו געקומען צו פאהרען דער 17-יעהריגער יצחק קארנפעלד און, פארשטעלענדיג זיך, אז ער מאכט צו פוס א רייזע ארום דער וועלט, האט ער אי זיך יודישע אינסטיטוציעס און געשעפטען געגומען שעהנע נדבות.

געכטען איז ער ארײַנגעקומען צו נאמאלינסקי'ן אין געשעפט, און אויסגעצענדיג דאס, וואס דער איינגענטימער איז געווען בעשעפטיגט מיט קונים, האט ער געכאפט נאמאלינסקי'ס מארנארקע, אין וועלכער ס'איז אויך געווען 17 זל. און ענטלאפען עוקר צו זיין. ער איז אבער געכאפט און אפגעפיהרט געווארען אין ארעסט. דארט האט זיך ארויסגעוויזען, אז קארנפעלד האט אונטער זיך א „פערגאנגענהייט". ער וועט נעמליך געזוכט פון דער לאדזער, ווארשאווער, ראדאמער און שעדליצער פאליציי פאר גנבות.

דער חברה מאן איז איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

טעאטער און קונסט

„ראספוטין"

הײַנט, פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג לעצטע 3 מאל „ראספוטין" אין „סקאלא"-טעאטער.

„ראספוטין" האט אין משך פון דער הײַנטיגער וואך געמאכט דעם גרעסטען רושם.

שבת 4 בײַטאג צו ביליגע פרייזן צום לעצטען מאל „איך וויל א קינד".

מאנטאג און דינסטאג — פרעמיערע „מאדאם איקס", אין וועלכע בערטא גערסטען איז ממש אונפערגלייכליך.

דינסטאג א סורפריז פאר די מענער: גרויסע רעווי-פראגראם א. נ. „אווענד פאר שטרויענע אלמנס".

פון דער ווילנער טרופע

די פארבערײַטונגען צו די ווײַטערדיגע נײַע אויפפיהרונגען ביי די „ווילנער" זענען אין פולען גאנג. שלום אש'ס מײַסטערווערק „אנקעל מאזעס" דראמאטיזירט פון אידא קאמינסקא, מיט זינגען מוזיקאט און דער טיטעל-ראלע פערבלײַבט אויפ'ן אפיש נאר געצעהלטע טעג.

דער בעקאנטער ארטיסט פון דער ווילנער טרופע יעקב וויסליץ פערענדיגט זײַנע ראדיא אויפטריטען אין האלאנד און אין בעלגיען און קערט זיך די טעג צוריק אין לאדז צו דער „ווילנער טרופע".

הײַנט, פרייטאג, ארגען שבת „אנקעל מאזעס" צו פאפולערע פרייזען.

דעם „בעקערס טעכטער'ל" אין פילהארמאניע

שבת אווענד ווערט און פילהארמאניע אויפגעפיהרט מיט דער בעליבטער אפערעטען-ארטיסטין מרים קאראלאווא א נײַע קאמישע אפערעטע „דעם בעקער'ס טעכטערל", וועלכע איז געגאנגען אין ווארשא 3 חדשים מיט א שטארקען ערפאלג. מרים קאראלעווא, וועלכע האט זיך שוין אין לאדז בעליבט געמאכט מיט איהרע גאסטשפילען אין „מלכה'לע", וועט זיך בעווײַזען אין איהר גלאנץ ראלע „אלס בעקער'ס טעכטערל". שבת 4 נאכמיטאג ווערט אויפגעפיהרט צום לעצטען מאל מיט מרים קאראלעווא „מלכה'לע".

די פרײַזען זענען רעדוצירט.

טעאטער „סקאלא" שרודמיעסקא 15.
גאסטשפיל פון וועלטבערימטער קינסטל. שטערן פון ניו-יארקער קונסט-טעאטער
טעאטער „סקאלא" שרודמיעסקא 15.
פרייזן פאפולערע פון 50 גר. ביז 2 זל.
בערטא גערסטען
מיט דעם אנטייל פון דער בערימטער ארטיסטין קלארא סעגאלאוויטש
פרייזן פאפולערע פון 50 גר. ביז 2 זל.
לעצטע 3 מאל הײַנט פרייטאג, מארגן שבת און זונטאג 9 אווענט לעצטע 3 מאל
„ראספוטין"
בינע-רעפארטאזש אין 6 בילדער מיט פראלאג - פון גראף אל. טאלסטאי און שטשעגאלעוו
רעזשיסירט, איבערגעזעצט און נײַ-אינסצעניזירט: מארק ארנשטײַן.
אין IV בילד: ציגײַנער קאבארעט
אין וועלכען ס'בעטייליגט זיך א אריגינעלער ציגײַנער-טאבאר פון סאליסטן און טענצער
שבת 4 בײַטאג צו פאפולערע פרייזן צום לעצטען מאל
כ'וויל א קינד
פיעסע אין 3 אקטען פון א. בלום רעזשי מארק ארנשטיין
מאנטאג ד. 18., דינסטאג ד. 19-טען 9 אוו.
פרעמיערע!
„מאדאם X"
קינסטל. לייטונג: מארק ארנשטײַן
מיטוואך דעם 20-טען יולי 9 אווענט
גרויסע רעווי-פראגראם א. נ.
„אווענט פאר שטרויענע אלמנ'ס"!!!
בילעטן אויף אלע פארשטעלונגען אין קאסע פון „סקאלא"
געהילפס-רעזשיסער: ק. גוטמאן. אדמיניסטר. לייטונג: ב. אסס

לאדז האט נעכטן געפײַערט

דעם פראנצויזישען נאציאנאל יום-טוב

(§) נעכטן האט לאדז געפײַערט דעם פראנצויזישען נאציאנאלען יום-טוב דעם אנדענקען פון פאלען פון די באסטיליע. די שטאט האט אנגענומען א יום טוב'דיגען אויסזעהן. אלע הײַזער און טראמוויען זענען געווען געפלאגט. 10 אזײַגער פריה איז אין דער קאטעדרע אפגעריכט געווארען א נאטעס-דינסט. זונטאג ווען אין שטאט-ראט פארקומען א פײַערליכע אקאדעמיע.

חודש בילעטען אויף די טראמוויי'ען

גילטיג אויך נאך 11 בײַנאכט

(§) אין צוזאמענהאנג מיט'ן אפשאפען דעם נאכט-טאריף אויף די טראמוואיען, וועלען די חודש-בילעטער זײַן גילטיג אויף נאך 11 בײַנאכט.

41.000 פראצעסן אין שטאט-געריכט

אין פערלויף פון 6 חדשים

(§) לויט דער סטאטיסטיק פון שטאט-געריכט זענען די ערשטע 6 חדשים פון לויפענדען יאהר בעטראכט געווארען 41.000 פראצעסען.

די הײַ-יעהריגע שקל-אקציע

דער שקל-קאמיטעט האט זיך געווענדעט מיט אנ'אויפרוף צו אלע ציוניסטישע גרופירונגען און יוגענד ארגאניזאציעס און אויפמערקזאם געמאכט אויף די נויטווענדיגקייט צו פארשטארקען די שקל-אקציע. הגם הײַיאהר קומט נישט פאר קיין ציוניסטישער קאנגרעס, דאך איז עהר ווכטיג, אז עס זאל אויך אונטז פארשפרייט ווערען א גרויסע צאהל שקלים, ווייל דאס האט א השפעה אויף די שפעטערדיגע וואהלען צום קאנגרעס. אויסער דעם האט יעדער שקל א ווכטיגע בעדייטונג, ווייל ער איז דער סימבאל פון דער צוגעהעריגקייט צו דער מחנה, וועלכע בויט א"י, און נישט גלײַכצײַטיג דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע די מאטעריעלע מעגליכקייט צו פיהרען די פאליטישע ארבייט און לאנדאן, גענף א. א. וו.

אײַנציגע שקלים און שקל-בוכלעך קען מען בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (שרודמיעסקא 29) און ביי אלע ציוניסטישע גרופירונגען. דער פרײַז פון הײַ-יעהריגען שקל איז 1 זל.

ס'איז פערהאן נאך איין מיטל

צו בעקעמפען די העסליכע הויט-אונגרײַנקײַטען, ווי זומער-שפרענקעלעך, יצר הרע בלעטערלעך, אונגארען א. א. וו. איז וואשען זיך טעגליך מיט דער זעהר גוטער הערבא-זייף. פערגעסט אבער אויך נישט נאכ'ן וואשען צו שמירען דאס פנים מיט הערבא-קרעם. וואס שיצט געגען אלע שלעכטע ווירקונגען. איהר קריגט זיי און אלע געשעפטען.

פערוויילונג אין יוליאנאוו

זונטאג קומט פאר אין יוליאנאווער פארק א פערוויילונג לטובת דעם שטיצע פאנד ביים פעראיין פון רעזערוו-אונטער אפיצירען.

ארעסטירט א באנדע וואו נונגע-גנבים

(§) פאליציי האט ארעסטירט דעם 28-יעהריגען אלעקסאנדער יאנאשאק, דעם 30 יעהריגען סטעפאן בראזשקי און די 21 יעהריגע זאפיא סטארטשיק יאנאשאק'ס כלה, וועלכע האבען לעצטענס אדורכגעפיהרט איניגע אײַנברוכען און וואוינונגען.

אין די נאהנסטע טעג ערשײַנט
„בלוט בײַ דער טיסא"
ערצעהלונג פון דער גרויסער וועלט מלחמה
פון יוסף בלייכמאן
מיט בעשטעלונגע זיין יעצט
אין בוכהאנדלונג „קולטורא" פיעטריקאווער 5.

שבת, 4 אזייגער נאכמ.
אונאפרופליך צום לעצטען מאל!
פרייזן: פון 50 גר. ביז 1.60 זל.
מיט מרים קאראלאווא
די אויסגענימענע פרעהליכע אפערעטע
מלכה'לע
עס בעטייליגען זיך פרויען: קאראלאווא, אמוצל, בצומאן, האניגבוים. טופמאן מענער: טעפנער, אמוצל, באלביורסקי, האמבורגער, האניגבוים הערשקאוויטש. טופמאן. דיריג. זעלמאן, טעכנ. לייטונג ד. אריעל, סופלאר וו. נייהויז, אדמ. לייטונג ש. הערשקאוויטש.
בילעטען צו בעקומען אין דער קאסע פון „פילהארמאניע".

יודיש טעאטער „פילהארמאניע"
פערבאנד טרופע פון א.א.פ. אין פוילן. אנפירונג א. בעזמאן.
מארגען, שבת 9 אווענד, צווײַטע פרעמיערע!
גרויסע טעאטער-אטראקציע! !!! צום ערשטען מאל אין לאדז!
די גלענצענדע אפערעטען-שוישפילערין, ליבלינג פון לאדז
מרים קאראלאווא
אין א נײַער אריגינעלער קאמישער אפערעטע
דעם בעקערס טעכטערל
אין 3 אקטען פון קאראלאווא און וואגשאל. רעזשי קאמבאראוו
פיל הומאר! געזאנג! טענץ!
ביט'ן אנטייל פון יוגענדליכן ליבהאבער אדאלף טעפנער
בעמ.: „פילהארמאניע" איז דאס קיהלסטע טעאטער אין גאנץ לאדז.

RAKIETA
איינאיינציג קלאנג-קינא אין גארטען
שענקעוויטשא 40, טעל. 141-22

פון מיטוואך, דעם 13-טען ד. ח. און ווייטערדיגע טעג
ווערט געגעבען א הער-ליכער ראמאנס אויפ'ן נ.:
„זיין קריגע"
מיט JANET GAYNOR i WARNE BAXTER
בעם.: אויפן ארט א קאוויארניע מיט די טשאסטעס פון זשעמיאנסקא, געטרענקע ווי אויך אקאצימער ביער.

ווער האט נעכטען געוואונען אויף דער מלוכה-לאטערי

3-טע קלאס. ערשטער טאג פון דער ציהונג

60.000 zł.: 102917.
5000 zł.: 42471.
1000 n-ry: 61464 89151.
500 n-ry: 32784 56584 90774 127
400 n-ry: 1870 43712 68503 74136 82204 136942 139804 143235.
Zł. 350 n-ry: 14507 14919 17172 30696 33813 42121 59604 63531 67025 95995 115436 118571 122917 127202 129757 142631 151986.
300 n-ry: 47366 61775 68093 97967 98875 119849 123050 150617 154207.
250 n-ry: 4299 4466 5207 9290 10045 10985 12621 22182 23022 25204 25268 27652 28930 30761 31802 36195 38075 42227 43706 44528 48177 48567 50861 57698 58047 59382 59700 66271 68657 69310 69889 70004 72184 75894 80265 80868 81607 82031 88133 89508 97410 102347 107116 110054 112453 113319 119280 119524 120364 128943 129755 132061 133772 134616 143650 143178 144554 144727 144859 147209 152082 153107 153650.

STAWKI.

178 212 505 869 1238 91 341 825 46 949 2211 55 425 69 561 760 970 3126 671 719 62 866 4072 295 425 527 644 966 5020 79 515 30 68 340 96 624 706 6028 106 32 79 401 44 512 7856 918 8166 318 59 653 730 81 925 84 9196 412 18 529 67 749 828 10120 249 518 11197 391 615 715 839 956 85 12654 715 88 13014 239 326 793 825 31 14041 262 688 768 15051 88 646 765 783 985 16061 81 565 905 17080 149 450 631 821 908 18176 219 457 570 843 19138 573 721 83.

20125 251 76 343 465 72 718 923 21458 22173 394 466 600 23027 76 361 593 619 24235 332 56 743 991 25207 229 29 0431 518 641 26118 216 338 614 54 724 843 24465 872 75 937 28058 434 635 720 29057 369 488 746.

30393 411 31 527 752 73 31351 579 882 933 32273 33182 427 711 56 830 34107 258 86 599 894 35276 446 67 73 905 11 70 36210 414 38 754 840 958 37003 06 164 619 963 38428 873 977 39059 350 502 757.

40189 336 735 64 808 30 95 41340 493 543 55 682 750 79 94 821 929 42259 606 756 947 43222 56 451 566 824 56 44010 196 260 823 45003 82 116 302 23 92 490 647 873 14353 269 594 621 99 717 48301 03 584 645 49685 809.

50002 34 324 596 751 810 51149 312 40 640 875 986 99 520993 250 330 32 627 837 63 53082 292 555 54007 125 254 418 635 61 906 51 55144 343 67 412 57 588 748 99 963 56033 681 95 57066 130 60 862 947 58092 766 59038 435 635 714 968.

60153 354 454 909 82 61107 263 390 522 62 252 305 503 63 671 715 58 902 63010 132 620 853 64190 308 568 639 719 902 65020 391 661 99 733 66155 355 562 718 905 67081 252 97 384 68068 190 586 69391 628 935.

70737 750 956 71240 72 95 483 593 707 808 19 72151 250 535 705 819 73036 223 49 723 86 74113 408 30 77 862 75156 75 372 87 865 93 76047 359 453 745 76 77260 461 507 15 870 78025 165 278 330 44 400 76 572 609 746 854 79191 409 48 567 72 632 724 80071 384 433 76 508 638 72 902 11 60 81021 66 73 342 419 768 849 997 82203 396 821 37 924 41 83136 70 240 430 65 803 973 84148 282 463 87 588 668 97 800 47 64 85108 33 81 202 5 369 539 720 835 980 86019 49 350 405 57 550 669 827 917 87111 76 205 58 345 679 974 88163 386 786 912 24 89449 523 59 704 876 940 75.

90075 91 149 823 904 18 91033 453 595 630 841 92133 62 456 636 92 93350 94533 57 850 926 95019 37 390 476 692 951 96006 140 339 685 828 67 97034 572 745 810 98221 704 99129 74 232 [illegible] 990

100008 68 138 82 200 48 507 634 45 101044 54 194 303 49 90 416 45 99 501 10 628 914 102006 390 453 614 77 78 88 830 966 103063 66 100 325 434 601 757 840 953 104101 237 67 525 800 916 80 105456 543 68 106280 392 616 107148 203 549 727 861 108105 28 231 33 313 423 39 620 750 819 95 109074 249 64 417 610 713 890 965.

110187 282 370 437 532 676 946 111076 192 319 55 93 602 112330 487 588 923 89 113119 50 281 303 492 652 55 937 114044 430 810 75 973 115053 833 905 116074 257 444 544 117312 552 98 118028 94 174 526 720 842 71 92 119085 471 79 957 69 633 823 48 67 905.

120374 490 650 793 917 121115 38 39 215 433 92 775 900 122000 181 288 621 832 43 901 123054 381 415 634 124116 333 46 49 455 76 595 610 16 909 125123 67 87 309 478 765 913 126221 319 463 867 91 127006 639 128391 717 26 129095 267 384 402 944.

130098 407 822 64 131014 23 118 579 712 44 858 72 132015 97 770 879 915 17 64 84 90 133026 133 219 29 513 70 971 134573 621 710 849 99 944 68 135551 781 92 884 968 94 136031 38 99 306 91 526 611 137277 372 536 670 83 862 91

138021 41 68 102 293 360 63 725 139044 418 630 723 33 68.

140024 58 107 233 370 442 67 736 868 916 141176 351 458 769 769 142178 336 60 575 709 143369 83 441 680 869 960 144106 230 40 315 85 424 47 527 751 918 23 145082 111 65 211 492 517 146091 289 672 95 890 147088 188 242 671 148000 139 97 339 557 98 809 914 67 97 149042 101 2 345 91 754 73.

150043 54 75 378 414 541 694 903 14 151310 621 65 76 826 152112 278 324 400 511 51 691 744 70 153178 503 154119 24 378 89 727 967 155569 602 156126 224 50 778 873 903 12 58 80 157093 309 421 582 914 158153 58 343 582 603 7 867 73 159232 470 786 995.

II CIAGNIENIE.

111 56 407 526 841 963 1001 342 482 543 656 95 960 2058 380 530 934 3160 536 634 50 4063 271 718 899 5643 764 6108 558 742 98 7042 74 283 523 633 793 926 8121 237 63 90 647 842 99 9285 314 36 922 67 92.

10082 404 535 625 915 11699 793 972 12115 243 627 13034 265 421 28 761 811 14108 224 473 82 809 57 15045 300 562 66 705 996 16991 17010 56 131 392 566 694 826 34 64 82 18534 825 900 19010 172 493 509 744 861 882.

20010 214 47 69 490 512 653 899 908 65 21211 44 510 484 984 22148 321 436 56 631 775 803 23127 221 83 96 599 608 60 792 24081 111 727 808 941 25123 79 337 52 581 674 87 826 982 26458 500 961 27336 44 97 503 624 33 35 83 94 28062 260 307 429 97 533 825 46 29197 207 364 612 864 87.

30037 121 254 339 428 520 679 21 47 722 24 12 867 31403 547 32282 300 69 72 79 457 33208 25 753 890 34245 444 35003 181 236 492 531 849 987 36119 305 606 37263 83 552 639 720 38127 67 270 547 58 816 74 39057 131 466 576 608 75 83 40068 360 452 503 13 41007 57 348 450 597 654 803 968 74 42068 222 95 615 816 37 43009 20 706 827 44057 65 353 856 940 79 45082 87 651 754 907 20 46456 59 552 68 885 47274 313 42 514 657 838 935 62 48178 305 686 776 810 873 49191 201 445 85 627 766 74 881 99 50186 933 71 51162 296 473 510 619 85 779 879 872 52206 99 676 83089 205 55 371 578 685 870 96 975 76 54189 304 72 477 536 79 863 55184 331 461 76 528 81 680 98 776 827 72 56112 886 57224 72 356 539 740 915 58334 59 618 771 77 809 888 59080 314 59 63 81 425 502 640 721 828.

60006 491 763 874 61097 123 58 502 755 888 983 62023 323 63 334 622 89 909 65 64542 955 65132 39 50 85 260 74 327 66 655 704 81 849 66329 484 522 40 764 806 972 67078 111 49 396 828 911 68253 345 46 919 36 69129 226 329 542.

70273 304 37 599 694 71036 125 94 247 317 484 715 985 72208 481 533 630 700 73097 266 441 48 581 863 985 74153 684 905 30 75277 367 615 727 910 62 76061 204 434 585 657 730 77170 381 441 620 745 867 908 78019 153 97 356 420 971 79287 305 565 961.

80386 545 53 84 90 603 791 81380 556 692 82087 263 340 83452 637 891 978 98 84315 54 740 929 85049 411 65 500 733 63 868 923 86005 33 201 312 65 416 20 561 77 725 804 922 87266 616 39 791 884 88022 33 681 769 89124 282 692 793 827 913.

90085 169 273 827 916 91252 338 52 413 52 889 904 92362 519 37 693 802 93012 383 515 82 87 94497 552 693 802 93012 383 515 82 87 94497 552 693 899 968 95098 358 65 463 658 897 96072 176 299 603 804 78 97019 196 224 318 67 766 853 949 98166 72 282 303 430 72 617 965 91 99015 193 212 654.

100021 598 692 816 101373 426 647 52 102327 543 731 872 103484 526 77 766 975 104063 141 544 92 656 105476 746 58 889 106296 815 48 88 107206 108067 214 414 29 42 516 749 109117 27 817 110081 577 693 740 111108 238 401 31 536 112277 339 75 674 934 63 66 99 112308 75 374 114021 433 617 34 723 115108 303 8 87 526 761 116061 211 19 21 567 711 117019 342 48 54 404 558 69 118126 34 258 673 78 119193 265 548 73 635 901 24.

120385 483 694 964 121164 240 417 122024 54 217 353 85 94 431 58 777 853 123003 26 38 72 104 20 269 86 359 550 639 798 967 124027 193 602 957 125078 197 204 25 88 617 60 126169 93 588 671 732 965 127009 40 73 459 655 793 873 128032 197 258 339 407 129134 421 575 750 68 845 924.

130033 186 207 29 615 63 485 880 905 51 74 131195 371 457 8 552 92 132023 155 549 631 77 902 4 65 133050 114 280 429 887 134296 376 437 556 609 58 814 20 58 82 960 135004 88 636 778 136374 137039 73 81 92 317 483 532 666 963 138136 216 34 71 304 55 412 705 24 936 94 139066 540 605.

140359 87 141205 376 79 806 142101 12 84 260 64 75 98 331 471 840 937 143016 39 53 120 35 315 531 663 64 859 906 144153 206 6 55 410 99 611 59 145048 254 305 19 612 19 97 914 66 146287 371 613 573 854 922 61 147116 52 352 409 36 620 951 148104 47 391 541 83 832 80 936 149023 52 225 392 425 57 78 539 87 957 59.

150144 45 379 920 45 151137 70 392 408 548 152108 88 539 96 730 968 153131 32 213 84 390 959 154319 604 88 735 40 155012 170 256 328 503 5 156005 99 308 473 704 79 157521 754 874 982 158442 159394 484 520 63 793 956.

ווי אזוי לענין האט געוואלט לעזען די יודען-פראגע

(ענדע פון זייט 5)

פאר אלעמאל אפגעמעקט ווערן דער חילוק צווישן א הערשענדער נאציא- נאליטעט און אנ'אונטערדריקטער. קיין שום נאציאנאליטעט דארף און א פרא- לעטאריש לאנד ניט זיין אונטערדריקט. אלע נאציעס וועלן זיין גלייך, אבסאלוט גלייך.

וואס פאר אנ'אויספיהר האט לענין מיט אזא איבערצייגונג געמאכט בנוגע דער יודישער באפעלקערונג פון באפריי- טען רוסלאנד?

ער האט גוט איינגעזעהן, אז אויך די יודישע באפעלקערונג טאר זיך נישט פיהלען, ווי אנ'אונטערדריקטע נאציא- נאליטעט.

אין דער פאר-רעדע צו דעם בוך דער- ציילט דימאנדשטיין, דער באקאנטער יודישער באלשעוויק און ערשטער קא- מיסאר פאר יודישע אנגעלעגענהייטען אין סאוויעט-רוסלאנד, אנ'אינטערעסאנ- טען פאקט.

די ירושה פון אנטיסעמיטיזם האט מען, פארשטעהט זיך, נישט געקאנט מיט אמאל אויסמעקען. אפילו אין רייו- פאלוציאנערע קרייזען זענען באלד נאך דער רעוואלוציע פארבליבען הויפיגע אנ- טיסעמיטישע שפורען. ווען דימאנד- שטיין האט וועגען דעם גערעדט מיט לע- נינ'ען, איז לענין נישט נאר אויפגע- בראכט געווארען, נאר — דערציילט דימאנדשטיין — ער האט זיך אפילו א הונפש ביסעל געשעהמט. ער האט גלי- טען דערפון, וואס דער אנטיסעמיטיזם דערוועגט זיך נאך צו אטעמען, צו לע- בען אויך נאך דער רעוואלוציע. ער האט געזאגט, אז די גאנצע קראפט פון דער מלוכה מוז באנוצט ווערען, אויסצורא- טען די ראזיגע שאנד.

צו יענער צייט האט גארקי צוגעגרייט א ספעציעלען פלוג-בלאט צו דער רוסי- שער באפעלקערונג מיט'ן צוועק צו בע- קעמפען דעם אנטיסעמיטיזם. דימאנד- שטיין האט געהאלטען, אז גארקי האט איבערגעבאפט די מאס און דעם לויב- געזאנג, וואס ער האט אין פלוג-בלאט געגעבען דעם יודישען פאלק, דער יו- דישער היסטאריע און די גרויסע פער- זינסטען, וואס יודען האבען פאר דער וועלט. לענין האט מסכים געווען מיט דימאנדשטיינ'ען, אז גארקי'ס צוגאנג איז באלשעוויסטיש נישט אזוי אויס- געהאלטען. אבער, האט לענין צוגעגע- בען, אין דעם, וואס גארקי זאגט, איז פארט פארהאן א סך אמת. דערביי — דערציילט ווייטער דימאנדשטיין — האט לענין געזאגט אונגעפעהר אט וואס:

„אמאל וועט די געשיכטע פון אונזער רעוואלוציע נאך דארפען ווי געהעריג אפשאצען די ספעציעלע ראלע, וואס יו- דען האבען געשפילט אין דעם זיג פון דער אקטאבער-רעוואלוציע. עס איז זעהר מעגליך, אז מיר וואלטען נישט געקאנט אנהאלטען אונזער מאכט, אויב די צארישע פאליטיק וואלט אין דער צייט פון דער מלחמה נישט פארטריבען קיין צענטראל-רוסלאנד צוויי פעלקער- גרופען, וואס האבען פריהער געוואוינט אויף די ראנדען פון דער צארישער אימפעריע: לאטווישען און יודען. די לא- טווישען האבען שטארק געהאלפען צו בע- פעסטיגען אונזערע ארבייטער-רייהען און דערנאך די רויטע ארמעע-אפטיילונ- גען. די יודען ווידער האבען מעגליך געמאכט אויפצובויען דעם מלוכה-אפא- ראט אין א צייט, ווען די רוסישע אינ- טעליגענץ האט אונז באיקאטירט און סאבאטירט. די גרויסע צאהל אינטעלי- גענטע יודען, וואס האבען זיך געפינען אין צענטראל-רוסלאנד, האבען מיט זיך פארגעשטעלט א גרויסען און ווילטיגען רעזערוו פון גייסטיגע כחות. מ'קאן זא- גען, אז זיי האבען סאבאטירט דעם סאבאטאזש פון די אלטע טשינאווניקעס, און פון גרעסטען טייל רוסישע אינטע- ליגענץ. זיי האבען פארנומען די שטע- לעס, וואס זענען געבליבען ליידיג, און אויף אזא אופן געהאלפען בעשאפען א גוט-פונקציאנירענדע מלוכה-מאשין. ווער ווייסט, וואס מיר וואלטען געטוהן, ווען נישט די פעהיגע און געוויסענהאפ- טע גייסטיגע בעאמטע, וואס זענען אין א גרויסער מאס רעקרוטירט געווארען פון דער יודישער אינטעליגענץ!"

און אט די רייד לענינ'ס פיהלט זיך א מין אנערקענונג פון א ספעציעלען חוב וואס דער רעוואלוציאנערער רעזשים איז שולדיג געווען דער יודישער באפעלקע- רונג, און עס איז קלאר, אז לענין איז נישט געווען דער מענש, וואס זאל זיך אפזאגען דעם חוב צו בעצאהלען.

אויף א ראפארט וועגען קאלאניזירען יודען, האט לענין געזאגט: „יא, עס איז זעהר א ווילטיגער ענין. מ'דארף וועגען דעם א טראכט טון. מ'דארף גלייך ווע- גען דעם איבערערעדען מיט חבר טראצ- קי'ן און חבר קרעסטינסקי'ן (דעם דע- מאלסטיגען סעקרעטאר פון צענטראל- קאמיטעט פון דער קאמוניסטישער פאר- טיי, איצט געהילף פון אויסלאנדס-קא- מיסאר).

אבער דערביי איז נאך לענין נישט געבליבען. ער האט נישט מורא געהאט צו דערפיהרען עפים צום לאגישען שלוס. און די פיל געשפרעכען, וואס ער האט געהאט מיט דימאנדשטיינ'ען, האט ער איינמאל צו איהם געזאגט: „ווארט, ווען מיר וועלען זיך קענען אפריהען און זיך ענדליך נעמען צו דער בויאונג פון אונזער לאנד, וועלען מיר זיך מיט אט דער פראגע (מיט דער לאגע פון דער יודישער באפעלקערונג און מיט די מוגי- לעך ווי אזוי זי געזונד צו מאכען) פאר- נעמען נאך ערנסט און אויף א גרויסען מאסשטאב. ערד פאר יודען איז נאך א קליינע זאך. מיר האבען גענוג לאנד אין קובאן (צפון-קאווקאז) און אויך אין אנדערע געגענדען".

און אט דאס געהען דער וועג פון לענינ'ען און זיין בעציהונג צו דער יודי- שער פראגע: אנ'אסימילאטאר פאר דער רעוואלוציע, וואס האט נישט געזעהן קיין שום אנדער אויסוועג פאר יודען, ווי נאר זיך אויסמישען מיט די אומ- ריגע פעלקער: אנ'אנהענגער פון דער פוילשטענדיגער און אפילו נאציאנאלער לעזונג פון דער יודען-פראגע אין רוס- לאנד נאך דער רעוואלוציע. אנ'אנהענ- גער, וואס האט נישט מורא געהאט צו געהן אזוי ווייט, ווי מען האט געדראפט, ווי באלד ער האט שוין איינגעזעהן, אז עס האט נישט קיין זין צו טרייבען יו- דען צו אסימילאציע, ווייל דאס וואלט אויך געווען „נאציאנאלע אונטערדריק- קונג". אנגעהויבען אלס אסימילאטאר און געענדיגט כמעט אלס „טעריטאריא- ליסט".

עס קאן נאר קיין צווייפעל נישט זיין, אז ווען לענין וואלט נישט געשטארבען איידער די אויפגאבען פון יודישער לאנד- איינארדנונג אין רוסלאנד האט רעכט אנ- גענומען בעשטימטע פארמען, וואלטען אויסגעמיטען געווארען א סך פעהלערן, און די יודישע קאנצענטרירטע קאלא- ניזאציע אין סאוויעטען-פארבאנד וואלט זיך געפינען אויף א סך א העכערער מדרגה, ווי איצט. פון דער אנדערער זייט טאר נישט צו געדענקען, אז די גאנצע לאנד-בעוועגונג פאר יודען אין סאוויעטען-פארבאנד — פון די ישובים אין אוקראינא און קרים, ביז דעם גרוי- סען קאלאניזאציע-פלאן און בירא-ביד- זשאן — האבען זייער אנהויב און אוהם — אין לענינ'ען.

פון שבת צו שבת

(ענדע זעה פון זייט 6)

פאר דעם כלומרשטען שנוי הרעות. דער אויסדרוק פון הליכה אין צוזאמענהאנג מיט'ן ווארט עמדם ווערט בענוצט בלויז אין דעם פאל, וואו עס האנדעלט זיך וועגען א סאלידארישען צוזאמענגעהן מיט א בעשטימטען צוועק און פאר א געמיינשאפטליכען נוצען. דערפאר איז דאס ערשטע מאל אוהם בעפוילען גע- ווארען „לא תלך עמהם", וואס בעדייט, אז בלעם זאל זיך נישט סאלידאריזירען מיט זיי און נישט זיין איינפערשטאנ- דען זייערע כונות און אבזיכטען: שלא ישתתף עמהם לילך, כדי למלאית כוונות משאלותם ולשמשם בקללת העם" אבער דאס מיטגעהן גופא איז און דעם פערבאט נישט איינגעשלאסען (ועדיין לא נכלל בלשון זה מניעת הליכה מכל וכל). דער צווייטער נוסח: „לך אתם" ווערט שוין געברויכט ביי א מיטגעהן סתם, אהן שום וועלכער כונה אדער בע- שטימטען צוועק און אבזיכט, ווי למשל מיט עמיצען געהען שפאצירען אדער בעגלייטען ווען (אין במשמעות לשון זה, כי אם ההליכה בעלמא, שאין בה תועלת כמו לטיול ולכבוד). אזוי ארום גלייכען זיך די ביידע נוסחאות אויס, ד.ה. אז אויך דאס ערשטע מאל איז איינגענטליך בלעמ'ן נישט פערבאטען גע- ווארען מיטצוגעהן מיט בלק'ס שלוחים, ער איז בלויז געווארנט געווארען זיך נישט צו ערקלערען סאלידאריש מיט זייערע כונות און זיין איינפערשטאנדען מיט זייער ווילען.

„ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו וילך עם שרי מואב". צומארגענס איז בלעם אויפגעשטאנען, אנגעזאטעלט זיין איזעל און איז מיטגעפאהרען מיט די שלוחים פון מואב. ווייל בלעם האט אבער נישט געפאלגט די אזהרה, וועלכע ער האט בעקומען, און האט זיך דוקא ארויסגעוויזען אלס סאלידאריש מיט דער כונה און רצון פון בלק'ן, וואס עס בעווייזט דער לשון המקרא: „וילך עם שרי מואב" און ווי רש"י בעמערקט דערצו בשם רז"ל: „לבו ולבם שוה", האט ער מאקע דערמיט דערוועקט די אונצופרידענהייט פון דער העכערער מאכט, וועלכע האט אוהם אלס שטראף געשטעלט פערשידענע מכשולים אונ- טערוועגס. דערמיט ווערט אויך ער- קלערט די שיינבארע סתירה און פסוק: „ויחר אף אלקים כי הולך הוא". דער העכערער מאכט האט עס פערדראסען (הגם זי האט אוהם ערלויבט מיטצו- געהן); וואס בלעם איז געווארען איינ- פערשטאנדען מיט דער דעה פון בלק'ן.

דער ווייטערער פערלויף פון ספור המעשה: ווי בלעם האט זיך שלוסליך ערקלערט גרייט מיטצוגעהן מיט בלק'ס שלוחים, די געשעהענישען, וואס זענען מיט אוהם פארגעקומען אונטער וועגס, זיין אנקומען קיין מואב, זיין דיפלאמא- טישער געשפרעך מיט בלק'ן. די בע- זונדערע פאדערונגען און דער קאמפלי- צירטער צערעמאניאל, וועלכע בלעם האט פערלאנגט אויסצופיהרען, איידער ער איז צוגעטרעטען אויסצופיהרען זיין אויפגאבע; ווי בלעמ'ס מחשבה איז גע- ענדערט געווארען און אנשטאט צו שעלי- טען דאס פאלק ישראל, האט ער לויט א העכערער איינגעבונג דוקא עס געבענשט אין א וואונדערפולער פאעטישער שפראך — דאס אלץ געהערט צו די פאנטאזיע- רייכסטע, פאעזיע-פולסטע און שפראכ- ליך-שענסטע שטעלען פון לשון המקרא, וואס רופען ארויס די גרעסטע בעוואונ- דערונג עד היום נישט בלויז ביי אונ- זערע מפרשים און חוקרים, נאר אפילו ביי די נישט-יודישע ביבעל-קריטיקער און עקזעגעטיקער.

2—3 צימער
מיט א קיך און בעקוועמליכקייטען ווערט פון זאפארט געזוכט אין דער נאהענט פון קיליסקיעגא און נא- רוטאוויטשא. אפערטען פאר H. L. אין „לאדזשער טאגעבלאט" פאר אדמין.

עס ווערען געזוכט
אין אינטערנאט און פענסיע אין העלענובעק: 1) א אינטעליגענטע פרוי אין די מיטעלע יאה- רען אלס ווירטשאפטס-פיהרערין. 2) א העברע- אישע פרעבליסטין מיט פראקטיק, 3) א לעה- רערין פון פויליש, וועלכע בעזיצט אויך די העבראישע שפראך. וואוינונג און בעקעסטי- גונג אויפ'ן ארט. ריפטליכע אפערטען ווערען אנגענומען אין ביורא קילינסקי 105 אין די ארבייטס-שטה'ן. אויך ווערען געזוכט: א שוסטער און א בעקער-געזעלן. ווענדען זיך ווי אויבען.

צו פערקויפען
זינגערס אבערלאקמאשין אויף 3 פעדים און „Unions" גומע-מאשין מיט 2 אפאראטען צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

ווארשאווער צושניידער
זוכט א פאסטען צו קאנפעקציאן ווי אויך די בעסטע בעשטעלונגען דערוויסען זיך פעטער גאס 9 פראנט אין בצוועלגל.

עלעקטרישע ווענטילאטארען
בעזיצט אויף לאגער
ר. ארז, לאדז
שרודמיעסקא 8, טעל. 116-11
עלעקטראטעכנישען-געשעפט.

ווער עס וויל זיך לערנען
צושניידען
ערשטקלאסיגע הערען - גארדעראבע קען זיך מעלדען באלד פיעטריקאווער 28, וואוינונג 25 לייכטע בעדינגונגען.

צו פערדינגען א געוו לב
זאפארט. גלובנא 54 צו ערפאהרען ביי קראנזילבער גלובנא 56.

לאזשי
פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט פון זאפארט איבערצוגעבען, צו ערפאהרען: פאבריקאנט, שרודמיעסקא גאס 58.

Park Helenów

שבת ד. 16. יולי 1932
9 אַזייגער אין אָוונד

אַרטיסטישע אויפטריטען

NINA i STANISŁAW SOLLARI

בעריהמטע טאַנץ-פּאָרל: אַרגענטינישע טענץ. גראָטעסקע רומבּא

JANUSZ SZYNDLER

הומאָריסט, לידער-זינגער, דער ליבלינג פון לאָדזשער פּובליקום.

6 אַז. פּאָפּול. קאָנצערט אונטער די דיר. פון ג. פּיעטרושקאַ.

אַיאַנס: זונטאָג ד. 17. יולי 11 אַז. פאַרמ. מוזיק. פריהמאָרגען

אכטונג ! **אכטונג !**

נאָך דעם, ווי די אַנטשפּרעכענדע מאַכט האָט בּאַשטעטיגט די פּאַרצעלאַציע און בּוי-פּלענער, טרעטען מיר צו צו דער ווייטערדיגער פּאַרצעלאַציע פון די זומערוואוינונגען אין לוטאָמירסק.

די וואַלד-שטעט **Lutomiersk-Leszków** און **Lutomiersk-Danusin**

ליגען אין אַ שעהנער, טרוקענער און געזונדטער געגענד. טראַמוויי קיין לאָדז, פּאָסט, טעלעגראַף, קראַנקען-קאַסע אויפן אָרט

טיילען פון 50 גר. פאַר אַ קוואַדראַט-מעטער אויף בּעקוועמע אויסצאָהלונגען.

אינפאָרמאַציעס: לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1 געוועזענער לאַנער נאַזדראָוויטש
אין לוטאָמירסק: פּילסודסקיעגאָ 4, טעלעפאָן 4.

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואַהל

שפּאַציר-וואַגענס | מאַטראַצען
אייזען · ניקעל | ספּרענזינקעס „Patent"
בּעטען | וויזימאַטשקעס אַמעריקאַנער

צו בּעקומען אין פאַבּריקס-לאַגער

„DOBROPOL" Łódź, Piotrkowska 73 אין הויף

LICYTACJA

domu w Łodzi, przy ulicy Piotrkowskiej № 47 (róg Zielonej) wraz z Kino-teatrem „Corso" stanowiącem jedną całość, № hipoteczny 786, należącego do spadkobierców po księgarzu Ludwiku Fiszerze.

Licytacja odbędzie się dnia 20 Lipca 1933 r. o godz. 11 w wydziale hipotecznym w Łodzi, ul. Pomorska 427/21 przed notarjuszem K. Rosmanem Pożyczka Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi Zł. 2,1.300— Wadjum Zł. 4 .260—

Licytacja rozpocznie się od sumy Zł. 301,95 —

Czynszowy dochód roczny brutto z kina i domu wynosi około Zł. 85.000.—

Część budynków od ul. Zielonej korzysta z przywilejów nowych budowli.

בּעקאַנטמאַכונג.

איך מאַכט בּעקאַנט ד געהערטע קונדשאַפט דאָס איך האָבּ מיר געעפענט אַ פאַבּריקס-לאַגער פיר אייגענע פערשידענע טאַמאַשאָווער טוך און קאַמגאַרן אויסאַרבּייטונגען ווי אויך טוך פאַר היטעלמאַכערס צו פאַבּריקס-פּרייזען, קומט און איבּערצייגט אייך. מיט אַכטונג **ס. מ. קעניגהייט**

אויס טאָמאַשאָוו, אין פל. וואָלטשאַנסקי 10 אין הויף רעכטע אָפיצינע

אַמבּיליגסטען און רעעלסטען קויפט מען

מעטאַל-בּעטען, מאַטראַצען אַלערהאַנט

קינדער - וועגעלעך

אין אַ גרויסען אויסוואַהל וויזשימאַטשקעס אייז-קאַסטענס, פעלד-בּעטן פּאַטענט Perfekt א. ד. גל. בּיי דער עלטסטער פירמע

עקזיסטירט פון 1896

J. B. WOŁKOWYSKI

פאַבּריקס-לאַגער:

ŁODZ, NARUTOWICZA 11, TEL. 137-70.

בּעמערקונג: ס'ווערען אָרויסגעבּאָרגט בּעטען אויף זומער-וואוינונגען

TYLKO świecą

„Fumigatore-Cimex"

wytępnisz bez powrotnie **pluskwy.** Przeprowadzamy **dezynfekcję mieszkań pod gwarancją.**

Zgłoszenia: telef. **120-77 i 156-59.**

אַ בּשורה טובה פאַר עלטערן

די לייטונג פון בּעוואוסטען אָרטאָדאָקסישען לעהר-אַנשטאַלט

„תורה ודת" עם גן-ילדים

6 פּלאַץ-וואָלנאַשטשי (ניי שטאָט)

מאַכט בּעקאַנט דאָס נאָך אַ גרינדליכען רעמאָנט ווערט דאָס חדר צום נייעם שול-יאָהר פּ'לשטענדיג רעאָרגאַניזירט און פּערפּעקציאָנירט אויף אַלע געבּיטען פון למודי קודש און למודי חול. איינשרייבּונגען פון נייע תּלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאָהר 1932/33 אין אַלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פּרעבּעל-שול) קומען פאָר פון כ"ג אייר (29 מאַי) פון 9 בּיז 1 טעגליך.

עלטערן! פאַרשרייבּט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת" ווי ס'ווערט געלייגט גרויס אַכט אויף די ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספּעציאַליסטען תורה ודרך ארץ און אַלעס, וואָס אַ יודיש קינד דאַרף צו ווייסען. קינדער פון 4 בּיז 8 יאָהר ווערען אָהיימגעפיהרט דורך אַ ספּעציעלען מענש. צוליבּ קריזיס הנחה-פּרייז.

די בּעוואוסטע
פעלד-בּעטען
„PALMA-PATENT"

וואָס זיינען אַלעמען בּעקאַנט מיט זייער פּראַקטישקייט און דויערהאַפטיגקייט מיט אַ גאַראַנטיע אויף 3 יאָהר

ווי אויך לעזשאַקעס, פעלד-בּעטלעך און פעלד-בּענקלעך

מאַטראַצען

געבּעטע, שאַטקאָווע, קאָנאַדיסקע
קאָזעטקעס, טאַפּטשאַנעס

בּעקומט מען נור אין דער בּעקאַנטער פאַבּריק

לאָדז, פּולנאָצנאַ 24 טעל. 131-85

הורט · דעטייל

וואוינונג
געשעפט
פאַבּריק

שלאָסערייאַרבּייט פאַר

J. REDER
קאָנסטאַנטינער 13,
(ריג זאַכאָדניאַ).

ביליג און פּינקטליך

Ważne dla płatników podatków

ריכטיג געפיהרטע בּיכער גיבּען שטייער-הנחות. בּיכער שיצען פון צו גרויסע שטייער-אויפשאַצונגען. ווער עס וויל בּיי זיך איינפיהרען אַ ראַציאָנעלע און גוטע בּוך-פירונג, וואָס ענטשפּרעכט די פאָדערונגען פון געזעץ זאָל זיך אין די אָפּטיילונג פאַר ווענדען צום בּיוראָ **„פּאַליוס"** בּוכהאַלטעריע-עצות

לאָדז, פּיעטריקאָווער 82 טעלעפאָן 184-39.

בּעקאַנטמאַכונג.

דער לאַנג-יעהריגער בּעוואוסטער מוהל
ה' ישראל אהרן מארימאנט

וואוינט יעצט בּרזשעזשינער 9. נעמט אָן בּרית'ן צו יעדע צייט און בּעהאַנדעלט דאָס קינד בּיז צום גענצליכען אויסהיילען לויט די נייעסטע הייל-מעטאָדען.

זאַפּאַרט אָוועקצוגעבּען

אַ שטוב פאַר צוויי יונגעלייט צו שלאָפען מיט אַלע בּעקוועמליכקייטען, נאַוואָמיעסקאַ 3. צו ערפאַהרען בּיי לויטענבּערג, פּלאַץ-וואָלנאַשטשי 2 אין קאָנפעקציאָן-געשעפט

מאַרמאַר

וואַש-טישען, בּופעטען און אַלע סאָרטען קויפט איהר. צאָהלט בּעסטע פּרייזען. ג. טרעמבּאַצקי פּוילישע גאַס 19

פון דער סדרה

ס'איז ערשינען דאָס 9-טע העפט „פון דער סדרה" וועלכעס נעמט אַרום די סדרות: נשא, בּהעלותך, שלח, קורח, חקת, בּלק, פּנחס. דערמיט האָט זיך זאַמלונג פון אינטערעסאַנטע אָריגינעלע תורה-ווערטער פאַרענדיגט. די 9 העפטען נעמען אַרום אַלע סדרות פון חמשה חומשי תורה. מען קאָן זיי אויך בּעקומען אַלע צוזאַמען אין אַ שעהנעם איינבּאַנד.

פּ. ז. גליקסמאַן לאָדז, זאַוואַדזקאַ 16א
טעלעפאָן 164-47.

אַ וואוינונג

פון 2 צימערן מיט אַ קוך
איבּערצוגעבּען

אַלעע 1-טער מאַי 23. וואוינונג 24.

---

2 פּאַרצעלאַנער

אין פּאַרעמבּרינג [illegible]

פּראָמענאַדע-שפּאַציר, בּאַדיגונגען, זאַפּאַרט [illegible] טעלעפאָן 210-10.

קאָלערטע דאַמען-וועש

ROBOTA RĘCZNA— האַנד-אַרבּייט [illegible] Petite-reine [illegible] Crêpe-de-Chine [illegible]

PYJAME— [illegible]

אַבּאָנענטען

לאָדזשער טאָגעבּלאַט — [illegible]

לאַנג-יעהריגער גערבּיכטס-סעקרעטאַר

שרייבּט און ערלעדיגט אַלערליי

בּיטעס, אַנקלאַגעס און קלאַגן, עס ספּעציאַליסט אין מיליטער-ענינים ווי אויך אין שרייבּען בּיטעס פאַר איינציגע שפּיזערס (אַפּיעקאַנסטווע). שנעלער אויסקויף פון פּאַטענטען און רעגיסטראַציע-קאַרטען אויפ'ן יאָהר 1932

ב. מאָן, פּעטריקאָווער 10

דאָס עלעקטראָטעכנישע בּיוראָ

Siła i Światło

פון וו. קראָקאָווסקי

פּאָלודניאָווע 23 טעלעפאָן 139-32

נעמט אָן דורכצופיהרען אינסטאַלאַציעס פון ליכט און קראַפט, קויפט און פערקויפט מאַטאָרען און ערלעדיגט אַלע אַרט עלעקטרישע איינריכטונגען אויף לייכטע בּעדינגונגען.

בּיליג, רעעל, שנעל און פּינקטליך!

גענצע שוויים פון פיס אין גאַנצע אַרבּייטען

נוצט נור דעם שוין 25 יאָהר בּעוואוסטען פּראָשעק און פּלאַסטער „ראַדיקאַל" פּרייז נור 30 גר. היט אייך פאַר ענליכע נאָכמאַכונגען וועלכע בּרענגען קיין נוצען נור שאָדען די פיס און אייער געזונט. אויך פּלין „ראַדיקאַל" נעגען וואַנצען גאַראַנטירט אויף אַ גאַנצען זומער פּרייז פון פּלעשעל 100 גראַם 70 גראָשען. אַלעס צו בּעקומען בּיי צייטונג-פערקויפער ווינער פּיעטריקאָווער 10. פערקויפער אויף פּראָוויגץ ווערען געזוכט.

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

17 זגערזשער 17

טעלעפאָן 116-33

ס'נעמען אָן דאָקטוירים פון אַלע ספּעציאַליטעטען ד"ר גאָלדשטיין-זאַלעק, ד"ר יוסטמאַן, ד"ר מ. קאַנטאָר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראַקאָווסקי, ד"ר ראָזענצווייג, ד"ר רוזשאַנער, ד"ר ווינבּערג, ד"ר סטופּעל, צאָהן-אַרצט. גראָדזיענטשיק-קאַראַשיאָוואַ. ווי אויך וויזיטען אין שטאָט. רענטגען-בּעשטראַלונגען, קוואַרץ, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע און ערצליכע אַנאַליזען.

Zastrzyki
Opatrunki
Dyżury

Dyplom. siostra-pielęgniarka

ROŻA BECAKOWNA

Łódź, Andrzeja 23, tel. 201-91

WYNALAZEK.

powidła ziołowe

przeciw astmie, gruźlicy i suchotom

wynalezione przeze mnie St. Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereh listów dziękczynnych, przeszło 3 tysięcy które w każdej chwili można przejrzeć

WYTWÓRIA
„POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
mieści się
w Łodzi, przy ul. **Brzezińskiej 33**
Stanisław Sliwański

MOTORY

elektryczne i używane po cenach najniższych

warsztaty reperacyjne. Przewinięcie motorów i dynamomaszyn, instalacje elektryczne siły, światła i sygnalizaji wykonywa **Przeds. Inż. Elektro-mech,**

M. RAK

ZAWADZKA 12, tel, 14-11
Wielki wybór Radjoaparatów naskładzie

MOTORY

elektrycz. nowe i używane.
najtańsze źródło

WARSZTATY

REPERACY JE.
Budowa rozruszników i regulatorów
INSTALACJE ELEKTRYCZNE wszelk. rodzaju
REKLAMY NEONOWE
Inż. J. REICHER i S-ka
Południowa 28 tel. 210.00

Dr. HALTRECHT

ספּעצ. פאַר הויט און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 5 בּיז 7 נ"מ און פון 8 בּיז 9 אָוו
זונטאָג פון 10 בּיז 1 בּייטאָג.

טוך- און קאַרט-לאַגער

Sz. Maroko

לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ № 2
פראָנט 1-טער שטאָק, טעל. 159-48.

עמפּפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאָן אַ גרויסן אויסוואַהל פון די נייעסטע און בּעסטע דאַמען- און הערען-שטאָפען

אַבּאָנעמענטס-פּרייז פאַר 1 חודש אין פוילען 5 זלאָטיס, אין פראַנקרייך און בּעלגיען — 20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער 1.25 [illegible]

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער [illegible]

Drukarnia E. i M. Hamburskich. Łódź. Piotrkowska 16. Dzierżawca [illegible]

Odpowiedzialny Red.-wydawca [illegible]